

*Ey insan arşı yayla! Ey bozkır! Ey Ankara!
Seslen bana: Ben senden nasıl uzak yaşarım;
Bahtım, senin bağrından ayrıldığım an kara,
Ben sendeki gözlerden feyz alarak yaşarım.*

*“Halep ordaysa arşın burda.” dersene ne çıkar?
Sende al atım için meydan da cirit de var.
Başka yerin sahrası huz almaya bile dar!
Ben sende heyecanım şahlanarak yaşarım!*

*Koşarım bozkırlarda gem bilmeyen bu tayla,
Hislerim sürü sürü benim, bağrım da yayla.
Ana gibi, yar gibi kaynaştım Ankara’yla,
Alnım gökten yukarı, mermerden ak yaşarım.*

*Fatih’in gemileri nasıl kaydı karada?
Nasıl bir sızı vardır şerefli bir yarada?
Ben böyle imkânsızlık içinde Ankara’da,
Hayatımı sürerim, hislerimi yaşarım.*

*Gönlümü atsalar da dünyanın bir ucuna,
Düşer bir gülle gibi Ankara’nın burcuna,
Bilmem şahin sığar mı avuçların ucuna,
Ankara’da ben böyle çırpınarak yaşarım.*

Behçet Kemal ÇAĞLAR

YIL 2 SAYI 3

OCAK - HAZİRAN / 2020

BATIADALET

A N K A R A B A T I A D L İ Y E S İ D E R G İ S İ

YIL 2 SAYI 3 BATIADALET OCAK - HAZİRAN / 2020

2011'DEN GÜNÜMÜZE 147 ULUSLARARASI ZİYARET **8**

Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri
Muhakeme Usulü **16**

7188 Sayılı Kanun'la Değişen Yeni Bir Kurum
Olarak Basit Yargılama Usulü **24**

Kızılcahamam Adliyesi ve
Yargı Çevresinde Bulunan
Çamlıdere İlçesi **34**
İnebolu... **66**

Bu derginin basımında, yayımlanmasında, tasarımında ve posta hizmetlerinde hiçbir kamu harcaması yapılmamıştır. Tüm giderler reklam veren kurumlarca karşılanmaktadır.

İMTİYAZ SAHİBİ

Ahmet AKÇA

Ankara Batı Adliyesi Adına
Cumhuriyet Başsavcısı

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Üzeyir KARAKÜLAH Cumhuriyet Başsavcı Vekili

YAYIN KURULU

Üzeyir KARAKÜLAH Cumhuriyet Başsavcı Vekili
İlhami DEMİRKOPARAN Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı
Burak DAĞ Cumhuriyet Savcısı

EDİTÖRLER

Musa AYGÖR Zabıt Katibi
Yalçın BORA Zabıt Katibi

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Günay DOĞAN Yazı İşleri Müdürü

YAYIN TÜRÜ VE SÜRESİ

Yerel Süreli Yayın,
6 Ayda bir çıkar.
Ücretsizdir.

BASIM TARİHİ

Ocak 2020

TASARIM ve BASIM YERİ

7 Punto Tasarım ve Matbaacılık
Kazım Karabekir Caddesi no:95/47
İskitler/ANKARA
Tel: 0312 342 42 55
bilgi@7punto.com

YÖNETİM YERİ

Oğuzlar Mahallesi Prof Dr. Necmettin
Erbakan Caddesi No:52
Etimesgut/ANKARA
Tel: 0312 246 40 00
ankarabaticbs@adalet.gov.tr

Eserlerinizin BATIADALET dergisinde yayınlanması için
ankarabaticbs@adalet.gov.tr e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Dergimizde yayınlanan eserlerin sorumluluğu eser sahiplerine
aittir ve telif ücreti ödenmez.

BATIADALET
ANKARA BATI ADLİYESİ DERGİSİ

Çok kıymetli BATIADALET okurları,

1 yaşını doldurmuş olan BATIADALET 3. sayısında zengin muhtevası ve genişleyen yazar kadrosuyla yeni seneye merhaba demiş oldu. Bu vesileyle; 2020 yılının adalet teşkilatımız ve milletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ederim.

Üçüncü sayımızda ana konuyu, adliyesimizi uluslararası heyetlerin ziyaretleri yönüyle sizlere tanıtmaya ayırdık. Bu kapsamda, adliyesimizin faaliyete geçtiği 2011 yılından itibaren 147 yabancı heyetin temasları ve adliyesimizdeki çalışmalar hakkındaki izlenimlerine dair fotoğraflar ve bilgileri sizinle paylaştık.

Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Adalet Bakanımız tarafından kamuoyuna takdim edilen yargı reformu stratejisi kapsamında hazırlanan ve TBMM’de kabul edilen 7188 sayılı yasa ile hayata geçen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerine dair çok değerli akademisyenlerimizin makalelerine yer verdik.

Ayrıca;

Hukuk alanında gerek uygulamadan ve gerekse doktrinden kıymetli isimlerin kalemlerinden çıkan değerlendirmeler

yanında tarih, sosyoloji ve edebiyat gibi alanlardan da ilgi çekeceğini düşündüğümüz katkılar BATIADALET’in bu sayısında istifadelerinize sunuldu.

Sevgili okurlar;

2019 yaz kararnamesiyle bir kısım yargı mensuplarımızın başka yerlere atanmaları, bazı meslektaşlarımızın emekliye ayrılmaları ve yeni hakim-savcılarımızın adliyede göreve başlamaları vesilesiyle her bir meslektaşına yeni görevlerinde ve hayatlarında başarılar diliyorum.

Kurulan yeni mahkemeler ile adalet bekleyen insanımıza daha hızlı ve adil bir hizmet vereceğimize ve Cumhuriyet Başsavcılığımız ile mahkemeler olmak üzere Ankara Batı Adliyesinin tüm kadrosunun bu yolda titizlikle çalışmaya devam edeceğine inanıyorum.

BATIADALET ailesi olarak yapılan her eleştiri, tenkid ve tavsiyeyi dikkate aldığımızı bir kez daha vurguluyor yeni adli yılın yargı camiamıza hayırlı olmasını diliyorum.

Selam ve muhabbetle...

Ahmet AKÇA

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı

Kıymetli okurlarımız, saygı değer meslektaşlarım ve değerli çalışma arkadaşlarım;

BATIADALET dergisinin yeni yıl sayısı ile sizlerle tekrar buluşmanın heyecanını yaşıyoruz. Girmiş olduğumuz yeni yılın ülkemize, adalet camiasına, adliyemizde görev yapan tüm hakim ve Cumhuriyet savcılarımız ile personelimize ve tüm milletimiz için hayırlara vesile olmasını temenni ederim. Siz değerli okurlarımızın dergimizle ilgili kıymetli görüşlerinden yola çıkarak her sayımızda sizlere içerik olarak sürekli yenilenen, kaliteli ve daha etkin bir dergi sunmak için çalışmalarımız devam ediyor. Bu bağlamda dergimize katkıda bulunan başta kıymetli büyüklerimize, saygıdeğer meslektaşlarımıza, yargı çalışanlarına ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Yeni yılla birlikte Adalet sistemimizde de yeni uygulamalar yürürlüğe girmiş olup, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan Yargı Reformu Strateji Belgesi 1. Yargı Paketi ile getirilen “seri muhakeme” ve “basit yargılama” usulleri ile ilgili Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği 31/12/2019 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak 01/01/2020 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Yargı sistemimizde yapılan bu yeniliklerin, yargı sistemimizin sadeleştirilmesi ve adalet hizmetlerinin kolaylaştırılarak daha hızlı işlemesi açısından çok önemli ve etkin bir uygulama olacağına inanıyorum. Bu uygulama sayesinde mahkemelerin iş yükünün azalacağı, yargılama süreçlerinin kısılacağı, dosya yığılmasının önüne geçileceği, nitelikli ve karmaşık suçların yargılamasına daha fazla vakit ayrılabilceği kanaatindeyim. Seri Muhakeme usullerinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla HSK tarafından ihtisas mahkemeleri oluşturulmuş olup, Ankara Batı Adliyemiz bünyesinde de 4. Asliye Ceza Mahkememiz ihtisas mahkemesi olarak belirlenmiştir. Bu yeni uygulamaların tüm yargı camiamıza ha-

yırlı olmasını diliyorum.

Geçtiğimiz sayımızdan bugüne adliyemizde de yenilikler devam etmektedir, Ankara Batı adliyemiz bünyesinde artan iş yükünden kaynaklı olarak yeni mahkeme kurulması ihtiyacı doğduğundan, adliyemiz bünyesinde yeni mahkemeler kurulmuş olup, 13 ve 14. Asliye Ceza Mahkemesi, 7 ve 8. Aile Mahkemesi, 4. Sulh Hukuk Mahkemesi, 4 ve 5. İş Mahkemesi ile 2. Çocuk Mahkemesi olmak üzere toplamda 8 adet yeni mahkeme faaliyete geçmiştir. Yeni kurulan mahkemelerin yargılamaların hızlanması ve iş yükünün azalması anlamında adliyemize ve adalet sistemine büyük katkı sağlayacağına inanıyorum. Yeni kurulan mahkemelerimizde göreve başlayan tüm hakimlerimiz ve personelimize hayırlı olsun dileklerimi ileterek, çalışmalarında başarılar dilerim. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün yazıları ile Komisyon Başkanlığımız Ankara Ağır Ceza Merkezi için 760 sözleşmeli infaz koruma memuru ve çeşitli kadrolarda olmak üzere toplam 815 personel ve Ankara Batı adliyesi ve mülhakat adliyelerimizde görevlendirilmek üzere 5 sözleşmeli zabıt katibi, 1 mübaşir ve 5 sözleşmeli icra katibi kadrolarına atanacak personeller için sınav merkezi olarak belirlenmiştir. Ankara Batı adliyemizde 2019 yılında yapılan uygulama ve sözlü mülakatlar sonucunda başarılı olan adaylar yeni yıl ile birlikte göreve başlayacak olup, göreve başlayacak personelimize şimdiden hayırlı olsun dileklerimi ileterek, görevlerinin ifası sırasında üzerlerine düşen görev ve sorumlulukların bilincinde olarak aziz milletimize hizmet etmelerini temenni eder, görevlerinde üstün başarılar dilerim.

Dergimize kıymetli görüşleri ile katkıda bulunan, ilgi ve beğeni gösteren tüm okurlarımızı, yargı teşkilatımızın tüm mensuplarını ayrı ayrı saygıyla selamlıyorum. Dergimizin bir sonraki sayısında buluşmak üzere sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Şenel ALTINAY

Ankara Batı Adli Yargı
Adalet Komisyonu Başkanı

2011'DEN GÜNÜMÜZE
147 ULUSLARARASI ZİYARET

8

CEZA MUHAKEMESİ
HUKUKUNDA SERİ
MUHAKEME USULÜ

16

7188 SAYILI KANUN'LA
DEĞİŞEN YENİ BİR KURUM
OLARAK BASİT YARGILAMA
USULÜ

24

KIZILCAHAMAM ADLİYESİ
VE YARGI ÇEVRESİNDE
BULUNAN ÇAMLIDERE
İLÇESİ

34

İNEBOLU...

66

İÇİNDEKİLER

2011'den Günümüze 147 Uluslararası Ziyaret	8
Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme Usulü	16
7188 Sayılı Kanun'la Değişen Yeni Bir Kurum Olarak Basit Yargılama Usulü	24
İnsan Onurunun Korunması "Adil Yargılanma Hakkı, Masumiyet Karinesi, Lekelenmeme Hakkı"	28
Kızılcahamam Adliyesi ve Yargı Çevresinde Bulunan Çamlıdere İlçesi	34
15 Temmuz Milli İrade Destanı Şehitlerimiz Lütfü, Mehmet ve Hakan Gülşen	40
Hâkimler ve Cumhuriyet Savcıları Hakkındaki Haksız İthamlarda İftira Suçunun Oluşumu	42
Vergi Suçlarının Soruşturma Usulleri	44
Bir Tutam Lavanta	53
Mağdur Hakları Ve Mağdur Odaklı Uygulamalar/ 1. Yargı Paketi	54
Bireysel Ve Toplumsal Anlaşmazlıkların Yerinde Çözümü İçin Uzlaşma Kültürü	60
İnebolu...	66
Gayrimenkul Satış Sözleşmeleri ve Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmeleri	70
Kentin Sokaklarında İslanmak	80
Anonim ve Limited Şirket Yöneticileri Açısından Ticareti Terk Halinde Mal Beyanında Bulunmama Suçu	82
1918 Yılı Başlarında Tekfurdağı (Tekirdağ) Hapishanesi	88
Dava Konusu Alacağın Yargılama Aşamasında Devredilmesi	92
Soruşturma ve Kovuşturma Aşamasında Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlarda Mağdur Beyanının Delil Değeri	98
Adliyemizdeki Yenilikler	100
Türkiye'de Tütün Ürünlerinde Düz Paketleme (Plain Packaging) Uygulaması	102
Doludizgin	105
Kaybedilmeye Yüz Tutmuş Değerlerimiz "Hoşgörü Ve Tevazu"	106
Adalet Sisteminde Kolluk Birimi ve Çocuk İlişkisi	108
Ankara Batı Adliyesi Hakim ve Cumhuriyet Savcısı Adayları Eğitim Programı	110
Gerçeğin Tâ Kendisi	111
Adliyemizden Haberler	112

Değerli okurlarımız,

BATIADALET dergisinin üçüncü sayısında yeniden sizlerle beraber olmanın heyecanını yaşıyoruz. Dergimiz hakkındaki olumlu görüşleriniz ve eleştirileriniz doğrultusunda sizlere daha güzel bir eser sunabilmek adına çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bu sayımızda da yine adliyemizde görevli hakim, savcı ve personellerimiz yanında, adalet teşkilatımızdan başkaca yargı mensuplarımız ve akademisyenlerimiz tarafından kaleme alınan zengin içeriğe sahip yazıları sizlerin takdirlerine sunuyoruz. Uluslararası yargı heyetlerinin dünden bugüne adliyemize gerçekleştirmiş oldukları ziyaretler, çeşitli konulardaki makaleler, denemeler ve şiirler ile keyifli bir okuma gerçekleştireceğinizi düşünüyoruz. Özellikle Türk yargı sistemimizde uygulanmaya başlanacak olan seri muhakeme ve basit yargılama usulleri ile alakalı yazılarımızın siz değerli meslektaşlarımıza katkı sunacağına inanıyoruz. Bu vesileyle 2020 yılının yargı camiamıza ve milletimize hayırlı olmasını temenni ediyoruz. Siz değerli meslektaşlarımıza ve personelimize yeni yılda başarılı bir çalışma hayatı ve kolaylıklar diliyoruz. Dergimizin yayınında emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunuyoruz.

YAYIN KURULU

ABD Heyeti

2011'DEN GÜNÜMÜZE 147 ULUSLARARASI ZİYARET

24 Nisan 2011 tarihinde yeni binasında faaliyete geçen adliyemiz, mimari yapısı, projeleri ve hayata geçirilen uygulamaları ile yargı sistemimizin ön plana çıkan kurumları arasında yerini almıştır. İnşaasından günümüze kadar tam engelsiz adliye, mahkeme yönetim sistemi, adli görüşme odaları, icra dairelerinin etkinliğinin artırılması, mağdur hakları gibi birçok projeyi hayata geçirmiştir. Özellikle başarılı uygulamaları yerinde incelemek ve karşılıklı bilgi paylaşımında bulunmak için ülkemize ziyarette bulunan uluslararası yargı heyetlerini misafir eden adliyelerimiz arasında yer almıştır. Adalet Bakanlığımız, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay Başkanlıkları ile Türkiye Adalet Akademisi gibi kurumlarımıza ziyarette bulunan heyetlerin bir kısmı adliyemizde ağırlanarak Türk Adalet Sisteminin işleyişi hakkında gözlemlerde bulunmaktadır.

Etiyopya Heyeti

ABD Heyeti

Bu ziyaretler çerçevesinde, adliyemizde Adalet Bakanlığımız bünyesinde ve diğer yargı kurumlarımız ile ortaklaşa gerçekleştirdiğimiz projeler hakkında sunumlar yapılmıştır. Adliyemize ziyarette bulunan uluslararası yargı heyetleri, hakim ve Cumhuriyet savcılarımızın çalışma ortamları, duruşma yönetimleri, personelin çalışma şekilleri hakkında gözlemde bulunma imkanına sahip olmuşlardır.

Suudi Arabistan Heyeti

Bazı ülke heyetleri tarafından bu dönem içerisinde birden fazla ziyaret gerçekleştirilmiştir. Adliyemiz, faaliyete geçtiği günden bu yana toplam 147 kez uluslararası heyet tarafından ziyaret edilmiştir.

Moğolistan Heyeti

Liberya Heyeti

İngiltere Heyeti

Adliyemize bugüne kadar ABD, Afganistan, Almanya, Suudi Arabistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bahreyn, Bosna Hersek, Bulgaristan, Cezayir, Çin, Dubai, Endonezya, Etiyopya, Fas, Filipin Moro, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, İngiltere, İspanya, İsveç, İtalya, Karadağ, Katar, Kazakistan, Kıbrıs, Kırgızistan, Kosova, Kuveyt, Liberya, Litvanya, Makedonya, Maldivler, Mısır, Moğolistan, Moldova, Moritanya, Pakistan, Rusya, Somali, Tacikistan, Tunus, Ukrayna, Ürdün, Yemen gibi ülkelerin yargı heyetleri tarafından ziyaretler gerçekleştirilmiştir.

Moğolistan Heyeti

Ziyarete bulunan heyetler adliyemiz Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Komisyonu Başkanı, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri tarafından ağırlanarak söz konusu çalışmalar hakkında bilgilendirilmişlerdir. Yapılan ziyaretlerden memnun kalan ülke heyetlerinden bir kısmı bu dönem zarfında birkaç kez adliyemizde misafir edilmiştir. İlgili ülke heyetlerinin yüksek yargı organları mensupları, hakim ve savcıları, adliye personeli, hakim-savcı adayları bu programlara katılım sağlamışlardır. Bu programlarda heyetlere Adalet Bakanlığımızın ilgili birimlerinde görevli bürokratları ile diğer yargı kurumlarımızın temsilcileri de eşlik etmişlerdir.

Ziyaretler sonrası heyet temsilcilerine başsavcılığımız tarafından hatıra mahiyetinde hediye ve plaket takdimi gerçekleştirilmiştir. Heyet temsilcilerinden bir kısmı da adliyemize hediye takdiminde bulunmuş, 2019 yılı Ocak ayından itibaren ziyaretçilerin izlenimlerini aktarmaları için oluşturulan Adliye Özel Defterini imzalayarak yapılan ziyaretlere ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Uluslararası heyetler tarafından Adalet Bakanlığımıza, yargı kurumlarımıza ve adliyemize gerçekleştirilen bu ziyaretler Türk Adalet Sisteminin tanıtımında önemli bir yere sahip olmuştur. Gelen heyetler tarafından ülkemizde uygulanan birçok proje ve yargısal uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin uygulamalar takdirle karşılanmıştır. Türk Adalet Sistemimizde uygulanan bu projeler birçok yargı heyeti tarafından detaylı olarak incelenerek kendi ülkelerinde uygulanmak amacıyla örnek alınmıştır.

Dünden bugüne uluslararası heyetleri ağırlamaktan onur duyan adliyemiz Adalet Bakanlığımızın öncülüğünde ve destekleri ile önümüzdeki dönemde de bu etkinliklerdeki yerini almaya devam edecektir. Bizlere bu imkanı sunan ve Türk Adalet Sistemimizin gelişimi ve tanıtımına katkıda bulunan başta Adalet Bakanımız Sayın Abdulhamit GÜL'e ve bakanlığımız ile tüm yargı kurumlarımıza teşekkürlerimizi sunarız.

I would like to express our special thank and appreciation to this institution and all the respective judges and official for providing lot of information relating the judicial system of Turkey

Thanks very much

[Signature]

Adam Mohamed Abdulla

Justice of supreme court of Maldives

12/03/2019

MALDİVLER HEYETİ

Kurumunuza ve ilgili tüm hakimlere Türkiye'nin yargı sistemine dair pek çok bilgiyi paylaştıkları için takdir ve teşekkürlerimizi iletmek isterim.

Adam Mohamed Abdulla
Hakim, Maldivler Yüksek Mahkemesi
12 Mart 2019

أشكر لكم حسن الاستقبال والدعم
والدعم من الله تعالى
للجمهورية التركية والسحب التركي
وتأييد العلاقات الأخوية بين البلدين
التي هي دولة قطر والمجهرية
التركية

مريم حاجي إبراهيم
دولة قطر
12/03/2019

KATAR HEYETİ

Misafirperverliğiniz ve davetiniz için teşekkür ediyorum. Türkiye Cumhuriyetine ve Türk halkına başarılarının her daim olmasını temenni eder, iki kardeş Katar ve Türkiye arasındaki dostluk ilişkilerinin artmasını dilerim.

Meryem Hacı İbrahim
3 Temmuz 2019

En recuerdo de la cordial acogida
disputada al equipo del Proyecto
Twinning de Formación Judicial, y
en la confianza de una prolongada
y fructífera colaboración.

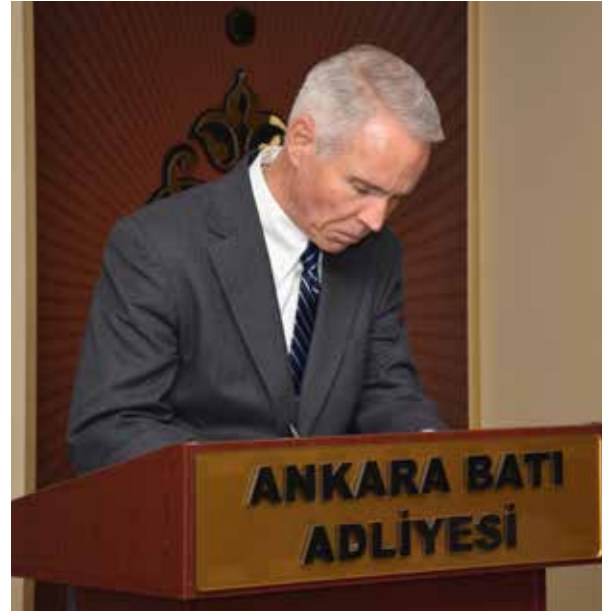
Joan Corlos da Silva

Ankara 9 de julio de 2019

İSPANYA HEYETİ

Twining Projesi ve Adli Eğitim Eki-
bine gösterilen sıcak karşılama ve uzun
sürelili ve verimli işbirliği anısına.

Joan Corlos da Silva
9 Temmuz 2019

11/28/19

Thank you for the very informative
and gracious visit to your courthouse.
It is a beautiful facility, and
staffed by competent and capable
professionals. I learned much, and
appreciate your kindness.

Judge David G. Campbell
U.S. District Court, Arizona.

ABD HEYETİ

Adliyenize gerçekleştirdiğimiz ve
oldukça bilgilendirici nazik ziyaret için
teşekkür ederiz. Adliyeniz yetkin ve ye-
tenekli çalışanların olduğu güzel bir ku-
rum. Birçok şey öğrenerek nezaketiniz
için memnuniyetlerimi sunuyorum.

Hakim, David G. Campbell
ABD, Bölge Mahkemesi, Arizona
28 Aralık 2019

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA SERİ MUHAKEME USULÜ (CMK m. 250)

DOÇ. DR. OLGUN DEĞİRMENCİ

TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi,
Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi
Hukuku Öğretim Üyesi

I. GENEL OLARAK

Teknolojinin gelişimi, toplumsal hayatın karmaşıklaşması, hayatın akış hızının gün geçtikçe artması ile işlenen suç sayısı arasında bir korelasyonun olduğu açıktır. Bununla birlikte işlenen suç sayısı artmasına rağmen ceza muhakemesinde eldeki mevcut deliller ile maddi olayın yeniden yapılandırılması (crime reconstruction)¹ daha karmaşık ve zaman alıcı bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu durum ise birçok davada etkin bir duruşma yapılamamasına, yargılamaların uzun sürmesine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde ülkemiz aleyhine mahkûmiyet kararlarına neden olmaktadır.

Yukarıda ifade edilen açmaza çözüm getirmek için birçok ülke ceza muhakeme sistemlerine basitleştirilmiş muhakemeler getirmektedir.² Basitleştirilmiş muhakemelerin ceza miktarı bakımından para cezasını gerektiren suçlar ile belli bir süreye kadar hapis cezalarını gerektiren suçlar bakımından kabul edildiği görülmektedir.³ Bahsi geçen basitleştirilmiş muhakemeler temel olarak üç şekilde düzenlenmektedir; bazı usulü aşama ve adımların atlanması, muhakeme işlem sürelerinin kısaltılması ve bazı formaliteler ve garantilerin dışlanması suretiyle muhakemenin daha az formal hale getirilmesi.⁴ Mahkemelerin artan iş yükleri, birçok ülkede bazı suçlarda klasik muhakemelerden ayrılmasını

1/ Bu konuda bkz. W. Berry Chisum - Brent E. Turvey, *Crime Reconstruction*, (Academic Press 2007), XV.
2/ Vojislav Djurdji, *Fundamental Principles of Criminal Procedure Law and Forms of Simplified Proceedings in Criminal Matters*, in: *Simplified forms of procedure in criminal matters* Editors: Ivan Jovanovi and Miroljub Stanisavljevi (Legal Officers, OSCE Mission to Serbia), (Belgrade, 2013), 60 vd.

3/ Stanko Bejatovi, *Forms of Simplified Procedure - a Key Characteristic of Criminal Procedure Reforms in the Region*, in: *Simplified forms of procedure in criminal matters* Editors: Ivan Jovanovi and Miroljub Stanisavljevi (Legal Officers, OSCE Mission to Serbia), (Belgrade, 2013), 11 vd.
4/ Bejatovi, 11.

dan vazgeçilmesine, önceleri mahkemelerin duruşma yapmaksızın kararlar vermesi, sonrasında ise ceza verme yetkisinin savcılara ve hatta idari organlara bırakılması sonucunu doğurmuştur.⁵

Türk hukukunda da, yukarıda açıklanan gerekliliklerin bir sonucu olarak, Cumhuriyet savcısının ceza kararnamesi şeklinde de adlandırılabilir, soruşturma aşamasında savcılık tarafından cezanın belirlenmesi mahkemenin hükmünü oluşturması için sunulmasını içeren seri muhakeme usulü getirilmiştir.

II. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN DÜZENLENMESİNİN NEDENİ

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin, Ceza Adaletinin Sadeleştirilmesi Hakkında Üye Devletlere Yönelik R(87) 18 Sayılı Tavsiye Kararı,⁶ mahkemelere intikal eden ceza davalarının sayısının artmasından dolayı, özellikle hafif cezaları gerektiren suçlar bakımından bir takım alternatif tedbirlerin uygulanmasını üye devletlere tavsiye etmektedir. Özellikle yargı reformu kapsamında 7188

sayılı Kanunla Türk Ceza Muhakemesi sisteminde yapılan değişiklikleri, söz konusu karar kapsamında okumak gereklidir. Bu kapsamda ithamda takdirilik ilkesinin uygulama alanının artırılması tavsiyesi karşısında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumuna can verilmeye çalışılmıştır. Benzer şekilde savcı ile sanık arasında bir anlaşmaya varılması (Amerikan hukukunda görülen itiraf pazarlığı şeklinde) düzenlemelerine yer verilmesi de söz konusu Kararda yer almaktadır.

Türk kanun koyucusu, 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 23'ncü maddesi ile mülga CMK m. 250'yi yeniden düzenlenmiş ve "seri muhakeme usulü"nü hukuk sistemimize kazandırmıştır.

Seri muhakeme usulü ile kanun koyucu, ceza adalet sisteminin işleyişini hızlandırmak, suça karşı tepkideki gecikmelerinin meydana getirdiği aşınmaları ortadan kaldırmak, kaynakları etkin kullanmak adına belirlenen bazı suçlar bakımından Cumhuriyet savcısı ile şüpheli arasında bir anlaşma ortamının hazırlanmasını sağlamaya çalışmaktadır.

5/ Mustafa Taşkın, "Fransız Ceza Hukukunda Uyuşmazlıkların Muhakeme Dışı Çözüm Yolları Bağlamında Yaptırım Sözleşmesi ve Müessesenin Türk Ceza Hukukunda Uygu-

lanabilirliği", *Terazi Hukuk Dergisi*, Ocak 2010, S. 41, 17. 6/ <https://www.anayasa.gov.tr/media/3664/cmre-c198718trcriminaljustice.pdf>, Erişim Tarihi: 28 Kasım 2019

III. MUKAYESELİ HUKUK ÖRNEKLERİ

A. Fransa

Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 495-7 ila 495-16'ncı maddeleri arasında⁷ düzenlenen "ReconnaissancePréalable de Culpabilité" adı verilen "Suçluluğun Ön İkrarı" olarak çevrilebilecek usul, esas itibarıyla CMK m. 250'de yer alan seri muhakeme usulüne benzerlik göstermektedir. Madde gerekçesine bakıldığında, söz konusu benzerliğe de işaret ettiği görülmektedir. Bu sistemde 5 yıl ve daha az hapis cezası ya da sadece para cezası öngörülen bir suçun işlenmesi duru-

munda, suçunu ikrar eden şüpheliye savcı, bazı yaptırımları önerebilmektedir (m. 495-7). Burada savcı hapis cezası da önerebilmektedir ancak hapis cezasının süresinin 1 yılı geçmemesi ve Kanunda öngörülen hapis cezası miktarının da yarısını aşmaması gereklidir (m. 495-8). Burada zorunlu müdafilik sistemi benimsenmiştir. Şüphelinin öneriyi incelemek için 10 günlük süresi vardır. Şüpheli, savcının önerdiği yaptırım ya da yaptırımları kabul ettiği takdirde, müdafinin de huzurunda tutanağa bağlanır ve asliye mahkemesi önünde kamuya açık bir duruşma yapılır. Bu duruşmada şüpheli, savcının önerisini kabul ettiğini belirtir. Hâkim varılan anlaşmayı uygun bulursa bunu onaylar ve gerekçeli bir karar haline getirir.⁸

7/ Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun İngilizce metni için bkz. <https://www.legifrance.gouv.fr>, Erişim Tarihi: 30

Kasım 2019.
8/ Taşkın, s. 19.

B. Almanya

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Mahkeme ile Muhakeme Süjeleri Arasında Anlaşma" başlıklı 257c maddesi,⁹ CMK m. 250'ye benzer bir düzenleme içermektedir. Bu düzenlemede Mahkeme, uygun durumlarda 257c maddesi gereğince muhakeme süjeleri ile muhakemenin devamı ve neticesi hakkında anlaşabilmektedir. Anlaşmanın esas ögesi ikrardır. Mahkeme somut olayın özelliklerini serbestçe takdir ederek ve de cezanın tayini konusundaki genel değerlendirmeleri nazara alarak cezanın alt ve üst sınırlarını belirleyebilmektedir. Daha sonra muhakeme süjelerine görüşlerini bildirme fırsatı tanımaktadır. Sanık ve savcının kabul etmesi halinde anlaşma meydana gelmektedir.

IV. SERİ MUHAKEME USULÜ

A. Uygulanacağı Suç Tipleri

Seri muhakeme usulü tüm suçlar bakımından uygulanan bir usul olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu, TCK ve bazı ceza içeren özel kanunlarda yer alan suç tiplerini katalog halinde düzenlemek suretiyle seri muhakeme usulünün uygulanacağı suç tiplerini belirlemiştir. Katalog halinde belirlemede, sadece suçun ismi belirlenmemiş yanında madde numarası ve fıkrası yazılmak suretiyle özelleştirilmiştir. Bu kapsamda aşağıda yer alan suç tiplerinde seri muhakeme usulü uygulanabilecektir.

- a) Türk Ceza Kanununda yer alan;
 1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),
 2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),
 3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),
 4. Gürültüye neden olma (madde 183),
 5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),
 6. Mühür bozma (madde 203),
 7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),
 8. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228, birinci fıkra),
 9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268), suçları.

b) 10/7/1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.

c) 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.

d) 13/12/1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langirt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç.

e) 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç.

B. Seri Muhakeme Usulünün İstisnaları

Seri muhakeme usulüne ilişkin kanun koyucu iki istisna grubu düzenlemiştir. Bu istisnalardan birisi yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik halleri ile soruşturma ve kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlardır. Aynı istisnayı basit yargılama usulü bakımından düzenleyen 251'nci maddenin gerekçesine bakıldığında bu istisna grubu bakımından failerin özel durumları sebebiyle elde edilen delillerin duruşmada tartışılmasının ve taraf beyanlarının bizzat hâkim tarafından alınmasının gerekli olması nedeniyle istisna haline getirildiği ifade edilmektedir. Aynı gerekçeden hareketle, bu kişiler bakımından soruşturma aşamasında böyle bir kararı vermenin risklerini kanun koyucu göz önünde tutarak istisna getirdiği kanaatine varılabilmektedir.

TCK m. 250/11'de ikinci bir istisna hali düzenlenmiştir. Buna göre suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda şüphelilerden hepsinin seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmesi gerekmektedir. Şeriklerden birinin bile seri muhakeme usulünü kabul etmemesi durumunda, genel yargılama usulüne dönülecektir.

Bu istisna halinde çıkarılacak bir diğer sonuç da şeriklerden birinin TCK m. 250/12'de yer alan başka bir anlatımla yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik ha-

9/ Bu konu ile ilgili şu makalelere bakılabilir. ChristophSafferling – ElisaHoven, "Foreword: PleaBargaining in Germany aftertheDecision of the Federal Constitutional Court", GermanLawJournal, Vol. 15, No. 01, 2014, 1-4; AndreasMosbacher, "TheDecision of the Federal Constitutional Court of 19 March 2013 on PleaAgreements",

GermanLawJournal, Vol. 15, No. 01, 2014, 5-14; SamanthaJoyCheesman, "ComparativePerspectives on PleaBargaining in Germany andthe U.S.A.", https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/frontdoor/deliver/index/docId/7457/file/S113-151_aiup02.pdf, 113-151

line sahip olması durumunda da, bu kişilerin seri muhakeme usulünü kabul etmesi mümkün olmadığından, seri muhakeme usulünün uygulanamayacağıdır.

Kanun koyucu, CMK m. 251/8'de basit yargılama usulü için düzenlediği "basit yargılama usulü kapsamına giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması" istisnasını, seri muhakeme usulü bakımından düzenlememiştir. Ceza muhakemesinde her ceza ilişkisinin birbirinden bağımsız olduğu sonucundan hareketle, özetle süjede birleşme durumunda, birleşen suçlardan birinin bile seri muhakeme usulüne tabi olması halinde seri muhakeme uygulanacaktır.

C. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN UYGULANMASI

1. Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi

Seri muhakeme usulünün uygulanması için katalog halinde düzenlenen suçlardan birisinin işlenmesinin yanı sıra ayrıca CMK m. 171 kapsamında kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmemiş olması gerekir. Bu husus, suçun CMK m. 171 kapsamında kalmamasından dolayı olacağı gibi kamu davasının açılmasının ertelenmesinin şartlarının gerçekleşmemesinden dolayı da olabilir.

Seri muhakeme usulü bakımından bilgilendirme Cumhuriyet savcısı veya kolluk tarafından yapılacaktır. Bilgilendirmenin yapılabilmesi için müdafinin bulunması gerekli değildir. Bilgilendirmenin seri muhakeme usulünün amacı, teklifin kabul edilmesinin sonuçları, sürecin genel olarak nasıl işlediği ve özellikle de istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat etmiş olacağı hususlarını içermesi gereklidir. İspat bakımından bu bilgilendirmenin sözlü yapılması ve şüphelinin anladığının anlaşılması sonrasında yazılı şekle tabi tutulması faydalı olacaktır.

2. Seri Muhakeme Usulünün Teklif Edilmesi

Seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye Cumhuriyet savcısı tarafından teklif edilecektir. Bu teklifin adli kolluk tarafından yapılabilmesi mümkün değildir. Ayrıca teklifin kabul edilmesi sırasında şüphelinin müdafisi bulunmalıdır. Şüphelinin seçilmiş bir müdafinin bulunmaması durumunda baro tarafından müdafî atanması sağlanmalıdır. CMK bu düzenleme ile zorunlu müdafî bu-

lunmasının gerekli olduğu bir durum daha yaratmıştır.

Burada müdafinin bulunmasını şekli bir gereklilik olarak algılamamak gereklidir. Nitekim bu yola başvurulması suretiyle şüpheli aleni bir duruşmada yargılanma hakkından da vazgeçtiğinden dolayı şüpheli ile müdafî arasında bir ön görüşme yapılmasına da olanak tanınmalıdır. Ayrıca etkin bir hukuki destek sağlanabilmesi için müdafîye, seri muhakeme usulüne ilişkin teklifin öncesinde dosyayı inceleme ve delilleri görme olanağı da sağlanmalıdır.

Şüpheli Cumhuriyet savcısı tarafından teklifin yapılması için çağrılacaktır. Şüphelinin beyan ettiği ve soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunamaması, yurt dışında olması ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması durumunda seri muhakeme usulü uygulanmayacaktır. Bu hüküm, özellikle şüpheliye ulaşılmamasının mümkün olmadığı durumlarda, seri muhakeme usulünü sonlandırmak suretiyle, CMK m. 174/1-c uyarınca muhakeme şartının yerine getirilmesini sağlamak açısından önemlidir. Kanun koyucu bu hükümle, 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre şüpheliye ulaşımla yollarının denetlenmesini gerekli görmemiştir.

3. Cumhuriyet Savcısının Cezayı Belirlemesi

a) Temel Cezanın Belirlenmesi

Cumhuriyet savcısı şüpheli tarafından işlenen katalogda yer alan suçun soyut cezasını, TCK m. 61/1 uyarınca somutlaştıracaktır. Burada 1'nci fıkra da yer alan ve temel cezanın belirlenmesinde göz önünde bulundurulacak 7 ölçüte göre temel ceza belirlenecektir. Savcı tarafından 61'nci maddenin 1'nci fıkrası dışındaki fıkralar cezanın belirlenmesinde göz önüne alınamayacağı gibi başka bir artırım veya indirim de yapılamayacaktır. Örneğin TCK m. 62'de yer alan takdiri indirim nedenleri uygulanamayacaktır.

Suçun özelliği sebebiyle, örneğin iştirak halinde işlenmesi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren 4'üncü fıkradaki diğer durumların varlığı halinde, seri muhakeme usulünün uygulanması, cezada adaletsizliklere sebep olabilecektir. Yardım eden olarak iştirak ettiği bir suçta, yargılama yapılması durumunda daha az ceza alacak bir şerik, seri muhakeme usulünde söz konusu durum göz önünde bulundurulmadığı için daha fazla ceza alabilecektir. Bu durumda etkin bir hukuki yardım sağlanması durumunda, şüpheli söz konusu teklifi başlangıçta reddedecektir.

Temel cezanın belirlenmesinde ilgili normda hapis cezasının yanı sıra adli para cezası da öngörülmüşse, belirleme her iki ceza türü bakımından yapılacaktır. Hapis cezası ile adli para cezası seçimlik olarak belirlenmiş ise öncelikle ceza türü belirlenecek sonrasında ise ceza miktarı tayin edilecektir.

b) İndirimin Uygulanması

Temel cezanın belirlenmesinden sonra bu temel cezadan yarı oranında indirim yapılacaktır. Burada belirlenen indirim oranı takdiri değildir. Kanun koyucu yarısına kadar indirilir dememiş indirimin yarı oranında yapılmasını mecburi kılmıştır.

c) Hapis Cezasına veya İnfazına Seçenek Kurumların Uygulanması

Cumhuriyet savcısı tarafından sonuç cezanın belirlenmesinin ardından koşulları mevcut ise;

- TCK m. 50 uyarınca seçenek yaptırımlara çevirme,
- TCK m. 51 uyarınca cezanın ertelenmesi ve
- Kabul etmesi durumunda CMK m. 231’de yer alan hükmün açıklanmasına geri bırakılması müessesesi uygulanabilecektir.

Burada iki hususa dikkat çekilmesi gereklidir. Öncelikle CMK m. 231, kanun metninde 6’ncı fıkrada, TCK m. 50 ve 51 ise 5’nci fıkrada belirtilmiştir. HAGB kararı verilmesi durumunda, 231/7 uyarınca seçenek yaptırımlara çevirme ve erteleme yasağı devreye girecektir. Ayrıca CMK m. 231’in daha lehe olması karşısında, öncelikle CMK m. 231’in uygulanması düşünülecektir. Şartlarının bulunmaması halinde TCK m. 50 veya 51’in uygulanması yoluna gidilecektir. İkinci olarak HAGB uygulanabilmesi için CMK m. 231/1 uyarınca şüphelinin kabul etmesi gereklidir. CMK m. 251’de yer alan “karşı çıkmaması halinde” ifadesi, CMK m. 250’de yer almamaktadır.

d) Güvenlik Tedbirlerinin Belirlenmesi

Seri muhakeme usulünde, Cumhuriyet savcısı tarafından bir ceza kararnamesi düzenlenmektedir. Burada mahkemenin onayı ile birlikte, kanun yollarının bir kısmından feragat edilmiş bir mahkûmiyet hükmü kurulmaktadır. Bu mahkûmiyet hükmünde cezanın belirlenmesinin yanı sıra güvenlik tedbirleri de uygulanacaktır. Bu kapsamda, TCK m. 53 “Belirli hakları kullanmaktan yoksunluk” ve TCK m. 54, 55 müsadere hükümlerine de talepten yeri verilecektir.

e) Cumhuriyet Savcısı Tarafından Talepname Hazırlanması

Cumhuriyet savcısı, şüpheli tarafından seri muhakeme usulünün uygulanmasını mahkemeden talep edecektir. Bu talep yazısında şunlar bulunacaktır.

- Şüphelinin kimliği ve müdafii,
- Mağdur veya suçtan zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi,
- İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri,
- İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi,
- Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri,
- İsnat olunan suç oluşturulan olayların özeti,
- Üçüncü fıkra da belirtilen şartların gerçekleştiği,
- Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri,

f) Mahkeme Tarafından Yapılacak İşlemler

Talepname kendisine gönderilen mahkeme, müdafii huzurunda şüpheliyi dinleyecektir. Seri muhakeme usulü kapsamında bir suçun varlığını, şüpheliye müdafii huzurunda teklifin yapıp yapılmadığı, TCK m. 61 kapsamında temel cezanın doğru tespit edilip edilmediği ve yarı oranında indirim yapıp yapılmadığı hususlarını denetleyecektir. Bu denetimin sonunda mahkeme talepten belirlenen yaptırım doğrultusunda hüküm kuracak ya da talebi reddedecektir. Mahkeme yaptırım miktarlarını değiştiremeyecektir.

Mahkemenin talepten belirlenen yaptırımlar doğrultusunda hüküm kurması durumunda itiraz kanun yoluna gidilebilecektir. Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda hüküm kurulduğu için kanun yoluna gidecek kişinin şüpheli olduğu düşünülebilir. Kanun koyucunun 14'üncü fıkra da yapmış olduğu düzenlemenin lafzından kanaatimizce bu sonuç çıkarılabilir. Yine lafzı yorum uyarınca, talebin reddedilmesine ilişkin bir karar verilirse, mahkeme kararlarına karşı itirazın kanunda açıkça düzenlenmesi gerekli olduğundan itiraz yoluna gidilemeyecektir. Bu durumda Cumhuriyet savcısı genel hükümlere göre hareket edecektir.

Bununla birlikte burada yer alan "Dokuzuncu fıkra kapsamında Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda mahkemece kurulan" ifadesi ile sadece hükme işaret edilmektedir denilebilir. Bu durumda hem hükme karşı

hem de ret kararına karşı gidilebilir sonucuna varılabilecektir. Kanaatimizce talepname doğrultusunda kurulan hükümdür ancak talepten reddi ise karardır ve 14'üncü fıkra kapsamına girmeyecektir.

Çağrılan ancak mazeretsiz olarak duruşmaya katılmayan şüpheli bu usulden vazgeçmiş sayılacaktır.

V. SERİ MUHAKEME USULÜNDE İTİRAZ

Seri muhakeme usulünde Cumhuriyet savcısının talebi doğrultusunda kurulan hükme karşı itiraz kanun yolu öngörülmüştür. Hükümün tebliğinden itibaren 7 gün içerisinde şüphelinin hükme itiraz etmemesi üzerine hüküm kesinleşecektir.

İtiraz, şüpheliye hükümün tefhiminden itibaren 7 gün içinde hüküm veren mahkemeye vereceği bir dilekçe veya tutanağa geçirilmek koşulu ile zabıt katibine beyanda bulunmak suretiyle yapılacaktır. Burada mazeretsiz gelmeyen şüpheli bakımından hüküm verilemeyeceğinden tebliğden itibaren sürenin başlaması söz konusu olmayacaktır.

İtiraz üzerine, hüküm veren mahkeme CMK m. 268/2 gereğince itirazı yerinde görürse kararını düzeltir; yerinde görmezse en çok üç gün içinde, itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderir. Bu durumda itirazı incelemeye yetkili merci CMK m. 268/3-c uyarınca belirlenecektir. İtiraz merci itiraz konusu hakkında CMK m. 271/1 uyarınca duruşmasız olarak karar verir. İtirazı yerinde görürse aynı zamanda itiraz konusunda da karar verir.

VI. SERİ MUHAKEME USULÜNÜN YÜRÜRLÜĞÜ VE DERDEST DOSYALAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

CMK'nın 250'nci maddesi, 01 Ocak 2020 tarihinden sonra uygulanacaktır. Bu tarih itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış ve kesinleşmiş dosyalar bakımından seri yargılama hükümü uygulanmayacaktır. İddianamenin değerlendirme aşamasında olan dosyalar bakımından ise uygulanabilecektir.

Operasyonel durumdaki uydularımız Türksat 3A, Türksat 4A ve Türksat 4B'nin yanı sıra yapımı devam eden Türksat 5A, Türksat 5B ve Milli Haberleşme Uydumuz Türksat 6A'nın devreye alınmasıyla birlikte ülkemiz, 2022 yılında 6 uydudan oluşan bir filo sahip olacak.

Türkiye uzayda daha güçlü.

7188 SAYILI KANUN'LA DEĞİŞEN YENİ BİR KURUM OLARAK BASİT YARGILAMA USULÜ

PROF. DR. MUHARREM ÖZEN

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku
Anabilim Dalı Başkanı

I. GENEL İTİBARIYLA BASİT YARGILAMA

24/10/2109 tarih, 30928 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile "seri muhakeme usulü" ile "basit yargılama usulü" olmak üzere iki yeni kurum ceza adaleti sistemine kazandırılmıştır.

Bununla 5271 sayılı CMK'nın özel yetkili mahkemelerin yetkilerini ve yargılama usulünü düzenleyen mülga m. 250, m. 251 ve m. 252 hükümlerinin içi yeniden doldurulmuş ve m. 250 hükmü ile seri muhakeme usulü, m. 251 ve m. 252 ile ise basit yargılama usulü ve basit yargılama usulüne itiraz düzenlenmiştir.

Günümüzde suçların artmasıyla birlikte, kamu davasının mecburiliği ilkesine dayanan klâsik muhakeme usulü esnetilerek ceza muhakemesinin morfolojik ilkesi uyarınca, bir kısmı tarafların rızasına dayanan alternatif yöntemler ve basit muhakeme usulleri doğmuştur. Zira muhakemenin tabi olduğu morfolojik ilkelerden birisi de uygunluk ilkesi olup; bünyenin fonksiyona uygun olmasını

ifade eder. Bazı suçların muhakemesi bu çerçevede diğerlerinin muhakemesine nazaran basit bir bünye sergiler.

Mahkemelerin artan iş yükü karşısında, hafif suçlara daha az emek ve zaman ayrılmasını öngören alternatif usullerin getirilmesi zorunluluğu hasil olmuştur. Karşılaştırmalı hukukta ve AİHM nezdinde kabul edilen alternatif yargılama usulleri, suçların önem derecesi ve olayın karmaşıklığı nazara alınarak yargılamanın hızlanmasının yanında kaynakların verimli kullanımına katkı sağlar. Basit yargılama usulü de, bir yandan yargılamanın hızlanmasını; diğer yandan sanık açısından emek, zaman, masraf gibi kaynakların asgari kullanımı ve aleni duruşmalarda mahkeme huzuruna çıkma sıkıntısından kurtulma gibi faydaları bulunmaktadır.

Hükümlerin derhal uygulamaya konulması durumunda bazı adil olmayan sonuçların doğabileceğini öngören kanun koyucu m. 250 ila 252 hükümlerinin yürürlük tarihini 01/01/2020 olarak belirlemiştir. Yine 01/01/2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulü uygulanamaz (CMK Geçici m. 5/1, c-d).

II. BASİT YARGILAMA USULÜNÜN UYGULANMASI

Basit yargılama usulü, ancak asliye ceza mahkemelerinde iddianamenin kabulünden sonra uygulanabilen ve kısaca belirli ağırlığın altındaki suçlar bakımından duruşma yapıl-

maksızın dosya üzerinden yargılamanın tamamlanmasını sağlayan, bununla birlikte itiraz halinde duruşma açmak suretiyle genel hükümlere göre yargılamanın tamamlanmasına imkân veren bir usuldür. İddianamenin kabulünden sonra mahkemenin takdirine bağlı olarak uygulanabilir ve mahkeme her aşamada re'sen veya talep üzerine genel hükümlere göre yargılamanın tamamlanmasına karar verebilir(CMK m. 251/6). Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilmesi için Kanun'da belirtilen koşulların sağlanması gerekir.

Suç kanunda belirtilen suçlardan olmalıdır.

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için suçun adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan olması gerekir (m. 251/1). Buna göre, yalnızca adli para cezasını gerektiren suçlar, yalnızca iki yıl veya daha az süreli hapis cezası öngören suçlar ve adli para cezasıyla birlikte veya adli para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü ve hapis cezasının üst sınırının iki yılı geçmediği suçlar bakımından basit yargılama usulü uygulanır.

Suç, basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçların dışında bir suçla birlikte işlenmemiş olmalıdır.

Basit yargılama usulüne tabi suçlar, bu kapsamda olmayan bir suçla birlikte işlendiğinde, basit yargılama usulünün uygulanması bazı sorunlara yol açacağından Kanun'da bu durumun önüne geçilmiştir (CMK m. 251/8).

Fail, yaş küçüğü, sağır ve dilsiz veya akıl hastası olmamalıdır.

Suç, soruşturma veya kovuşturma yapılması izne veya talebe bağlı suçlardan olmamalıdır.

Asliye ceza mahkemesi basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verirse, sanık ve mağdura savunma ve beyanlarını bildirmek üzere on beş günlük süre vererek; du-

ruşma yapmaksızın hüküm verebileceğini bildirir. Mahkeme makamlardan bilgi talep edebilir ve nihayetinde duruşma yapmadan ve Cumhuriyet savcısının görüşünü almadan, CMK m. 223 hükmünde belirtilen beraat, ceza verilmesine yer olmadığı kararı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirinin uygulanmasına ilişkin karar, davanın düşmesi veya reddi kararlarından birine hükmedilebilir(CMK m. 251/1, 2). Ancak mahkeme, mahkûmiyet halinde belirlenecek cezadan dörtte bir oranında indirim uygulamak durumundadır (m. 251/3).

Belirlenen ceza, koşulları bulunması hâlinde kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir, hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir (m. 251/4). Basit yargılama usulünde hükmün açıklanmasını geri bırakılmasına karar verilebilmesi, sanığın göndereceği savunmasında "yazılı" olarak karşı çıkmamasına bağlanmıştır.

Basit yargılama usulü uygulanması sonucu verilen kararlara m. 252 hükmü çerçevesinde itiraz edilebilir. Basit yargılama usulüne itirazda, süre ve başvuru hakkını kullanan kişinin sıfatıyla sınırlı bir inceleme yapılır (m. 252). İtiraz kabul edildiği takdirde, mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. İtiraz sanık dışındaki kişiler tarafından yapılmış ise, dörtte bir oranında yapılan indirim korunur. Ancak sanık tarafından yapılmış ise, indirim uygulanmaz (m. 252/3). Mahkemece verilen hükme karşı kanun yoluna da gidilebilir (CMK m. 252/5). İtiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılamada verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır (m. 232/4).

III. SONUÇ YERİNE

Basit suçlar bakımından, ceza muhakemesinin morfolojik-uygunluk ilkesi çerçevesinde basit muhakeme usullerinin öngörülmesi gerekir. Nitekim ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması, devletin ceza siyasetiyle ilgili olup, Anayasanın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, soruşturma ve yargılamada uygulanacak yöntemlerin belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Basit yargılama usulü de bu çerçevede basit bir muhakeme sistemi öngören bir kovuşturma evresi kurumudur. Dürüst yargılama, kamu davasının mecburiliği, maddi gerçeğin araştırılması gibi pek çok ceza muhakemesi ilkesini ilgilendiren bir kurum olarak basit yargılama usulü, yargılamaların hızlandırılması, kaynakların verimli kullanımı ve sanık açısından aleni duruşmanın yarattığı olumsuzlukları gidermek amacıyla getirilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda basit yargılama usulünün getirilmesiyle, usul ekonomisine riayet edilerek, maddi gerçeğe ulaşma ve dolayısıyla adalet amacına ulaşma konusunda hız kazanılacaktır. Ayrıca önemli veya daha ağır suçların kovuşturulması için yargılama makamlarına yeterli zaman ve imkân sağlanacak ve suçla etkin mücadeleyle birlikte yargılama süreçleriyle ilgili temel hak ve özgürlüklerin korunmasını sağlayan adımlar atılmış olacaktır. Uygulama alanı bulunduğu ülkelerde başarılı sonuçlar veren basit yargılama usulünün, 01/01/2020 tarihi itibarıyla uygulamaya başlamasıyla birlikte, ceza adaleti sistemine önemli katkılar sunacağına inanıyoruz. Ceza adalet sisteminde mevcut ön ödeme, uzlaştırma, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, iddianamenin iadesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumları birlikte uygulanmak suretiyle, bir yandan ceza yargılamasında daha nitelikli yargılamalar yapılması imkanının ortaya çıktığı ve sonuçta güven veren ve erişilebilir adaletin ülkemizde gerçekleşeceği kanaatindeyiz.

ÜZEYİR KARAKÖLAH

Ankara Batı Cumhuriyet
Başsavcı Vekili

İNSAN ONURUNUN KORUNMASI “ADİL YARGILANMA HAKKI, MASUMİYET KARİNESİ, LEKELENMEME HAKKI”

Ceza muhakemesinin amacı maddi gerçeğin bulunmasıdır. Maddi gerçek, insan onuru, masumiyet karinesi, lekelenmeme hakkı gibi evrensel ilkelere nazara alınarak bulunacaktır. Zaten ceza muhakemesinin amacı da insan hakları ihlallerine yol açmadan maddi gerçeğin araştırılıp bulunması, adaletin gerçekleştirilmesi ve hukuki barışın sağlanmasıdır.

Şüphelinin onuru ve saygınlığının ceza soruşturması ve kovuşturması nedeniyle uğrayacağı örselenme ve toplum önündeki lekelenme olasılığı dikkate alındığında suç şüphesi altındaki herkes açısından ve ceza muhakemesinin tüm evrelerinde masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının gözetilmesi gerekir. Şüphelinin lekelenmemesi için en büyük sorumluluk yargı makamlarına düşmektedir. Delillerin henüz yeterli suç şüphesini ortaya koymadığı soruşturma evresinin gizliliği de lekelenmeme hakkını teminat altına almaktadır. Gizlilik esaslı bir soruşturma lekelenmeme hakkının teminatıdır. Soruşturma aşamasında

benimsenen gizlilik ilkesinin iki yönü vardır, bir yönüyle delillerin korunması diğer yönüyle de henüz suç şüphesi altında bulunan şüphelinin toplumsal saygınlığı, şeref ve onurunun korunmasıdır. Bu bakımdan özellikle kamuoyu bakımından önem taşıyan soruşturma işlemlerinin gizliliğinin ihlali lekelenme hakkının da ihlali anlamına da gelmektedir.

5271 sayılı CMK'nın 157/1. maddesi, "Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir" şeklinde düzenlenmiş olup, anılan hükmün ihlal edilmesinin yaptırımı, 5237 sayılı TCK'nın 285. maddesindeki gizliliğin ihlali suçuyla belirlenmiştir. Anılan hükümler, bir yandan soruşturma işlemlerinin düzgün bir biçimde yürütülmesi ve böylece adaletin tesis edilmesi; diğer yandan suçsuzluk karinesine uyularak şüphelinin lekelenmeme hakkının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

5271 sayılı CMK'nın 160/1 maddesinde yer alan "bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâl" ifadesinden de anlaşılacağı üzere; belli bir suç şüphesine karşı soruşturmaya başlanılablmesinin maddi koşulu, o suça ilişkin başlangıç şüphesinin var olmasıdır. Başlangıç şüphesi, soyut bir izlenimle değil; suçun işlendiği izlenimini uyandıran somut vakıalar ile oluşur. Cumhuriyet Savcısı, başlangıç şüphesinin olup olmadığını yani, suçun işlendiği izlenimini uyandıran somut vakıaların bulunup bulunmadığını değerlendirerek soruşturmaya başlayacaktır. Cumhuriyet Savcılarının yapacakları soruşturmalar sırasında "lekelenmeme hakkı,eksiksiz soruşturma ve tek celsede duruşmayı bitirme" ilkelerini dikkate alarak iddianame düzenlemesi gerekmektedir, savcılar bu fonksiyonlarını icra ederken aynı zamanda filtre görevi ifa edeceklerdir. Cumhuriyet Savcılarının filtre görevini gereği gibi yerine getirmemesi etkin bir soruşturma yapmaması ve itham kolaycılığına kaçması durumunda bireyin uzun süren yargılamalarla toplumda suçlu olarak algılanmaları, dolayısıyla onur ve saygınlıklarının örselenmesine lekelenmeme hakkının ihlaline yol açacaktır.

Lekelenmeme hakkı ve masumiyet karinesi kişilerin haklarında soruşturma başlatılma ihtimali olan bir adli sürece karşı soruşturma evresi başlatılmadan dahi korunmasını gerektirmektedir. Bunu sağlamak devletin pozitif yükümlülükleri arasında yer alır. Bu kapsamda yasa koyucu lekelenmeme hakkına güçlü bir vurgu ve yasal güvence için 5271 sayılı CMK'nın 158. maddesine ekleme yaparak "soruşturmaya yer olmadığına dair karar" kurumunu getirmiştir.

Anılan yeni düzenleme ile "İhbar ve şikâyet konusu fiilin suç oluşturmadığının herhangi bir araştırma yapılmasını gerektirmeksizin açıkça anlaşılması veya ihbar ve şikâyetin soyut ve genel nitelikte olması durumunda soruşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilir." Bu düzenleme ile amaçlanan kişilerin haksız ve yersiz ihbar ve şikâyetler ile kamu ve toplum nezdinde suçlu muamelesi görmesini ve ceza soruşturmalarına muha-

tap olmalarını engellemektir. Bu düzenlemenin gerekçesine göre de; Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 158'inci maddesine yeni bir fıkra eklenerek, içeriği suç oluşturmayan veya soyut ve genel nitelikteki ihbar ve şikâyetler için soruşturma öncesi bir değerlendirme mekanizması oluşturulmaktadır. Bu tür ihbar ve şikâyetler üzerine derhal soruşturmaya başlanması, ilgililere şüpheli sıfatı verilerek yakalama ve ifade alma başta olmak üzere çeşitli muhakeme işlemlerine girişilmesi hem usul ekonomisi ile hem de "lekelenmeme hakkı" ile bağdaşmamaktadır.

5271 sayılı CMK'nın 172/1 maddesine göre "Cumhuriyet Savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir." Cumhuriyet Savcısı delillerin iddianame düzenlemek için yeterli olup olmadığını takdir edecektir. Soruşturma evresinde Cumhuriyet Savcısı topladığı tüm delilleri olaylarla ilişkilendirerek, delillerle yeterli şüpheyi ortaya koyacaktır. Kamu davasının açılmasında yeterli şüpheden bahsedebilmede önemli olan, suçun işlendiğine yönelik tartışılabilirlik ve mahkumiyetin ne derecede mümkün olabilirliliğidir. Cumhuriyet Savcısının kamu davasını açarken bu değerlendirmesinde delilleri takdir edecek olması sebebiyle şüphelinin suçu işlediği yönünde yeterli şüphenin oluşup oluşmadığına dair takdir hakkı gerekli araştırma ve soruşturma işlemleri yaptıktan sonra kullanacaktır. Cumhuriyet Savcısı gerekli araştırma ve soruşturma işlemleri yaptıktan sonra şüphelinin suçu işlemediği düşüncesinde ise şüphelinin lekelenmeme hakkını da göz önüne alarak kamu davası açma yoluna gitmemeli, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi gerekir. Delil toplanmaksızın, deliller şüpheliye isnat edilen fiille veya şüpheliyle ilişkilendirilmeden hazırlanan bir iddianame, şüphelinin adil yargılanma hakkını ve lekelenmeme hakkını ihlal eder. Hiç şüphesiz adil yargılanma hakkı sadece kovuşturma evresiyle ilişkili bir hak değildir. Şüpheli hakkında düzenlenen haksız ve yersiz bir iddianame, kişi hakkının ihlalidir. Kişinin haksız yere sanık sıfatına sokulması ve bazen belki de yıllarca sürececek bir yargılama sürecine mahkum edilmesi aynı zamanda psikolojik bir travmadır.

5271 sayılı CMK'nın 174. maddesinde düzenlenen "iddianamenin iadesi" müessesesi masumiyet karinesi, lekelenmeme ve adil yargılanma hakkı bakımından önemli bir ya-

sal düzenlemedir. Kanuni şartları taşımayan, suçun sübutuna doğrudan etki edecek mevcut bir delil toplanmadan, ön ödeme, uzlaştırma, seri muhakeme usulü uygulanmaksızın, izne veya talebe bağlı olan suçlarda izin alınmaksızın veya talep olmaksızın düzenlenen, yeterli bilgileri içermeyen ve hatalı düzenlenen iddianamelerin mahkemece iade edilebileceği nazara alındığında hatalı ve eksik düzenlenen iddianamelerin bir nevi süzgeçten geçirilip filtrelenerek yargının faaliyetinin hızlandırılması, makul sürede yargılamanın gerçekleştirilmesi, gereksiz davaların önüne geçilmesi, lekelenmeme hakkının korunması bakımından önemli bir yasal düzenleme olmuştur.

4483 sayılı yasanın 4.maddesinde “ Bu kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur. Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet Başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetle bulunana bildirilir.” hükmü de lekelenmeme hakkına ilişkin yasal düzenlemedir.

AİHS'nın 6/2. maddesinde, “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır” yine Anayasa'nın ise 38/4. maddesinde, “Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz” şeklindeki düzenleme masumiyet karinesi adil yargılanma hakkının uzantısı olan temel bir haktır. Dolayısıyla sanık hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşinceye kadar suçlu sayılmaması gerekir. Lekelenmeme hakkı da, suçsuzluk karinesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Lekelenmeme hakkı kovuşturma evresi için olduğu kadar soruşturma evresi bakımından da geçerlidir. Yargı kararlarında adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkına atıf yapılmış, buna göre;

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin 06.10.2017 tarih ve 2017/1588 E. 2017/1642 K. Sayılı kararında “ Gizliliği ihlal suçu ile korunan hukuki yarar maddi gerçeğinin bulunmasına yönelik soruşturma faaliyetlerinin selameti ve kişiler hakkındaki masumiyet karinesidir. Basın özgürlüğü ise haber verme, eleştirme ve eser yaratma hakları ile toplumun aydınlatılması gerektiği ve haber alma hakkını içermektedir. Bu durumda soruşturmanın selameti ve kişilerin lekelenmeme hakkı ile basın hürriyetine ilişkin menfaatler çatışmaktadır. Söz konusu menfaatler arasında adil bir denge oluşturulmalı, hangi menfaatin üstün tutulacağına karar verilerek

bu doğrultuda hareket edilmelidir.” masumiyet/lekelenmeme hakkına değinilmiştir.

İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 1. İdare Dava Dairesinin 04.06.2018 tarih ve 2018/354 E. 2018/443 K. Sayılı kararında “Bu durumda, davacının görev yaptığı yerde soruşturma-yı konu olayın nitelik ve ağırlığı ile görevinin özelliği dikkate alındığında, çalıştığı kurum-da yıprandığı ve davacıya isnat edilen fiiller nedeniyle görev yaptığı kurumda kalması halinde soruşturmaya konu olayın yürütülen kamu hizmetine olumsuz etkileri olabileceği değerlendirilerek kamu yararı ve hizmet gerekleri gözetilerek davacının eşdeğer bir göreve atanması mümkün olmakla birlikte lehindeki yargı kararları ve lekelenmeme hakkı gözetilmeksizin müdürlük görevinden alınarak il dışına atanmasına ilişkin işlemde bu yönüyle hukuka uygunluk görülmemiştir.” lekelenmeme hakkına değinilmiştir.

Yargıtay 18.CD.’nin 23.09.2019 tarih ve 2019/7008 E. 2019/12702 K. sayılı ilamında belirtildiği üzere, şüphenin derecelendirilmesi ve neticesinde iddianame tanzimi için basit şüphenin yeterli olmayıp yeterli şüphenin aranması kuralı ve buna bağlı olarak yeterli şüphe içermeyen iddianamenin CMK’nın 174. maddesi kapsamında iade edilmesi gerektiği kuralı ile kişilerin lekelenmeme hakkına da hizmet edilmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/1. maddesinde düzenlenen “adil yargılanma hakkının” alt başlıklarından olan ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince de adil yargılanmama hakkının bir unsuru olan lekelenmeme hakkının, soruşturmada sonuç çıkartma aşamasındaki görünümünden birisi de, iddianame düzenlenmesi için gereken yeterli şüphenin olmadığı durumlarda kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar alma hakkıdır. Öyle ki, kişi, yersiz, dayanaksız, soyut, yeterli şüphe barındırmayan iddialarla şüpheli sıfatından çıkıp daha ağır bir sıfat olan sanık sıfatına geçmekle aynı zamanda gizli olan soruşturma işlemleri de aleniyete bürüneceğinden, kişinin lekelenmeme hakkı da zedelenecektir. Bu bakımdan, 5271 sayılı CMK’da 5353 sayılı yasa ile yapılan değişiklikte, 171’nci maddeye yapılan ekleme gerekçesi olarak şu husus vurgulanmıştır: “Ceza Muhakemesi Kanununun temel amacı yargılamanın, adil yargılama ilkesine tam sadık kalınarak sür’atlendirilmesi ve kovuşturmanın duruşmadan duruşmaya sürüklenmesini ve böylece parçalı adaleti önlemek olduğundan ve bu amaca ulaşmanın bir çaresi de ceza adalet sistemini, olanak ölçüsünde boşaltmak, soruşturma evresindeki filtreyi etkinleştirmek olduğundan değışik hükümler getirilmiş ve bunlardan önemli birisini de bu madde oluşturmıştır.” Öte yandan, ceza

adalet sistemindeki iş yoğunluğuna bağlı tıkanıklıkların da önüne geçilmek bakımından da iddianamenin yeterli şüpheyi içermesi, daha doğrusu, soruşturma sonucunda toplanan delillerden yeterli şüpheye ulaşılması durumunda iddianamenin düzenlenmesi, aksi takdirde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmesi gerekmektedir.

Danıştay 8. Daire Başkanlığının 19.06.2017 tarih 2013/9715 E. 2017/5586 K. sayılı ilamında, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 288. maddesiyle “adliyeye kaşı suçlar” bölümü altında düzenlenen adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçu ile kamu yararı, adil yargılamayı sağlamakla yükümlü olan devletin egemenlik yetkisi ve masumiyet karinesi suçla korunan hukuki değerler arasında yer almaktadır.

Evrensel hukuk normlarından biri olan masumiyet karinesi ile bir taraftan kişinin lekelenmeme hakkı güvence altına alınırken bir yandan da yürütölmekte olan bir dava ile yakından bağlantılı olarak yapılan önyargılı açıklamalarla adil yargılamanın zedelenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.” masumiyet karinesi/lekelenmeme hakkına değinilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin 12.09.2018 tarih ve 2015/13176 sayılı bireysel başvuru nedeniyle verdiği bir kararda “ masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmesini güvence altına alır. Bunun sonucu olarak kişinin masumiyeti asıl olduğundan suçluluğu ispat külfeti iddia makamına ait olup kimseye suçsuzluğunu ispat mükellefiyeti yüklenemez. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz. Masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değeriendirilirken özellikle hukuk yargılaması ve idari yargılama bakımından üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği ve ceza mahkemesi kararını sorgulayıp sorgulamadığıdır. Kişinin suçluluğunu ima eden ya da

kabul eden bir yargı söz konusu olmadıkça, sadece soruşturma açılmış olması da disiplin veya idari yaptırım işlemlerinin başlatılması veya uygulanması için yeterli görülebilir.” masumiyet karinesi/lekelenmeme hakkına değinilmiştir.

AİHM Salduz/Türkiye kararında adil yargılama ilkesinin sadece kovuşturma evresiyle sınırlandırılmayacağını, ilkenin soruşturma evresinde uygulanamayacağı yönünde bir engel bulunmadığı, ilkenin sağladığı güvenenin kovuşturma evresi öncesinden başladığını kabul etmek gerektiğini ifade etmiştir. Kararda soruşturma evresinde elde edilen delillerin yargılamayı şekillendirdiği, sonuç olarak mevcut olayın hangi suça vücut vereceği yönüyle tüm belirlemelerin büyük oranda soruşturma evresinde yapılan faaliyetler ve elde edilen delillere göre şekillenmekte olduğuna işaret edilmiştir.

AİHM’in Dupuis ve diğerleri/Fransa kararında, soruşturmanın gizliliğinin kişilerin suçsuzluk karinesini teminat altına almayı amaçladığı belirtilmiştir. Anayasa’daki bu düzenleme şekli ile lekelenmeme hakkı ve dolayısıyla masumiyet karinesinin sadece yargılama makamlarını değil tüm kamu makam ve mercileri ile üçüncü kişileri de bağlayan bir ilke olduğunu göstermektedir. Bu nedenle basının da toplumu bilgilendirme görevi ile kişilerin lekelenmeme hakkı arasındaki dengeyi gözetmesi, şüpheli ya da sanığın suçlu gibi görülüp algılanmasına yol açacak eylemlerden kaçınması gerekmektedir.

Ceza adalet sisteminde savcılarının rolü ile ilgili olarak Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi üye ülkelere yönelik yayınladığı tavsiye kararında; suç isnadının mesnetsiz olması durumunda savcılarının soruşturmayı başlatmaması ya da devam ettirmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünce ilgili düzenlemenin uygulanırılığı ile sorunların giderilmesi, ülke çapında yeknesak bir uygulama geliştirilebilmesi, lekelenmeme hakkına ilişkin önem ve hassasiyet, uygulamaya ilişkin akademisyenlerin yaklaşımlarının ortaya konulması ile birlikte konunun etrafıca ele alındığı çalıştaylar gerçekleştirilmiştir. Adalet Bakanlığınca ayrıca CMK 158/6 maddesi düzenlemesi sonrasında UYAP “İhbar Kaydı Modülü” oluşturulmuş, içeriği suç oluşturmayan veya genel ve soyut nitelikteki ihbar ve şikayetler için soruşturma öncesi bir değerlendirme mekanizması oluşturularak kişilerin kötü niyetli şikayetler üzerine şüpheli sıfatıyla adliyeye getirilmelerinin ve sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilse dahi UYAP’a şüpheli olarak kaydedilmelerinin doğurduğu bazı hak mahrumiyetlerinin de önüne geçilmesi bakımından bu durumdaki kişilere “şüpheli” sıfatı verilmemesi “şikayet edilen/ihbar edilen” tabirinin kullanılması, açıkça suç oluşturmadığı anlaşılan soyut ihbar ve şikayetlerin ihbar kaydına kaydedilmesi ve lekelenmeme hakkı kapsamında değerlendirilmesi öngörülmüştür. Bakanlık verilerine göre Cumhuriyet Başsavcılıklarınca 2018 yılında toplam 80.866 evrak ihbar kaydına alınmış, 36.678’i SYOK (Soruşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar) ile sonuçlandırılmış; 2019 yılı Eylül ayına kadar toplam 123.902 evrak ihbar kaydına alınmış, 80.641’i SYOK ile sonuçlandırılmıştır.

Sonuç olarak, adil yargılanma hakkı kapsamında masumiyet karinesi ve buna bağlı olarak lekelenmeme hakkına ilişkin yasal düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması, hukuk devleti, insan onurunun korunması aynı zamanda yargının toplum içindeki saygınlığı, güvenilirliği yanında yargı mensuplarının en büyük sermayesi ve dayanağı olacaktır.

KIZILCAHAMAM ADLİYESİ VE YARGI ÇEVRESİNDE BULUNAN ÇAMLIDERE İLÇESİ

Ankara BATIADALET dergisi ekibi olarak Kızılcahamam Adliyesine ziyarette bulundu. Kızılcahamam Başsavcısı Sayın Hamza OCAK tarafından karşılanan heyetimiz Kızılcahamam Adliyesini ve ilçenin tarihi ve kültürel alanlarını gezerek incelemelerde bulundu. Adliye ve ilçe hakkında Sayın Başsavcımızdan bilgiler edinildi. Kızılcahamam Başsavcısı Sayın Hamza OCAK yapılan ziyaretten memnuniyetini dile getirerek yaklaşık bir yıldır Kızılcahamam ilçesinde görev yaptığını, Kızılcahamam ilçesinin konumu ve doğal güzellikleri açısından önemli bir yere sahip olduğunu ifade ederek şu açıklamalarda bulundu;

“Adliyemiz 2005 yılı öncesinde hükümet konağı içinde hizmet vermekteydi. 4 katlı olarak yeniden inşa edilen adliye binamız 2005 yılından bu yana hizmet vermektedir. Mevcut fiziki kapasitesi ve personel sayısı yeterli olan adliyemiz, Ankara Batı Adliyesinin yargı ala-

nındadır. Adliyemiz Cumhuriyet başsavcısı, 3 Cumhuriyet savcısı, 3 hakim ve 27 personel ile Ankara ili içinde en yoğun yeşil örtüsü ve termal güzelliğe sahip olan Kızılcahamam ve Çamlıdere ilçelerimize hizmet vermektedir.

Kızılcahamam ilçesi Ankara'ya 80 km. mesafede, Ankara- İstanbul karayolu üzerinde, 17.000 nüfuslu, çam ormanları, şifalı suları, kekik ve çam balı, modern turistik tesisleri ile eskiden beri başkentin akciğeri ve su deposu olarak bilinmektedir. Ulaşım, Ankara Etlik terminali ve Kızılcahamam'dan karşılıklı her 15 dakikada bir hareket eden otobüslerle sağlanmaktadır.

İlçemiz, eşsiz tabii güzelliği, bol su kaynakları, kuzey ile güneyi bağlayan Kargasekmez ve Azaphane geçitleri ile antik çağlardan beri yerleşim için cazibe merkezi olmuştur. Başköy Kalesi, Mahkeme Ağacın ve Alicin kanyonu kilise mağaraları, Akdoğan Köyü

kazıları, Saray köyü Roma harabesi, Seyhamamı'ndaki eski kilise, Çeştepe köyü paleolitik dönem kalıntıları, Galatlara ait harabeler; ilçe tarihinin ilkçağlara kadar uzandığını, o devirlerde önemli bir yerleşim yeri olduğu fikrini vermektedir.

1071 Malazgirt Zaferi'nden sonra 1197'de Müslüman Türklerin eline geçen Kızılcahamam ve çevresindeki Kınık, İğmir, İğdir, Kızık, Peçenek, Bayındır gibi köyler, Oğuz Türklerinin bölgede iskan edildiğinin işaretidir.

İlçemiz Taşlıca köyü Anadolu Efsanesi, Yıldırım bölgesi Ankara Savaşı'na ait izlerle Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait önemli izler taşır. Ankara Savaşı sırasında bölgede kalan Çitak Türklerine izafeten, bölge halkına Çitak denilmiştir.

İlçemizin Selçuklulardan intikal eden Yabanova ismi, Osmanlılar zamanında Yabana-

bad olmuş, 1933'de ise Kızılcahamam olarak değişmiştir.

Osmanlı devri mutasavvıflarından Oruç Gazi ve Kırmızı Ebe'nin Taşlıca köyünde, Baba Kıbal'ın Çeştepe köyünde, Horasanlı Abdulah'ın Hıdırlar köyünde, İncik Dede'nin Kızık köyünde ve Şeyh Ali Semerkandî'nin de Çamlıdere'de türbeleri vardır.

Şemseddin Sami Bey, Kâmus-u Alâm eserinde ilçemiz 175 köy ve (24.579 erkek, 24.675 erkek) 48.250 nüfusa ulaşmıştır. Ali Cevad Bey ise Memalik-i Osmaniyye'nin Tarih ve Coğrafya Lûgatı isimli eserinde bu bilgiye ilaveten 179 köy ve 8.179 hane bulunduğundan bahseder. Daha önce Pazar köyünde olan ilçe merkezi, 1915'te Kızılcahamam'a taşınmış, Yabanabad olan ilçemizin ismi de kaplıcalarına ve toprağının rengine uygun olarak 1933'den sonra Kızılcahamam olarak değiştirilmiştir.

İlçemizin tarihi, turistik ve kültürel değerleri arasında Soğuksu Milli Parkı, Şehitler Ağacı, Tarihi Roma Hamamı, Acı Deresi maden suyu ve travertenleri, Alicin Kültürel Jeositi, Balçılar Bazalt Sütunları, Beşkonak Bazalt Sütunları Jeositi, Abacı Peri Bacaları, Karagöl, Mahkeme ağacın kültürel Jeositi yer almaktadır.

SOĞUKSU MİLLÎ PARKI

Soğuksu Millî Parkı, 1959 yılında Millî Park olarak tesis edilmiştir. İlçe sınırları içerisinde bulunmaktadır ve Ankara merkezine 80 kilometre uzaklıktadır.

ŞEHİTLER AĞACI

1980 yılından bu yana kendilerini vatanımıza kurban eden tüm kahraman askerlerimizin künye bilgileri alınmış ve temsilen bir sedir ağacının üzerine asılmıştır.

ALICIN KÜLTÜREL JEOSİTİ

Ali Cin deresi, Çamlıdere Barajı çıkışında, E-89 otoyolu üzerinde, Kalemler köyü eski pazar yolu inişindeki derin (140 m) ve çok dik bir vadi yamacında, yerden 70 m yüksekte oyulmuş birtakım mağaralar vardır.

BALÇILAR BAZALT SÜTUNLARI

Balçılar köyü Yukarı mahalle içinde, mezarlık yanında ve 100 m ileride dere kenarında görselliği muhteşem bazalt kayalıkları mevcut.

BEŞKONAK BAZALT SÜTUNLARI JEOSİTİ

Güvem-Çerkeş karayolunda Fındıklı Mahallesi yanındaki boğazın iki tarafındaki kaya kütlelerinde bulunurlar. Şekil itibarıyla sabun kalıplarına benzediği için halk arasında “Sabun Kayalar” olarak bilinir.

BEŞKONAK FOSİL YATAKLARI JEOSİTİ

Güvem’in 5 km kuzeydoğusundaki Beşkonak köyünde doğa harikası olan bitki ve hayvan fosilleri bulunmaktadır. Yöre “Özel Çevre Koruma Bölgesi” olarak koruma altındadır. Beşkonak yöresindeki bu zengin bitki fosillerinden, kozalaklı ve yapraklarını döken ağaçların hakim olduğu yaklaşık 105 m²’lik bir alanı kaplayan eski bir ormanın varlığı anlaşılmaktadır.

ABACI PERİ BACALARI

Çeltikçi Başören köyü Abacı mahallesi; Mahkeme Ağacın köyünün 3 km güneydoğusunda Çeltikçi Başören yolu üzerindedir. Mahallenin hemen doğusunda bulunan tuf ve aglomeralar üzerinde mükemmel yer şekilleri (peribacaları) gelişmiştir. Bu peribacaları yağış (esas olarak yağmur) aşındırmasının ürünleri olup, adeta taş ormanı şeklinde bir görüntü sunarlar.

TAŞLICA KÖYÜ

Taşlıca Köyü'ne, Akdoğan'dan ayrılan 5 km. lik bir yol ile gidilir. Buradaki Oruç Gazi, Kırmızı Ebe türbeleri, Yalak Taşı ve Gelin Kayağı ile ilgili menkıbe ve rivayetler vardır.

Oruç Gazi ve Kırmızı Ebe, Anadolu'nun İslâm-Türk ülkesi haline gelmesinde büyük emeği geçen Horasan Erenlerindendir. Deriş Gazi de denilen bu Erenler, Türk ordularından daha önce gelip, Diyar-ı Rum olarak bilinen bu topraklara yerleşmişlerdir.

İLÇEMİZDE JEOPARK

İlçe ve bölge olarak doğal anlamda oldukça fazla ve ilginç, jeolojik ve biyolojik çeşitliliğin içinde yaşıyoruz. Bölgemizin dağlık ve geçmişinde aktif volkanların bulunması bu özelliğe ve güzelliğe zemin hazırlamıştır.

Beşkonak'daki bazalt sütunları ve fosil yatakları, Karagöl, Kızık, Aşağı Ada ve Salın yolundaki fay kırıkları, Taşlıca'daki Gelin Kaya ve Kaplumbağa Kardeşler, Soğuksu Milli Parkı ve Çamlıdere Yahşihan-Pelitçik köylerindeki fosil ağaç ormanı doğaya karşı hayranlık uyandıran güzelliklerdendir.

KAPLUMBAĞA KARDEŞLER JEOSİTİ

Köyün girişinde Kayaların içi mevkiindeki Kaplumbağa Kardeşler de ilginç bir aşınma yapısıdır. Hoş geldiniz levhasının 5 m ilerisinde durup sağa bakılırsa görülebilir. Üst üste iki kaplumbağaya benzediği için bu isim verilmiştir.

KARAGÖL JEOSİTİ

İlçeye 35 km uzaklıktaki Karagöl'e, Güvem-Belpınar yolu ile gidilir. Işık Dağının (2034 m) 3 km güneyinde yer alır. Çamlık

tepelerle çevrili göl alanı oldukça geniş bir düzlüktedir. Gölün uzunluğu 80 m, eni ise 35 m civarındadır.

MAHKEME AĞACIN KÜLTÜREL JEOSİTLERİ

Mahkeme Ağacın Köyü, ilçeye 18 km uzakta ve Çeltikçi yolu üzerinde eski bir yerleşim yeridir. Mahkeme Ağacın Köyü'nün yakın çevresinde bilhassa köy merkez olmak üzere 3 km yarıçapındaki bir alanda çok sayıda kültürel jeosit (mağara, yerleşim yeri, kilise vb. yerler) bulunmaktadır. Bunlar harabe, ören yeri, şapka tepe vb. şeklinde adlandırılırlar.

PELİTÇİK AĞAÇ FOSİLLERİ

Çamlıdere Pelitçik Köyü'nün güneyinde Kuztepe'nin kuzey eteklerinde volkanosedimenter gölsel çökeller içerisinde silisleşmiş ağaç fosilleri (gövde, dal, kök vb.) bulunmaktadır.

SEYHAMAMI JEOSİTİ

Kızılcahamam'a 18 m, Güvem'e 2 km uzaklıktaki Seyhamamı kaplıcası ve sıcak su kaynağı, Kızılcahamam kaplıcaları ve maden suyu gibi bir mekanizma ile oluşmaktadır.

UZUNKAVAK (KUZCAPINAR) SİLİSLEŞMİŞ AĞAÇ FOSİLLERİ

Kuzcapınar mevkiinde yaklaşık 1000 m2 genişliğinde bir alanda, vaktiyle gölsel bir bölgede bulunan ağaçların silisleşerek fosil haline gelen gövdeleri mevcuttur. Milli parkın en güzel jeositidir.

YUKARI KİSE KÖMÜR OCAĞI

Yukarı Kise Köyü ilçe merkezine 30 km uzaklıkta, güvem bölgemizde Işık Dağı'na yakın bir yerdedir. Beşkonak Köyü ile Yukarı Kise arasında 100 km²'lik alanda Miyosen (23.5 milyon yıl önce) dönemindeki vaktiyle göl olan bölge volkan aktiviteleri ile kapanmış ve içinde kalan canlılar lavlar altında kalmıştır." dedi.

Kızılcahamam Adliyesi ve ilçe hakkında bilgiler alan dergi ekibimiz Kızılcahamam Başsavcısı Sayın Hamza OCAK ile beraber Kızılcahamam Kaymakamı Sayın Can AK-

SOY'u makamında ziyaret etti. Sayın Kaymakamımız da heyetimize ilçe hakkında bilgiler vererek yapılan ziyaretten memnuniyetini belirtti.

ÇAMLIDERE

Dergi ekibimiz Kızılcahamam Adliyesi yargı sınırları içerisinde bulunan Çamlıdere ilçesine geçerek burada ilçe Kaymakamı Sayın Metin DEMİREL'e makamında ziyarette bulundu. Çamlıdere ilçesinde incelemelerde bulunan ekibimiz Sayın Kaymakamımızdan ilçe hakkında bilgiler aldı. Çamlıdere Kaymakamı Sayın Metin DEMİREL ilçe hakkında şu açıklamalarda bulundu.

"Çamlıdere tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte, resmi kayıtlara göre 1953 yılında ilçe olmuştur. İlçemiz Ankara'ya 95 km. uzaklıktadır.

İLÇE TURİZMİ

Çamlıdere bir Müzeler Şehri olmuştur. İlçede açılan Türkiye'nin ilk Doğa ve Hayvan Müzesi, Çamlıdere Kültür Evi, Tarım Müzesi, Şeyh Ali Semerkandi Müzesi, Semerkandi Evi ve Kutsal Emanetler Müzesi, Oyuncak Müzesi, Terazi ve Tartı Müzesi, Arkeoloji (Medeniyetler Müzesi) ile kültür turizminde son zamanların gözdesi olmuştur. Çamlıdere Belediyesi'nin çalışmalarıyla ilçede projesi devam eden, Soba Müzesi de yakın zamanda hizmete açılacak olan müzeler arasındadır. Ayrıca ilçemizde yapılan sıcak su sondaj çalışmaları neticesinde çıkarılan termal sıcak su ile termal otel yapımına başlanmıştır.

İNANÇ TURİZMİ

İlçemizde büyük evliyadan Hz. Ömer'in torunlarından Şeyh Ali Semerkandi hazretlerinin kabri bulunmaktadır. İnanç Turizminde önemli bölgelerden olan Çamlıdere, Şeyh Ali Semerkandi hazretlerine ait külliyesi ve müzesi ile inanç turizminde önemli yol kat etmiştir. Türkiye'nin dört bir yanından mübarek zaatı ziyarette gelenler, ilçenin diğer güzelliklerine de hayran kalmaktadırlar.

FOSİL ORMANI

İlçemizde 23 milyon yıl öncesine ait dünyanın beşinci büyük fosil ormanı bulunmaktadır. Yahşıhan ve Pelitçik jeosit fosil ormanı bölgesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1. derece sit alanı olarak ilan edilmiştir.

DOĞA TURİZMİ

İlçemiz, ender bulunan ilginç yapısı ile turizmin her türüsüne müsait bir görüntü arz etmektedir. Dinlenmek, spor ve av yapmak, sessiz ve temiz bir ortamda iyi vakit geçirerek sağlam bir ruh yapısı kazanmak amacı ile Aluçdağı Millî Parkı, Çamkoru Millî Parkı ve bunların yanında Kirazlı, Kapaklı, Tepebaş, Yağlıcaaluç Yaylası, Alakoç Yaylası, Benli Yaylası, Bakırlı yaylası, Buğrular Yaylası, Yediören Yaylası ve dağları üzerindeki alan tabii güzellikler açısından görülmeye değer yerler olup kırsal ve yayla turizmi açısından mükemmel imkânlar sağlamaktadır.

Doğal ve eşsiz görüntüsü ile misafirlerini kendisine hayran bırakan Aluçdağı ve

Çamkoru Milli Parkları, her yıl yüz binlerce kişiyi ağırlamakta ve doğaseverlere ev sahipliği yapmaktadır. Her iki milli park içerisinde kamp organizasyonları, doğa sporlarının yanı sıra fotoğraf sanat kulüplerinin de ilgi odağı olmuş durumdadır. Ayrıca Aluçdağı Milli Parkı alanı içinde bulunan Türkiye'nin en kapsamlı ikinci macera parkı ve orman içinde doğal paintball sahası da misafirlerin gözdesi olmuş durumdadır. Çamkoru Milli Parkı içerisinde bulunan Türk Kızılay'ı izcilik ve gençlik kampları, her yıl 7'den 70'e misafirlerine doğal güzelliklerinin yanında Çamlıdere'nin eşsiz güzelliklerini sunmaktadır.

Son zamanlarda oldukça rağbet gören dağ turizmi, doğa turları için ideal mekânlarımız, yaz-kış turların ilk seçeneği haline gelmiştir. Trekking (doğa yürüyüşü) için her mevsim ideal cazibe merkezi olma yolunda emin adımlar atan Çamlıdere, bu alanda yeni olmasına rağmen 17 farklı rotası ile Türkiye'nin en ilginç trekking rotalarına sahiptir. Zümrüt gibi bir yeşilliğin hâkim olduğu Aluçdağı, Çamkoru, Benli, Bakırlı, Yediören, Yağlıcaaluç, Kirazlı, Kapaklı, Buğralar, Avşarlar, Meşeler yaylaları, gerçekten bozulmaya yüz tutmuş tabii zenginlikler içinde orijinal yapısı ile ender güzellikleri saklayan ve her mevsim farklı görüntüler sunan bir esrara sahiptir.

Park sahasında; yaban domuzu, ayı, tilki, çakal, sincap, tavşan, vaşak, sansar, gelincik, geyik, karaca, gibi hayvan ve bugüne kadar yapılan çalışmalar sonucunda 200 civarında kuş türü bulunduğu tespit edilmiştir. Yurdumuzda yaşayan yırtıcı kuş türlerinin hemen hepsi bölgede görülmektedir. Hatta Türkiye'de nadir görünen deniz kartalı, bozkır kartalı ve atmaca kartalı yanında diğer yırtıcı kuşlardan kızıl şahin, küçük kartal, küçük kerkenez ve baykuş da bu bölgede bulunmaktadır.

İlçemizde her çeşit av hayvanı, özellikle tavşan, tilki, kurt ve domuz gibi hayvanlara rastlanmaktadır. Keklik, bildircin (halkalı) çevrenin çalılık, taşlık ve su kaynaklarının bu-

lunması sebebiyle belli bölgelerde yoğunluktadır. Çamlıdere Bayındır Barajı'nda, Gasma denilen tatlı su kefali, İnci kefali ve karabalık yanında kültür cinsi aynalı ve İsrail sazanı da tutulabilmektedir.

YÖRESEL LEZZETLER

Çamlıdere mutfağı, Osmanlıya dayanan lezzetlerin olduğu zengin bir mutfaktır. Genelde hamur işlerinin yoğunlukta kullanıldığı, bazlama, gözleme, tava çöreği, kısır çörek, beysimet, kül kömmesi gibi ekmek çeşitlerinin yanında, mantı, erişte, lapa, kaygana, kedibatmaz, hoşmerim, ekşili cimcik, belli başlı hamur yemeklerindendir. Tarhana, toyma, ayanlaş, göçe çorbası, aşure çorbası, ekmek aşı gibi çorba çeşitleri yöresel halkın vazgeçilmezleri arasındadır. Doğal ormanlarda ve yaylalarda beslenen hayvanların kekik kokulu etleri ise sadece Çamlıdere halkına değil bütün başkent ve bölgeye hitap etmektedir. Kuzu kapama, Ankara tava, oğlak kebabı ve Semerkant Çamlıdere köftesi ile damak keyfi arayanların adresidir Çamlıdere.

Çamlıdere doğal zenginliklerin yöresidir. Saklı kalmış bu cennet köşesinde arıcılık ve hayvancılık doğal ve organik yollarla yapılmaktadır. İlçenin organik arıcılık ve bal havzası olması nedeniyle bal ve bal ürünlerini en doğal haliyle bulabileceğiniz tek bölge olma özelliğine de sahiptir.

Organik bal üretiminde İç Anadolu'nun sayılı yerlerinden olan ilçemizde, çiçek balı, sepet balı, kara kovan balı, çam balı ve ürünleri en doğal ve organik haliyle yetiştirilmektedir. Bunun yanında zengin flora ürünleri, aluç, dağ eriği, kekik, ısırgan otu, kuşburnu, papatya, semizotu, böğürtlen, sahlepe, gibi doğal sağlık bitkileri de beslenme alanında alternatifler sunmaktadır." dedi.

15 TEMMUZ MİLLİ İRADE DESTANI ŞEHİTLERİMİZ LÜTFÜ, MEHMET VE HAKAN GÜLŞEN

Çamlıdere ve Kızılcahamam ilçelerindeki incelemelerini tamamlayan BATIADALET dergi ekibimiz son olarak Kızılcahamam Başsavcımız Sayın Hamza OCAK eşliğinde Kızılcahamam ilçemizde ikamet eden, 15 Temmuz hain darbe girişimi esnasında Cumhurbaşkanlığı Külliyesine teröristlerce atılan bomba sonucu şahadet şerbetini içen Lütfü, Mehmet ve Hakan GÜLŞEN'in ailesine ziyarette bulundu. Dergi ekibimiz şehitlerimiz Hakan ve Mehmet GÜLŞEN'in ağabeyleri, Lütfi GÜLŞEN'in ise amcasının oğlu olan Nizami GÜLŞEN ile şehitlerimiz Hakan ve Mehmet GÜLŞEN'in anneleri Muzaffer GÜLŞEN ve şehidimiz Lütfi

GÜLŞEN'in eşi Menzule GÜLŞEN'e taziyelerini ilettili. Şehitlerimizin annesi Muzaffer GÜLŞEN 90 yaşında koca bir çınar gibi ailesini bu zorlu süreçte ayakta tutuyordu. Muzaffer anamız iki evladının ve yeğeninin hain darbe girişiminde şahadetine şahit olmuştu. Acısı hala dün gibi tazeydi. Ancak o koca çınar hainlere karşı elif gibi dimdik ayakta idi. Bin evladım olsa bu şanlı bayrak uğruna, bu mukaddes topraklar uğruna yine şahadete yollarım diyordu. Muzaffer ana topraktı, vatandı, bayraktı, mukaddesattı. Onun yetiştirmiş olduğu evlatlar o gece gözünü kırpmadan şanlı bayrak yere düşmesin, ezanlar dinmesin diye şahadete

koşan yiğitlerdi. Şehitlerimizin abisi Nizami GÜLŞEN o geceyi şöyle anlatıyordu. “Kardeşlerim ve amcamın oğlu hain darbe girişimini öğrenince demokrasi dersi vermek için, Sayın Cumhurbaşkanımızın halkımızı meydanlara çağırması üzerine Kızılcahamam’dan Ankara’ya doğru hareket ettiler. Cumhurbaşkanlığı Külliyesi önünde hainlerin bombalarına karşı korkmadan şehadete ulaşana kadar mücadele ettiler. Ailemizden üç evladımızı şehit verdik, şehadet onlara nasip oldu. Bugün bende bu ailenin bir ferdi olarak atalardan emanet bu kutsal topraklar için gözümü kırpmadan şehadete giderim...” diyordu.

Onlar bayrakla dertleşenlerdi, onlar toprakla birleşenlerdi, canlarını verip devleşenlerdi... Onlar önce vatan ve millet sonra ana ve yâr diyenlerdi. Onlar bu vatanın toprağı ile bütünleşmiş kahramanlarıydı. Onlar Türk Milletinin, Türk Devletinin bekâsıydı... Kısacası onlar koca çınar Muzaffer Ananın ve artık tüm Türk Milletinin bağrına bastığı evlatlarıydı. Unutmak tükenmektir, unutmak ihanettir. Unutmayacağız, unutturmayacağız. Mehmet Akif’in dediğı gibi “Sahipsiz vatanın batması haktır, sen sahip çıkarsan bu vatan batmayacaktır”. Mekanları cennet olsun...

HÂKİMLER VE CUMHURİYET SAVCILARI HAKKINDAKİ HAKSIZ İTHAMLARDA İFTİRA SUÇUNUN OLUŞUMU

YASİN AYDIN

Cumhuriyet Savcısı

Hâkimler ve Cumhuriyet savcıları, hüküm ve iddia makamı olarak adaletin tesisi için çalışan meslek mensuplarıdır. Görevlerini icra ederken de usul kanunları gereğince “aleni ve yüz yüze yargılama” ilkelerine göre hareket ederler. Bu durumun doğal sonucu olarak da dava tarafları ve vatandaşlarla devamlı olarak karşı karşıya gelmektedirler. Acaba hukuk ya da ceza yargılamasında taraflar ve/veya vekillerinin sahip oldukları anayasal şikâyet hakkını hâkim ve Cumhuriyet savcılarına karşı sınırsız şekilde kullanabilmeleri mümkün müdür? Dayanaktan yoksun ve mesnetsiz iddialarla ilgili ne gibi yaptırımlar kanunla öngörülmüştür?

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek gereği daha fazla isnada maruz kalmalarından dolayı haklarında yapılan bu isnatlar bakımından 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu’nun 76. maddesinde özel hüküm bulunmaktadır. Bu maddeye göre; Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece yukarıdaki fıkra hükmü uygulanmakla birlikte 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 267 nci maddesinin birinci fıkrasında yazılı ceza hükümlenir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından yürütülmekte olan disiplin soruşturmasının başlamasına sebebiyet veren ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapılmakta yahut soruşturma konusu hâkim ve Cumhuriyet savcısına isnat edilen fiile ilişkin olarak deliller uydurulmaktadır. Böylece ilgili kanunla TCK’daki iftira suçuna atıf yapılmakta ve bu haksız eylemin cezalandırılması yoluna gidilmektedir.¹

İsnat sahibi kişi, hâkim ve Cumhuriyet savcılarının reddini sağlamak, davayı uzatmak, davayı başka mahkemeye intikal ettirmek, muhatabının itibarını sarsmak, gereğince yerine getiremediği vekâlet ilişkisinde kendisinden farklı kişilere sorumluluk yüklemek gibi çok farklı amaçlarla hareket edebilir. İsnat sahibinin, hâkim ve Cumhuriyet savcısını mağdur etme kastı olmasa bile iftira suçu meydana gelmektedir. Ancak ihbar ve şikâyetin Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından işlem yapılmasını gerektiren bir fiil dolayısıyla yapılması zorunludur.² İsnat edilen fiilin hâkim ve cumhuriyet savcısının göreviyle ilgili olması şart değildir. Özel hayata ilişkin asılsız isnatlar da iftira suçunu oluşturur. Örneğin, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen şüphelinin Cumhuriyet savcısı ile aynı sitede oturduğu ve bu nedenle kararın verildiği şeklindeki müşteki vekilinin beyanı iftira suçunun oluşmasına sebebiyet verecektir.

Yapılan haksız isnatların ardından Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından soruşturma açılmış olması iftira suçu açısından zorunlu değildir. 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunun 97. maddesi göre, Hakim ve Savcılar hakkında;

- Belli bir konuyu içermeyen veya somut delile dayanmayan,
- Başvuru sahibinin adı, soyadı, imzası ile iş veya yerleşim yeri adresi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası bulunmayan,
- Daha önceden şikâyet konusu yapıp sonuçlanan hususlarda yeni delil içermeyen,

d) Kanun yollarına başvuru sebebi olarak ileri sürülebilecek veya hâkimlerin yargı yetkisi ve takdiri kapsamında kalan hususlara ilişkin bulunan,

e) Akıl hastalığı sebebiyle vesayet altına alınanlar ile henüz vesayet altına alınmamış olmakla birlikte bu hastalığa duçar oldukları sağlık kurulu raporu ile belirlenenlerce verilmiş olan, ihbar ve şikâyetler işleme koyulmaz. Kurul tarafından işleme konulmama kararı verilmiş bir beyanın bulunması halinde de iftira suçu meydana gelmektedir. Yine hâkim ve Cumhuriyet savcısı hakkında soruşturma açılıp tamamlandıktan sonra, isnatların açık şekilde asılsız olduğunun anlaşılması halinde de iftira suçu tamamlanmış olur.³

Yetki

Yapılan haksız isnat sonrasında yürütülecek kovuşturmada özel yetki kuralı kanunda düzenlenmiştir. 76/4 maddesine göre, Bu gibi hallerde kovuşturma, şikâyet olunan hakim ve savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi merkezindeki Cumhuriyet savcısına ve yargılaması o yer ağır ceza mahkemesine aittir. Buradaki Cumhuriyet savcısı soruşturma için gerekli işlemleri yerine getirecek ve iddianamesini düzenleyip ağır ceza mahkemesine sunacaktır. İddianame düzenlemesi hususunda Cumhuriyet savcısına takdir hakkı tanınmadığını özellikle belirtmek gerekmektedir.

Bakanlık İzni

Kurul tarafından yürütülen soruşturmanın tamamlanması ya da işleme koyulmama kararının ardından, haksız ve yersiz isnatta bulunan kişi hakkında yapılacak iftira soruşturması ve kovuşturması özel şarta bağlanmıştır. Kanunun 76. maddesinin ikinci cümlesine göre Adalet Bakanlığından izin alınması gerekmektedir.

Sonuç

Adalet mensubu hakkında Kurul tarafından soruşturmanın yürütülüyor olması bir yana ihbar ve şikâyetin bulunması dahi ciddi bir stres sebebidir. Bu durumun hüküm ve iddia makamındaki meslektaşın muhakeme yetisini baskılayacağı şüphesizdir. Kurula yapılan ihbar ve şikâyetlerin her geçen gün arttığı göz önünde bulundurulduğunda yukarıda açıklamaya çalıştığımız mekanizmanın daha etkin şekilde işletilmesi gerekmektedir. Teftiş kurulu gelen beyanın haksız/yersiz olduğunu tespit ettikten sonra gerekli bildirimleri en kısa sürede yapmalıdır. Hâkim ve Cumhuriyet savcısı hakkında soruşturma yürütüldükten sonra ceza verilmesine yer olmadığı kararının verilmesi ya da gerçekleştirilen beyan hakkında işleme koyulmama kararının verilmiş olması tek başına yeterli olmaz.

1/ Aydın, Yasin: İftira Suçu, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s.27

2/ Öner, Hamdi: "İftira Cürmü Üzerine Bir İnceleme". Ada-

let Dergisi.1946, 11. s. 1148

3/ Öner, s. 1149

VERGİ SUÇLARININ SORUŞTURMA USULLERİ

ERGÜN ŞAHİN

Yargıtay Üyesi

Vergi suçları 213 sayılı Vergi Usul Kanununda düzenlenmiş olup yaptırımları da Vergi Usul Kanununun “Suçlar Ve Cezalar” başlığı altında gösterilmiş ve Kanunun 359, 360, 362 ve 363. maddeleri olmak üzere dört maddede düzenlenmiştir. 359. madde vergi kaçakçılık suçları ve cezaları, 360. madde indirim, 362. madde vergi mahremiyetinin ihlali ve 363. madde mükelleflerin özel işlerini yapan memurlarla ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Kanun koyucu 213 sayılı VUK’da düzenlenen suçlar bakımından birçok halde, ceza hukukunun genel ilkelerinden ayrılarak cezai sorumluluğa, takip şartlarına ve cezaların belirlenmesine ilişkin farklı hükümler öngörmüştür. Farklı olan bu hükümde Cumhuriyet Başsavcılıklarına Vergi Dairesi Başkanlıkları veya Defterdarlıklar tarafından bildirilen bir nevi suç duyurusu olan mütalaadır.

MÜTALAA

Ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamaya vergi incelemesi denir. (VUK m. 134)

VUK veya diğer kanunlara göre, defter ve hesap tutmak, evrak ve belgeleri muhafaza ve ibraz etmek mecburiyetinde olan gerçek ve tüzel kişiler vergi incelemesine tabidir.

Yapılan incelemede, VUK’nun 359. maddesi kapsamına suç teşkil eden bir eylem tespit edilirse, Vergi İnceleme Raporu veya Vergi Tekniği Raporu ile birlikte Vergi Suçu Raporu düzenlenir. Vergi Müfettişleri ile Müfettiş Yardımcıları tarafından düzenlenen inceleme raporları, işleme konulmadan önce oluşturulan rapor değerlendirme komisyonu tarafından mevzuata uygunluğu yönünden değerlendirilir. (VUK m. 140)

Kanun koyucu 213 sayılı Kanunun 359. maddesinde öngörülen suçların takibini “Mütalaa” koşuluna bağlamıştır.

Yapılan inceleme sonucunda, VUK’nun 359. maddesi kapsamında vergi suçunun işlendiği tespit edilirse, durum rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla Cumhuriyet Başsavcılığı’na bildirilir.

359 uncu maddede yazılı suçların işlendiğine sair suretlerle itila hasıl eden Cumhuriyet başsavcılığı hemen ilgili vergi dairesini haberdar ederek inceleme yapılmasını talep eder.

VUK'nun 367. maddesinde, VUK'nun 359. maddesinde sayılan vergi kaçakçılığı suçları açısından takip şartı (yargılama koşulu) olarak sadece bu suçlardan dolayı dava açılabilmesi "bildirim mütalaa" koşuluna bağlanmıştır. Aynı Kanunun 362. maddesindeki "Vergi mahremiyetinin ihlali" ve 363. maddesindeki "Mükelleflerin özel işlerini yapan memurlar" a ilişkin suçlarda kovuşturma şartı aranmaz. Bu durumda soruşturmaya başlamada dava şartı olan mütalaayı sadece VUK'nun 359. maddesindeki kaçakçılık suçları açısından aranacak, VUK'nun 362. maddesindeki vergi mahremiyetinin ihlali ile 363. maddedeki yükümlülerin özel işlerini yapma suçları açısından soruşturma ve kovuşturma şartı olarak mütalaa (bildirim) şartı aranmayacaktır.

367. maddede kaçakçılık suçlarının Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi yetkisi iki grupta ele alınmıştır.

Birinci grupta yer alan;

Vergi müfettişleri,

Vergi müfettiş yardımcılarının,

Kaçakçılık suçlarını, ilgili rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla doğrudan doğruya Cumhuriyet savcılığına bildirme yetkileri olduğu kabul edilmiştir.

İkinci grupta yer alan vergi incelemesine yetkili diğer memurların ise kaçakçılık suçlarını ilgili rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla "Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlık" tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmeleri kabul edilmiştir.

Vergi kaçakçılığı suçlarını ilgili rapor değerlendirme komisyonunun mütalaasıyla doğrudan doğruya Cumhuriyet savcılığına bildirmekle görevli olanlar ile Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlığın "bildirim" leri kovuşturma şartıdır.

Vergi incelemesi sonucunda, VUK'nun 359. maddesi kapsamına suç teşkil eden bir eylem tespit edilirse, durum mütalaa ile Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilir. İdareye VUK'nun 359. maddesi kapsamında bir suç işlendiğinin tespit edilmesine rağmen, delillerin yeterli olmadığı mevcut delillerle mahkûmiyet kararı verilemeyeceği, şüphelinin suç kastının bulunmadığı gibi gerekçe veya mülahazalarla bildirimde bulunmama veya mütalaa vermemek gibi seçimlik bir hareket tarzı veya takdir hakkı tanınmamıştır. Aksine davranış sorumluluk gerektirecektir.

Mütalaa dava şartıdır ve alınmadığı durumlarda fail hakkında soruşturma yapıp kamu davası açılmayacağı gibi açılmışsa mahkûmiyet veya beraat kararı verilemeyecektir.

Aynı şekilde vergi denetim uzmanlarının ve diğer görevlilerce vergi denetim raporlarının düzenlenmesi de zorunludur. Vergi denetim raporları düzenlenmeden Cumhuriyet Başsavcılığına suçun bildirilmesi durumunda, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı kamu davası açamayacak, vergi dairesine vergi denetim raporu düzenlenmesi için evrakı tevdi edecek, dava açılmasını vergi denetim raporunun düzenlenmesine kadar erteleyecektir.

Vergi kaçakçılığı suçlarında kolluğun ve Cumhuriyet savcısının doğrudan soruşturma yapma yetkileri yoktur. Kaçakçılık suçlarının işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısı durumu ilgili vergi dairesine hemen bildirir, varsa elindeki bilgi, belge ve delilleri de göndererek suçla ilgili inceleme yapılmasını ister.

Cumhuriyet Başsavcılığı 359. maddedeki suçların işlendiğini başka bir şekilde de öğrenebilir. Bu gibi hallerde hemen ilgili vergi dairesi haberdar edilerek inceleme yapılması talep edilir. Bu durumda kamu davasının açılması, inceleme neticesinin Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilmesine kadar ertelenir. Ancak hemen bildirimde Cumhuriyet savcısının hiçbir soruşturma işlemini yapamaması anlamına gelmez. Cumhuriyet savcısı, gecikmesinde sakınca bulunan hali tespit ederse vergi dairesini haberdar etmeden önce ve yahut vergi dairesini haberdar ettikten sonra da gerekli delilleri toplayabilir, hatta tutuklama dahil gerekli koruma tedbirlerinin alınmasını isteyebilir.

Cumhuriyet savcısı vergi kaçakçılığı suçunu başka bir şekilde öğrenmişse ya da

doğrudan doğruya bildirimde bulunmaya yetkisi olmayanların uygun mütalaa almadan bildirim yapmışlarsa, Cumhuriyet savcısı kendisinden mütalaa verilip verilmeyeceği konusunda ilgili Vergi Dairesine sorar. Vergi Dairesince vergi kaçakçılığı suçu konusunda gerekli olan vergi inceleme ya da vergi tekniği raporu sonucunda vergi suçu oluşmadığı ya da kovuşturma şartı olan mütalaanın verilemeyeceğini Cumhuriyet Başsavcılığına bildirirse, Cumhuriyet savcısı uygun mütalaa verilmemesi gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verir. Mütalaa alınmadan kamu davası açılmışsa, mahkeme önce durma kararı verip mütalaa verilip verilmeyeceği konusunda önce vergi dairesine sorar. Vergi dairesi vergi suçu oluşmadığı ya da mütalaa verilemeyeceğini mahkemeye bildirirse mahkeme CMK'nın 223/8. maddesi gereğince düşme kararı verecektir.

Yargılama şartı olan mütalaa alınmadan dava açılmış ise, mahkemece şartın gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini beklemek üzere CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca "Durma" kararı verilebileceği gibi durma kararı verilmeden ara kararıyla şartın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ilgililerden sorulup araştırılabilir.

Yargılama şartı gerçekleşmezse soruşturma aşamasında CMK'nın 172/1. maddesi gereğince "kovuşturmaya yer olmadığına" kovuşturma aşamasında ise, anılan Yasanın 223/8. maddesi gereğince "kamu davasının düşürülmesine" kararı verilir.

Kovuşturmaya yer olmadığına ve durma kararlarına karşı itiraz kanun yolu mümkündür.

Vergi dairesi mütalaasını yazılı olarak Cumhuriyet Başsavcılığına ya da durma kararı verilmişse ilgili mahkemesine bildirir. Yetkili kimsenin duruşmaya çağrılarak ya da Cumhuriyet Başsavcılığı'na çağrılarak mütalaa konusunda beyanının alınması doğru değildir. Sözlü beyan mütalaa yerine geçmeyeceğinden dava şartı gerçekleşmez.

Cumhuriyet Başsavcılığı'na vergi kaçakçılığı suçu yönünden mütalaa ile bildirimde bulunulması halinde Cumhuriyet savcısının mütalaa ile bildirimde bulundu diye kamu davası açması zorunlu değildir. Mütalaa sadece soruşturma yapabilme için veya kamu davası için bir dava şartıdır. Aksine Cumhuriyet savcısı mütalaa sonucunda yaptığı araştırma ve soruşturma sonucunda kamu davası açılmasını gerektirecek yeterlilikte delile ulaşamamışsa, ya da mütalaa ile bildirilen eylem suç teşkil etmemişse, veya eylem za-

manaşımına uğramışsa ya da dava açılmasını gerektirecek bir durum söz konusu değil ise Cumhuriyet savcısı kamu davası açma yerine kovuşturmaya yer olmadığına karar verebilir. Yani mütalaa bulunulması illaki bu hususta kamu davası açılacağı anlamına gelmez.

Mütalaa için bir süre öngörülmemiştir. Yetkililer şüphelinin suç işleme kastının olmadığından ya da suçun zamanaşımına uğradığından bahisle gibi nedenlerle mütalaa vermekten kaçınamazlar. Mütalaa evrak üzerinden yazılı olarak verilmelidir. Yetkili kimse- nin duruşmaya çağrılarak mütalaa alınması geçerli değildir.

Uygulamada genellikle mütalaa içeren yazıda vergi suçu raporu ile vergi tekniği ya da vergi inceleme raporuna atıf yapılmakla yetinilmekte, bu şekilde verilen mütalaalarda yeterli görülmektedir.

Bu nedenle Cumhuriyet Başsavcılığına Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlık tarafından gönderilen mütalaanın, VUK'nun 359. maddesinde düzenlenen hangi suç veya suçlardan hangi yıl veya yıllara ilişkin ve kimin için verildiği açıkça belli olmalıdır. Mütalaa alan Cumhuriyet savcısı, mütalaanın kimin için olduğunu, VUK'nun 359. maddesinde belirtilen hangi suçu kapsadığını, bu suçun hangi yıllara daha doğrusu hangi vergi takvim yılına ait olduğunu, şayet aynı takvim yılı içerisinde VUK'da düzenlenen tek suçun birden fazla kez işlenip işlenmediğini kontrol etmeli, şayet bunlarda bir açıklık yoksa bu konuda Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlıktan açıklama istemelidir.

Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlığın şikayet içeren beyanı mütalaa yerine geçmez.

Mütalaanın, iddianamede tavsifi yapılan suçu ve sanığı mutlaka kapsamalı ve bu suça ve sanığa ilişkin olması gerekir. Dosyada mevcut mütalaanın sanıklardan bir tanesine ilişkin olması durumunda, hakkında mütalaa düzenlenmeyen sanık hakkında mütalaa alınmadan yargılamaya devam edilemez. Mütalaa düzenlenmeyen sanık hakkında soruşturma aşamasında mutlaka mütalaa istenmeli, şayet mütalaa alınmadan dava açılmışsa bu sanık yönünden durma kararı verilip mütalaa verilip verilemeyeceği Vergi Dairesi Başkanlığı veya Defterdarlıktan sorulmalıdır.

Şayet birden fazla kişi hakkında dava açılıp bunlardan bazıları hakkında mütalaa yoksa mütalaa bulunmayan kişilere ek savunma hakkı verilerek hüküm kurulamaz. Ya da mütalaa verilen sanık yönünden beraat

kararı verilip mütalaa verilmeyen sanık yönünden suç duyurusunda bulunulup, Cumhuriyet Başsavcılığınca da suç duyurusunda bulunulan bu sanık hakkında mütalaa alınmadan kamu davası açılmaması gerekir. Şayet suç duyurusunda bulunulan bu kişi hakkında savcılıkça mütalaa alınmadan kamu davası açılmışsa, mahkemece dava şartı yokluğundan iddianame iade edilebileceği gibi, iddianame iade edilmemişse bu halde kovuşturma aşamasında mütalaa verilmesi konusunda durma kararı verilmelidir. (11. CD. 26.11.2013 tarih ve 2012/16555 E, 2013/17693 K) (CGK 10.03.1998 9/4-77 E. K) (11. CD. 17.05.2012 tarih ve 2010/16685 E, 2012/9185 K)

Bu konudaki Yargıtay kararları şu şekildedir.

Sahte fatura düzenlemek ve sahte fatura kullanmak suçları, birbirinden ayrı bağımsız suçlar olduğu, birinin diğerine dönüşme ihtimalinin bulunmamasına rağmen uygulamada sıklıkla mütalaanın hangi suçtan olduğuna dikkat edilmeden kamu davası açıldığı, kovuşturmaya devamla hüküm tesis edildiği ve bu durumunda sıklıkla bozma konusu edildiği görülmektedir. Aynı şekilde sahte fatura düzenlemek suçuna ilişkin olan mütalaa ile defter ve belge ibraz etmemek veya sahte fatura kullanmak ya da muhteviyatı itibari ile sahte fatura düzenlemek eylemlerinden dolayı kovuşturma yapma olanağı bulunmamaktadır. (11 CD. 10.07.2008 tarih, 2008/2188 E, 2008/7625 K)

Mahkemeler, CMK'nın 225/1,2. maddesi gereğince iddianamede dava konusu edilen fiili nitelendirmede serbesttir. Önemli olan, mütalaa, iddianame ve hükme konu eylemlerin aynı olmasıdır. Örneğin suça konu düzenlenen belgelerin tamamen sahte olduğu (VUK 359/b-1) belirtilerek kamu davası açıl- sa da yapılacak yargılama sonucunda suça konu belgelerin tamamının muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belge düzenlemek suçu (VUK 359/a-2) olduğu anlaşılırsa, bu halde CMK 226 madde gereğince ek savunma hakkı vererek muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belge düzenlemek suçundan hüküm kurulabilir. Burada yeniden mütalaa almaya ya da suç duyurusunda bulunmaya yahut da durma kararı vermeye gerek yoktur. (CGK. 11.03.2014 tarih, 2012/1382 E, 2014/124 K), (11. CD. 19.04.2006 tarih, 2005/655 E, 2006/3225 K)

Ancak fiil 2006 takvim yılında sahte fatura düzenlemek suçuna ilişkin olup mütalaa da bu yönde ise ancak yargılama sonucunda eylemin 2006 yılı değil de başka bir yıla ait olduğu anlaşılırsa bu durumda belirlenen söz konusu yıla ait yeni bir mütalaa verilmesi

şarttır. (11. CD. 13.05.2014 tarih, 2016/26202 E, 2014/9255 K)

Usulüne uygun mütalaa verildikten sonra, bundan vazgeçilmesi, mütalaanın geri alınması mümkün değildir. Vazgeçme hukuki sonuç doğurmaz.

Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı VUK'na muhalefet suçlarında açılan kamu davalarına katılma hakkında sahiptir. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı şikayetten veya kamu davasına katılmaktan vazgeçse dahi mütalaadan vazgeçemez. Davaya katılmaktan vazgeçerse sadece kararı temyiz edemez. Bu husus soruşturma aşaması içinde geçerlidir. Yani Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı VUK'na muhalefet suçundan mütalaa ile bildirimde bulunduktan sonra şüpheli hakkında şikayetinden vazgeçebilir ancak mütalaadan vazgeçemez. Vazgeçmeye dair bildirimde bulunsada dahi bu bildirim bir sonuç doğurmaz. (11. CD. 04.12.2001 tarih, 2001/10383 E, 2001/11146 K)

Mütalaa üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma yapıp sonucunda iddianame düzenleyebileceği gibi kovuşturmayaya yer

olmadığına da karar verebilir. Cumhuriyet Başsavcılığı mütalaa ile bildirimde bulunulması üzerine yaptığı soruşturma sonucunda kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verirse bu kararı Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığına tebliğ etmesi gerekir. Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı VUK'na muhalefet suçlarında suçtan zarar gören sıfatına sahip olduğundan kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın buraya tebliğ edilmesi gerekir. Bu tebliğ sonucunda Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı'nın kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yönelik itiraz hak ve yetkisi vardır.

Mütalaa olmadan dava açılıp yargılama sonucunda mahkemece beraat kararı verilse dahi bu durum bozma nedenidir. Bu durumda mütalaa için durma kararı verilmeli, mütalaada bulunulursa yargılamaya devam edilip delil durumuna göre karar verilmeli, mütalaada bulunulmayacağına anlaşılmaması halinde ise beraat kararı değil CMK'nın 223/8 maddesi gereğince düşme kararı verilmelidir. (11 CD. 08.04.2013 tarih, 2013/2159 E, 2013/5784 K)

Mütalaanın alınması için verilen durma kararı ya da soruşturma aşamasında mütala-

anın verilmesi için Vergi Dairesi Başkanlığından veya Defterdarlık'a yazılan yazı zamanışımı süresinin işlemlerini engellemez. Yani zamanışımı süresi durmaz işlemeye devam eder. (11. CD: 04.09.2013 tarih, 2012/25413 E, 2013/12091 K)

Mütalaa yokluğu nedeni ile verilen durma kararından sonra, dava şartının gerçekleşmesi üzerine davaya kaldığı yerden devam edilerek esastan karar verilmesi yerine, aynı konuda 2. Kez iddianame ile açılan davaya devamla karar verilemez. (11, CD., 03/05/2010 tarih, 2010/1228 E, 2010/5623 K)

VERGİ İNCELEMESİ

VUK'na göre vergi incelemesinden maksat, ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamaktır. Vergi incelemesinin ne zaman yapılacağından önceden haber verilmesi zorunlu değildir. İnceleme, neticesi alınmamış hesap dönemi de dahil olmak üzere, tarh zamanışımı süresi sonuna kadar her zaman yapılabilir.

Vergi suçlarında soruşturma ve kovuşturmada asıl önemli olan incelemenin nerede yapıldığıdır. Vergi incelemeleri, esas itibari ile incelemeye tabi olanın iş yerinde yapılır.

- İş yerinin müsait olmaması,
- Ölüm, işin terk edilmesi gibi zaruri sebeplerle incelemenin işyerinde yapılması imkansız olur,
- Veya mükellef ve vergi sorumluları isterlerse inceleme vergi dairesinde yapılabilir. Bu takdirde incelemeye tabi olanın gerekli defter ve belgelerini daireye getirmesi kendisinden yazılı olarak istenir. Haklı bir mazeret gösterenlere, defter ve belgelerini daireye getirmesi için uygun bir süre verilir. (VUK m.139)

Hakkında inceleme yapılanın izni olmadıkça resmi çalışma saatleri dışında inceleme yapılamaz veya buna devam edilemez. (VUK m. 140/3)

Vergi incelemesi, vergi müfettişleri, vergi müfettiş yardımcıları, ilin en büyük mal memuru veya vergi dairesi müdürleri ile Gelir İdaresi Başkanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatında müdür kadrolarında görev yapanlar tarafından yapılır.

Yukarıda belirtilen istisnai haller olmadan vergi incelemesi doğrudan Vergi Dairesinde yapılırsa VUK'nun 139/1. fıkrası hükmü uyarınca yapılan tebligatın hukuki geçerliliği

olmayacak ve suçun yasal unsurları da oluşmayacaktır.

Defter ve belgelerin ibrazı için çıkarılan yazının işyeri adresine tebliğ edilmiş olmasına göre, faaliyetini sürdürdüğü anlaşılan sanığa, 213 sayılı VUK'nun 139/2. maddesinde öngörülen istisnalardan birinin varlığı önceden belirlenmeden yapılan tebligatın hukuki geçerliliği bulunmadığı cihetle, münnet suçun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden sanığın beraatı yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi. (11. CD., 21.09.2006 tarih, 2006/4499 E., 2006/7392 K)

Uygulamada çok defa vergi idaresince, VUK'nun 139. maddedeki asıl kurallara uymadan, maddedeki istisnai hallerin varlığı tespit edilmeden (veya var olan bu husus belgelendirilmeden) doğrudan doğruya mükelleflere tebligat gönderilerek, incelenmek üzere defter ve belgelerin ibrazı talep edilmekte, iş yeri müsaitse ve incelemenin iş yerinde yapılması isteniyorsa bunun bildirilmesi istenmektedir. Böylece süreç mükellefin aleyhine tersine çevrilmektedir. Bu şekilde işyeri faal olup, incelemenin dairede yapılmasına imkan veren istisnalardan biri de önceden saptanmadan belgelerin doğrudan tebligatla istenmesi usulsüz olduğundan gizleme ibraz etmeme suçu da oluşmayacaktır. (CGK., 09.06.1998 tarih, 1998/11-154 E. K.,) (11. CD., 02.02.2012 tarih, 2011/11383 E., 2012/950 K.,)

Ancak doğrudan tebligata rağmen mükellef, incelemeye imkan vermeyecek şekilde defter ve belgeleri kaybettiğini, çaldığını, bulamadığını, ulaşılamayacak bir muhasebecide bulunduğunu savunarak ibraz etmemişse, artık istisnai hallerin varlığı aranmayacağından, diğer unsurlarda varsa, suçun oluştuğu kabul edilmektedir. (CGK., 23.11.1999, 1999/273 E., 1999/288 K.,)

5604 sayılı Mal Tatil İhdas Edilmesi Hakkındaki Kanun uyarınca 1 Temmuz ila 20 Temmuz arasındaki mali tatil süresi içerisinde anılan Kanunun maddesi gereğince mahkeme kararı veya Cumhuriyet savcılıklarının talebi üzerine ya da VUK hükümlerine göre yapılan aramalı incelemeler hariç olmak üzere mükellefin işyerinde incelemeye başlanılamaz.

VERGİ SUÇLARINDA ARAMA

Ceza muhakemesinde maddi gerçeğe ulaşabilmek için başvurulacak koruma tedbirlerinden biri olan arama, vergi hukukunda aynı zamanda bir denetim aracı olup, VUK'nun

142-147 maddelerinde düzenlenmiştir. Vergisel aramada da amaç, mükellefler ve mükellefiyetle ilgili vergisel maddi gerçeği araştırıp tespit ederek, verginin doğru ve zamanında ödenmesini sağlamaktır.

Vergisel arama, yapılan ihbar veya inceleme dolayısıyla, bir mükellefin vergi kaçırdığını gösteren iz, eser, emare ve diğer delillerin (vergi kaçırıldığına dair makul şüphenin) varlığı ve vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların buna lüzum görmesi halinde, bu şüphe altında bulunan mükellef veya kaçakçılıkla ilgisi görülen diğer şahıslar nezdinde (konutunda, işyerinde, kendisine ait diğer yerlerde, özel kâğıtlarında, eşyasında, aracında) Sulh Ceza Hakimi kararıyla CMK ve VUK'na göre yapılan araştırma işlemidir.

Aramanın yapılabilmesi için:

1. Vergi incelemesi yapmaya yetkili olanların buna lüzum göstermesi ve gerekçeli bir yazı ile arama kararı vermeye yetkili sulh ceza hâkiminden bunu istemesi;

2. Sulh ceza hâkiminin istenilen yerlerde arama yapılmasına karar vermesi; şarttır. İrtibatları sebebiyle muhtelif şahıslar nezdinde ve mahallerde yapılmasına lüzum gösterilen aramalardan birine karar vermeye yetkili olan sulh ceza hâkimi bunlardan diğer sulh ceza hâkiminin yetkisi dahilinde bulunanlar hakkında da karar vermeye yetkilidir.

VUK'na göre muhasebe kayıtları ile defter ve belgeler elektronik ortamda da tutulup saklanabildiğinden (VUK m. 175/3) ve VUK hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş belge hükmünde sayıldıklarından bilgisayar ve bilgisayar programları ile kütükleri de arama, el koyma kopyalama işlemine tabi tutulabilirler. Ancak bilgisayarlarda arama yapılabilmesi için, yapılan soruşturmada, somut delil elde etme imkânının bulunmaması ve arama kararında CMK'nın 134. maddesine göre bilgisayarlarda arama yapılmasına ayrıca izin verilmiş olması gerekir. Şayet ilgilinin evinde işyerinde veya sair yerlerde araması sonucunda bulunan bilgisayarlar üzerinde ayrıca CMK'nın 134. maddesine göre verilmiş bir arama kararı yoksa, arama sonucunda el konulan bilgisayarlar, hard diskler hukuka aykırı delil niteliğinde olup hükme esas alınmaz. (19. CD., 27.04.2015 tarih, 2015/2068 E, 2015/779 K)

Vergi Usul Kanuna muhalefet suçuna yönelik bir arama yapılırken elde edilen bilgi ve belgelere göre başka yer veya kişiler nezdinde arama yapılması ihtiyacı doğarsa, bunun için de ayrıca arama kararı alınması gerekir. Bu durumda arama yapılacak yer kişiler

başka bir sulh ceza hâkiminin yetki alanında da olsa, bu arama kararı da ilk arama kararını veren sulh ceza hâkiminden istenir. (VUK 142/3)

Vergisel arama ancak VUK'nun 359. maddesindeki suçlar için söz konusu olabilir. Burada amaç delil elde etmektir, CMK'daki arama gibi şüpheliyi yakalama amaçlı arama yapılamaz.

İrtibatları sebebiyle muhtelif kişiler nezdinde ve mahallerde yapılmasına lüzum gösterilen aramalardan birine karar vermeye yetkili olan sulh ceza hâkimi bunlardan diğer sulh ceza hâkiminin yetki sınırları dâhilinde bulunanlar hakkında da karar vermeye yetkilidir.

DELİLLERİN TOPLANMASI:

01.01.1999 tarihinden itibaren tüm vergi kaçakçılığı suçlarında vergi ziyai, suçun unsuru olmaktan çıkarıldığı için, vergi ziyai olup olmadığı hususunda bilirkişi incelemesi yaptırılmasına gerek olmadığı gibi vergi kaçakçılığı suçlarında vergi ziyai olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur.

Sahte fatura kullanma suçlarında, şüphelinin kullandığı sahte faturaları düzenleyenlerle ilgili karşıt inceleme yapıp yapılmadığının araştırılması gerekir. Karşıt incelemeden anlaşılması gereken, kullanılan sahte faturaları düzenleyenler hakkında vergi inceleme raporu düzenlenip düzenlenmediği, düzenlenmişse bir suretinin istenmesi, bu vergi inceleme raporları sonucu dava açılmışsa bu dava dosyasının istenerek özetlenmesi ve ilgili delillerin onaylı örneklerinin dosya arasına alınması gerekmektedir. Bunlarla birlikte, faturaların gerçek alım satım karşılığı olup olmadığının belirlenmesi yönünden mal ve para akışını gösteren taşıma, sevk irsaliyeleri, teslim tesellüm belgeleri, nakit ödemelerin varlığına dair ticari teamüle uygun kanıtlama yeteneği olan geçerli ödeme belgeleri ile fatura bedellerinin satıcının kasa ya da banka hesaplarına girip girmediğinin, girmiş ise kim tarafından çekildiğinin tespiti ile faturaları düzenleyen mükellefin yeterli üretimi, mal girişi ya da stoğu olup olmadığının araştırılması gerekir. (11. CD., 17.09.2014 tarih, 2012/24542 E., 2014/15091 K)

Somut olaya göre suça konu sahte faturaları kullanan kişilerin, suça konu faturaları kimden ve hangi hukuki ilişki kapsamında aldıklarının sorulması amacıyla dinlenilmesi gerekmektedir. (11. CD., 01.10.2014 tarih ve 2012/29845 E., 201/16059 K)

Sahte fatura ya da belge düzenleme suçunda da aynı şekilde karşıt inceleme yaptırılabilir. Sahte belgeyi kullanan yönünden de bilirkişiye karşıt inceleme yaptırılabilir. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı bilirkişi incelemesi yaptırabilir.

Suçla konu belge ve eylemler VUK'nun 359. madde kapsamında kalıyorsa TCK'da düzenlenen sahtecilik suçlarından değil, özel kanun hükümlerine göre (VUK'na göre) soruşturma yapılmalıdır. Uygulamada bazen, VUK'nun 359. maddesindeki özel düzenlemeler göz ardı edilerek VUK kapsamındaki fatura ve diğer belgeleri sahte olarak düzenlenmesi ve kullanılması eylemlerini TCK kapsamında özel belge (TCK 207), noterden onaylanmaları nedeni ile de resmi belge (TCK 204) kabul edilerek buna göre uygulama yapılabilmektedir. Oysa bu belge düzenine aykırılıklar (sahte belge düzenlemek, kullanmak, defter ve belge gizlemek başta olmak üzere bir çok eylem) VUK 359. maddede suç olarak düzenlenmiştir.

Ancak sahte veya yanıltıcı belge, Vergi Kanunlarına göre düzenlenmesi gereken bir belge olmasına rağmen, vergilendirmeye ilişkin olmaksızın, başka bir makama veya kişiye karşı kullanılmışsa ya da Vergi Kanunlarına göre düzenlenmesi gerekmeyen bir belge ise, eylem, TCK kapsamında sahtecilik dolandırıcılık veya başka bir suç oluşturabilir.

Vergi Kanunları uyarınca düzenlenmesi gereken belgelerin sahte olarak düzenlenmesi yeterli olup, bu belgelerin ayrıca kullanılması vergi ziyai suçun unsuru değildir. (11. CD., 25.04.2005 tarih, 2004/6304 E., 2005/2117 K)

Özel gider indirimi veya vergi iadesinde kullanılmak üzere sahte ödeme kaydedici cihaz fişlerini düzenleyenlerden satın alıp, komisyon karşılığı memur ve işçilere vermekten ibaret eylemler, sahte belge düzenlemek (VUK 359/b-1) suçuna iştiraktır. (11. CD., 25.04.2005 tarih, 2004/6304 E., 2005/2117 K)

VERGİ SUÇLARINDA SORUMLULUK (SUÇUN FAİLİ)

Gerçek Kişilerde Sorumluluk:

VUK'nun 359. maddesinde düzenlenen vergi suçlarına ilişkin davalarda belki de en zor husus, suçun gerçek sorumlusunu tespit etmektir. VUK'nda tanımlanan "vergi mükellefi" ve vergi sorumlusu her zaman suçun faili olmayabilir. Cezai sorumluluk, genelde vergi-

yi doğuran olayı gerçekleştiren mükellefe ait olsa da VUK'ndan doğan vergi sorumluluğu ile ceza hukuku anlamındaki sorumluluk her zaman örtüşmez.

VUK'nun 8. maddesinde sorumluluk açısından vergi mükellefi ve vergi sorumlusunu belirlemiştir.

Mükellef, vergiyi doğuran olaya yönelik faaliyetlerini kendisi değil, vekili ya da müdürü aracılığıyla yürütüyorsa, faaliyetler vekil veya müdür tarafından yerine getiriliyorsa, suç fiilleri dolayısıyla sorumluluk vekile veya müdüre ait olacaktır. Kanuna aykırı ihlallerden dolayı vekil veya müdür cezalandırılacaktır. Cezaların şahsiliği ilkesi gereği cezanın muhatabı suçu işleyen temsilci olacaktır.

Gerçek kişilerde cezai sorumluluk ilke olarak vergiyi doğuran olayı gerçekleştiren mükellefe aittir. Gerçek kişilerde cezai sorumluluk asıl olarak işyerini idare eden, bu kapsamda suçla konu fali işleyen kişidir.

Tüzel Kişilerde Sorumluluk:

5237 sayılı TCK'nu sistemine göre sadece gerçek kişilerin cezai sorumluluğunun olabileceği tüzel kişilerin ise cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Tüzel kişiler faaliyetlerini gerçek kişiler aracılığıyla gerçekleştirirler. VUK'nun 10. ve 333. maddelerine göre sorumluluk tüzel kişilerin kanuni temsilcilerine aittir.

VERGİ SUÇLARINDA SUÇ TARİHLERİ

Vergi suçlarının suç tarihi, VUK'da belirtilen suçlara göre değişmektedir. Suç tarihleri her sanık ve vergi türü yönünden farklılık gösterebilir.

a)Defter ve belgeleri gizleme (ibraz etmeme) suçunda suç tarihi:

Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma veya ibraz mecburiyeti bulunup, varlığı sabit olduğu halde, defter ve belgelerin ibraz edilmemesinde suç, istem üzerine verilen yasal sürede, mücbir sebep bulunmadan vergi incelemesine ibraz edilmemesi ile oluşmaktadır. Burada suç tarihi özellik arz etmektedir. VUK'nun 139. maddesi birinci fıkrası gereğince vergi incelemeleri esas itibarıyla incelemeye tabi olanın iş yerinde yapılır. Bu madde uyarınca iş yerinde yapılan incelemede defter ve belgeleri ibraz etmesi için mükellefe bir süre verilmesi söz

konusu değildir ve bu durumda suç tarihi iş yerinde defter ve belgelerin ibraz edilmediği gündür. Haklı bir mazeret gösterenlere ibraz için VUK'nun 14. maddesi gereğince 15 günden az olmamak üzere süre verilebilir. Bu halde suç tarihi tebliğ tarihini takip eden günden itibaren 15 gündür.

Vergi incelemesi VUK'nun 139. maddesi gereğince esas itibariyle incelemeye tabi olanın iş yerinde yapılır. VUK'nun 139. maddesinin ikinci fıkrasında mücbir sebepler gösterilmiştir. Bu mücbir sebepler varsa ya da mükellefin isteği varsa inceleme vergi da-iresinde yapılır.

Bu istisnai durumların varlığı halinde inceleme görevlisi defter ve belgeleri ibraz etmesi için mükellefe tebligat çıkartacak ve VUK'nun 14/2. maddesi uyarınca 15 günden az olmamak üzere bir süre belirleyecektir. Bu durumda suç tarihi tebliğ tarihinden itibaren 15 günden az olmamak üzere belirlenen günün bitimini takip eden gündür.

b)Sahte belge düzenleme veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenleme suçlarında suç tarihi:

Suç tarihi anılan belgelerin düzenlendiği tarihtir. Birden fazla belge düzenlenmişse suç tarihi son belgenin düzenlenme tarihidir.

Bu suçlarda birden fazla belge düzenlenmişse takvim yılı yani hesap dönemi esas alınarak belirlenir. Her takvim yılı için bir tek bir suç oluşur. Aynı takvim yılı içinde birden fazla belge düzenlenmişse (hesap dönemindeki) eylemler (iddianame ile hukuki kesinti oluşmadığı sürece) zincirleme suç hükümleri uygulanır. Bu halde o takvim yılı için ayrı bir suçtan cezalandırılma istenip ayrıca TCK'nın 43. maddesi gereğince artırım iddianamede istenecekti. Örnek vermek gerekirse;

c)Sahte belge kullanma veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanma suçlarında suç tarihi:

Muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belge (VUK 359/a-2) veya sahte belge (VUK 359/b-1) kullanmak suçundan suç tarihi, fatura ya da buna benzer belgelerin kullanıldığı tarihtir. Bu nedenle sahte ya da muhteviyatı itibari ile yanıltıcı belgenin hangi vergide kullanılıp kullanılmasına göre suç tarihi değişmektedir.

1) KDV de kullanılmış ise:

01.01.2004 tarihi ile 04.04.2007 tarihleri ara-

sında vergilendirme dönemini takip eden ertesi ayın 21'i, 04.04.2007 tarihinden sonra ertesi ayın 25'idir.

2) Gelir vergisinde kullanılmış ise :

2003 yılından 04.04.2007 tarihine kadar takip eden yılın 16 Mart günü, 04.04.2007 den sonraki tarihlerde ise takip eden yılın Mart ayının 26. Günüdür.

3) Gelir Stopaj Vergisinde Kullanılmış ise:

Suç tarihi verginin tarh dönemi olan ertesi ayın 21'idir.

4) Kurumlar vergisinde kullanılmış ise:

2003-2004-2005 yılları için bir sonraki yılın Nisan ayının 16. Günü, 2006 ve sonraki yıllar için bir sonraki yılın Nisan ayının 26. Günüdür.

Suç konu belgelerin bir çok vergi türünde kullanılması ve farklı beyannamelere konu edilmesi halinde, örneğin belge hem KDV hem de Gelir Vergisinde kullanılmışsa, suç tarihini gelir vergisine göre, kurumlar vergisinde kullanılmışsa, suç tarihi kurumlar vergisine göre belirlenir.

d)Defter ve belgelerin yok edilmesi suçunda:

Suç tarihi defter veya belgenin yok edilme tarihidir.

e) Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadan belge basmak suçlarında:

Hazine Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basmak (m. 359/c) suçunda suç tarihi, suça konu belgelerin basım tarihidir.

f) Hazine ve Maliye Bakanlığı ile anlaşması olmadan basılan belgeleri bilerek kullanma suçlarında:

Bu suçlarda suç tarihi belirtilen nitelikteki belgeyi kullanma tarihidir.

FATMA TAKİL

Doğanhisar Adliyesi Hakimi

BİR TUTAM LAVANTA

Huzur ki yağmurda bir damla...
İnsanda bir derin nefes alış
...ve vicdan rahatlığı adeta.
Huzur ki niyette ve umutta...
Akıbette ve nihayet sonsuzda.
Bazen bir fincan çayda bazen de sevdiğin bir şarkıda.
Belki de bunların hepsi birer safsata!
Huzur insanın kalbinde bir yerde öylece durmakta;
Bahanesi çay, kahve ve bir tutam da lavanta.

MAĞDUR HAKLARI VE MAĞDUR ODAKLI UYGULAMALAR/ 1. YARGI PAKETİ

RAMAZAN GÜRKAN

Adalet Bakanlığı
Mağdur Hakları Daire Başkanı

Son dönemde tüm dünyada, sanık odaklı cezalandırıcı adalet anlayışı yerini, mağdur odaklı onarıcı adalet anlayışına bırakmaktadır. Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesinde de onarıcı adalet uygulamaları önemli bir yer teşkil etmekte ve alternatif uyumsuzluk çözüm yöntemlerinin güçlendirilmesi bir hedef olarak ortaya konulmaktadır.

Suçlunun eninde sonunda hak ettiği cezaı alacağı düşüncesi, çoğu zaman mağduru tatmin etmemektedir. Zira mağdur bir

suça maruz kalmakla, adli süreçte kendisine destek olunmasını ve neticeten maddi / manevi zararının da giderilmesini beklemektedir.

Bu özellikle malvarlığına ilişkin olarak suç kapsamında yakinen müşahade edilmektedir. Mağdur sanığa verilen adli para cezalarını ne zaman tahsil edebileceğini sormakta ve adli sürecin sonunda düştüğü bu yanılgı hayal kırıklıklarına sebebiyet vermekte ve adalete olan güveni de zedelemektedir.

Özellikle uzlaştırma uygulamaları ve uzlaştırma ile neticelenen dosyaların sayıca çokluğunu bir başarı olarak görmekle birlikte, mağdur odaklı yaklaşımın bir gerekliliği olarak bu uygulama neticesinde mağdurların ne derece tatmin olduklarının analiz edilme-

si ve bu yönde adımlar atılması gerektiği de değerlendirilmektedir. Mağdurlar zararlarının giderimi noktasında çoğu zaman toplumsal dayanışma örneği olan edimler belirlemektedirler ki bu durum şüphelilerin içten ve samimi şekilde bu edimleri ifa edebilmelerine olanak tanımaktadır.

Mağdurların uzun soruşturma ve kovuşturma aşamalarını beklemeden tatmin duygusunu tadabilmeleri ve şüphelilerin de eylemlerinin doğurduğu zararları bir anlaşma yolu ile gönüllü şekilde telafi edebilmelerine olanak tanınması, toplumun adalete olan güvenini de tahkim etmekte ve dahi artırmaktadır.

Mağdur Hakları Daire Başkanlığı da bu düşüncelerden yola çıkılarak kurulmuş ve

özellikle kırılgan suç mağdurlarının adalete erişimlerinin güçlendirilerek adli süreçte desteklenmesi ve tekrarlanan mağduriyetlerin önüne geçilebilmesi yönünde uygulamalar geliştirmiştir.

Mağdur odaklı uygulamalar ile birlikte adli süreçte yaşı, cinsiyeti, engelliliği, fiziksel veya ruhsal durumu nedeniyle suçtan daha fazla etkilendiği ve korunması gerektiği değerlendirilen kırılgan grup suç mağdurlarına odaklanılmıştır.

Adli süreçte mağdura hak ettiği değerin verilmesi ve doğru yaklaşım ilkelerinin benimsenmesi temel hareket noktası olarak belirlenmiş ve “Mağdura Yaklaşım Klavuzu” hazırlanarak yargı sujelerine, yani vatandaşa temas eden tüm adli görevlilere aktarılmıştır.

Mağdur odaklı yaklaşım ve uygulamaların desteklenmesi yakın zamanda kamuoyuna açıklanan “Yargı Reformu Strateji” belgesinde de yer edinmiştir. Hedef 7.4 kapsamında, mağdur haklarına ilişkin mevzuat düzenlemelerinin tamamlanması ve Adli Görüşme Odaları (AGO) ile Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri (ADM) uygulamalarının tüm Ülke çapında yaygınlaştırılması hedeflerine açıkça yer verildiği görülmektedir.

1. Yargı paketindeki mağdur haklarını geliştiren ve mağdurların adalete erişimlerini destekleyen düzenlemeler “Yargı Reformu Stratejisi”nin ilk somut adımlarından biridir. Bu adımı tamamlaması beklenen, “Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin de yayınlanması ile birlikte mağdur haklarına ilişkin mevzuat çalışmalarında büyük aşama kaydedilmiş olacaktır.

1.YARGI PAKETİ VE ADLİ DESTEK GÖREVLİLERİ

- 1. Yargı paketi ile;
- 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun “Görevlilerin eğitilmeleri” kenar başlıklı 32 ve “Sosyal çalışma görevlileri” kenar başlıklı 33 üncü maddeleri,
- 4787 Sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yargılama Usullerine Dair Kanununun “Uzmanlardan yararlanma” kenar başlıklı 5 ve “Koruyucu, eğitici ve sosyal önlemler” kenar başlıklı 6 ncı maddeleri,

uyarınca psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıların mahkemelere atanmaları ibareleri kaldırılarak, görevlendirilmeleri öngörülmek sureti ile tek çatı altında toplanmaları ve tüm

kırılgan grupların adli süreçte desteklenmesi mümkün kılınmıştır.

Yargı paketindeki bu düzenlemeler ile 6 aylık bir geçiş süresi sonunda uzmanların mahkemeleri ile bağlantıları kesilmiş olmakla, bu uzmanların 2020 yılı ilk yarısında tamamen Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Müdürlükleri çatısı altında toplanmaları öngörülmektedir. Bu sayede ;

- Suç mağdurlarının tamamına yönelik etkin bir bilgilendirme ve yönlendirme sistemi kurulmuştur.
- Halen çocuk ve aile mahkemelerinde bulunan uzmanlar aracılığıyla sağlanan psiko-sosyal destek çalışmaları tüm adli süreci kapsayacak şekilde verilebilmektedir.
- Çocuk ve boşanma sürecine hasredilen mevcut sistem tüm kırılgan grup mensuplarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.
- Hizmet sunumuna ilişkin standartlar geliştirilmiş, vaka yönetiminin uygulandığı, adli görüşme odalarının kullanıldığı etkin bir sistem kurgulanmıştır.
- Mağdur koruma zincirinin adli süreçteki halkası güçlendirilmiştir.
- Psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacıların artık tüm savcı ve hakimler ile birlikte çalışabilmeleri imkanı getirilmekle, uzmanı olan / olmayan mahkeme ayrımı ortadan kaldırılmıştır.
- Kaygı düzeyi yüksek suç mağdurlarına tüm adli süreç boyunca psiko-sosyal destek alabilmektedir.

1. YARGI PAKETİ VE AGO / ÇİM UYGULAMALARI

1. Yargı paketindeki bir diğer düzenleme ise, bir süredir uygulamada olan ve başarılı uygulama örnekleri olarak gösterilen Adli Görüşme Odaları (AGO) ile Çocuk İzlem Merkezlerine (ÇİM) kurumsal hüviyet kazandırılmasıdır.

Çocuğun üstün yararı ilkesinden yola çıkılarak tasarlanan bu uygulamalar ile, özellikle kadın ve çocuklar başta olmak üzere kırılgan gruba dahil olan suç mağdurları ile uygun ortam ve koşullarda görüşme yapıla-

bilmesi ve özellikle cinsel suç mağdurlarının sanıkla yüz yüze gelmeden uzman desteği ile ifade verebilmesine imkan sağlanmıştır. Böylece suça maruz kalan kişilerin adli süreçlerde ikincil mağduriyetlerinin de önüne geçilebilmektedir.

AGO ve ÇİM esasen benzer uygulamalardır. Temel hareket noktaları mağdur ifadesinin uzman eşliğinde rahat bir ortamda alınması, mağdur ile failin karşı karşıya getirilmeyerek mağdurun ikincil örselenmesinin önüne geçilmesi ve sağlıklı bir beyan delili elde edilebilmesidir.

İstatistikler üzerinden bakıldığında 2017 ve 2018 yıllarında 49 il ve 56 adliyede faaliyete geçen AGO larda 12.200 görüşme gerçekleştirilmiştir. Yine 2010 yılı ve devamında peyderpey uygulamaya konulan ve şu an 42 ilde bulunan ÇİM lerde de 52.450 ifadeye başvurularak şüpheli ile mağdur yüzyüze gelmeden uzman eşliğinde ifade verebilmiştir.

Bugüne kadar bir kısım genelge ve yönetmelikler üzerinden yürütülen ve farkındalık çalışmaları ile kullanımı belli bir aşamaya gelen AGO ve ÇİM uygulamalarının kullanılmasına artık, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen fıkralar açıkça işaret etmektedir.

Ancak unutulmamalıdır ki AGO da ÇİM de istisnai uygulamalardır. Bilindiği üzere, yüzyüzelik / doğrudan doğruyalık Ceza Muhakemesinin ana unsurlarından biridir. Yani kırılğan ve kaygı düzeyi yüksek suç mağdurlarına yönelik olarak ve hassas dosyalarda bu uygulamaya gidilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

AGO ve ÇİM uygulamalarının farklılık arzeden yönlerine değinmek gerekir ise;

- AGO tüm kırılğan grup suç mağdurlarına hizmet verebilirken, bugüne kadarki ÇİM uygulaması cinsel suç mağduru çocuklara hasredilmiştir.
- AGO adliye bünyesinde, ÇİM ise hastaneler bünyesinde.
- AGO, SEGBİS (online görüntü aktarımı), ÇİM ise aynalı oda kullanmaktadır.
- ÇİM uygulaması sayesinde adli ve özel-

likle tıbbi işlemler kamera kaydı altında uzman eşliğinde Cumhuriyet savcısı gözetiminde ilk aşamada ve tek seferde gerçekleştirilebilmektedir.

- Nitelikli cinsel suçlarda soruşturma aşamasında ÇİM lerin kullanılması zorunluluk arz etmektedir. Zira muayane çoğu zaman bir gerekliliktir.
- Soruşturma aşamasında, somut olayda cinsel suçların basit halinin mi, yoksa nitelikli halinin mi olduğu noktasında bir tereddüt bulunması halinde ifade beyanının ÇİM de alınması daha yerinde olacaktır.
- Kovuşturma aşamasında ise, savunma hakkının kısıtlanmaması, sanık ve müdafinin uzman aracılığı ile mağdura online soru yöneltebilmesine olanak tanıyan AGO uygulaması bir adım öne çıkmaktadır.

1.Yargı Paketi ile, Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen dördüncü fıkra; ifade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların özel ortamlarda ifadelerinin alınmasını yani AGO kullanılmasını işaret etmektedir.

Bu noktada soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcıları ve kovuşturma aşamasında mahkemelerimiz fail ve mağdurun yüzyüze gelmemeleri gerektiğini değerlendirdikleri her vakada, bu odaları kullanarak uzman desteği ile mağdur beyanını alabileceklerdir.

Burada mağdur ve suç niteliği gözetilmemiş, çocuk olsun, kadın olsun veya engelli veya yaşlı bir mağdur olsun, tüm kırılğan grup suç mağdurlarının AGO kullanımı mümkün addedilmiştir.

Ancak Ceza Muhakemesi Kanununun

236 ncı maddesine eklenen beşinci ve altıncı fıkralar; mağdur ve suçun niteliğine vurgu yaparak nitelikli cinsel saldırı ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı soruşturma ve kovuşturmalarında bu amaçla oluşturulmuş merkezlerin kullanımı zorunlu kılmıştır. Eğer bulunulan yerde ÇİM yoksa en yakın ÇİM e mümkün olduğu ölçüde sivil araçlarla mağdurun gönderilmesi ve uzman eşliğinde ifadelerin ÇİM de alınması öngörülmüştür.

Bu açıklamalar ışığında şu hususu dikkate sunmak gerekir ki; soruşturma aşamasında nitelikli şekilde alınan ÇİM ve AGO ifadelerinin ve kayıtlarının kovuşturma aşamasında öncelikle izlenmesi / müdafilere izletilmesi ve zorunluluk bulunmayan durumlarda bu ifade ile yetinilmesi gerekmektedir. Kaldı ki, mağdur hazırlık ifadelerini doğrulayan yan deliller varsa (kamera/ ses kaydı, DNA, swap, parmak izi, ikrar vs.) artık tekrarlanan süreçlerle, AGO dahi olsa alınan yeni beyanlarla ikincil mağduriyetlere sebebiyet verilmemesi gerekmektedir.

Bugüne kadar uygulamada AGO ların kullanılmasında bazı mahkemeler dışında yeterince hassasiyet gösterilmediği için, Kanun Koyucu hassas/kırılgan mağdur ifadelerinin alınmasında AGO ve ÇİM lerin kullanılmasını vazetmek durumunda kalmıştır.

Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen yeni fıkralarda ayrıksı bir durum; nitelikli cinsel saldırı ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı soruşturma ve kovuşturmalarında özel merkezlere işaret edilmesi, aynı suçların basit halinde ise özel ortamların

(AGO) ve merkezlerin (ÇİM) kullanılabilmesine imkan tanımasıdır. Bunun nedeni olarak, bu suçların basit halinin çoğu zaman bir beden muayenesini gerektirmemesi ve bu muayene dışında AGO ve ÇİM in benzer steril ve özel ortamlar olması olarak gösterilebilir.

Aynı bakış açısı ile bu suçların nitelikli hallerinde kovuşturma aşamasında da özel merkezlerin, ÇİM in kullanılması salık verilmiş ise de; bu aşamada bir beden muayenesi aşamasının kalmaması, aynı özellikleri taşıyan ve hatta online soru sorulmasına ve savunma hakkının da gözetilmesine olanak tanıyan özel ortamların yani AGO ların da kullanılacağı hem uygulama hem de doktrin tarafından dile getirilmektedir.

Suçla konu eylemin, Türk Ceza Kanununun 102 ve 103 üncü maddelerinde anlamını bulan bulan cinsel suçların basit mi nitelikli hali mi olduğu konusunda bir tereddüt bulunması halinde ÇİM lerin kullanılması gerektiğini değerlendirmekle birlikte, bunu elbet karar mercii soruşturma savcıları takdir edecektir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen yedinci fıkra ise, bu hassas ifade kayıtlarının paylaşılmasını, taraflara verilmesini yasaklamakta, kayıtların gizliliği ve korunması konusunda hassasiyet gösterilmesini emretmektedir.

Ancak aynı maddeye eklenen sekizinci fıkra, beyan ve görüntü kayıtlarının yazılı tutanağa dönüştürülerek ilgililere verilmesini ve soruşturma ve kovuşturma makamlarının gözetiminde izletilebilmesine olanak tanıyarak savunma hakkının gözetilmesini temin etmiştir.

Bu başarılı ve mağdur haklarını gözetir uygulamaları toparlamak gerekir ise;

- ÇİM ve AGO birbirini tamamlayan ve des-

tekleyen benzer uygulamalardır.

- AGO ve ÇİM ifade alma süreci çok da zaman almamaktadır. Zira uzmanlar kazandıkları tecrübe ile suçun niteliğine göre sorulması lazım gelen soruları mahkeme ve taraflar hatırlatmadan sorabilmektedir.
- Uzmanlar tarafından mağdurun kaygı düzeyinin düşürülerek duruşmaya hazırlandığı ön görüşme aşaması duruşmadan zaman almamaktadır. Uzman ifadeye hazır olunduğunu mahkemeye bildirmekte ve ifade sürecine geçilmektedir ki ön görüşme aşaması duruşmadan zaman almamaktadır.
- Çocuğun ve kırılğan suç mağdurlarının yüksek yararını dikkate alarak empati yapılabildiği oranda bu uygulama daha da sahiplenilecektir.
- Bir Cumhuriyet savcımızın ifade ettiği üzere; “... bu 5 yaşındaki çocuğu ben dinlese idim, bu cümleleri alamazdım...” dediğimiz noktada bu uygulamalar daha da aşama kaydedecektir.
- Yargılama ve duruşma aşamasında cinsel suç mağduru çocuk ve kadınlar da en az tutuklu dosyalar kadar önem arz etmektedir. Mağdurların AGO ifade süreçlerinde saatlerce bekletilmesi, mağdurun ifadeye hazırlanma sürecini sekteye uğratmakta, AGO ve uzmanların diğer randevu ve görüşmeleri de sarkabilmekte ve başkaca mağduriyetler doğabilmektedir.

SON DEĞERLENDİRMELER

Adli Görüşme Odalarının daha çok çocuk ifadelerinde kullanıldığı ve genellikle çocuklara hasredildiği görülmekte ise de, kadın, yaşlı, engelli ve sığınmacı gibi tüm dezavantajlı suç mağdurlarının ifadelerine bu odalarda başvurulabilmesi mümkündür.

AGO istatistiklerine bakıldığında bu odalardan bugüne kadar daha çok çocukların ve özellikle cinsel istismar mağduru çocukların

istifade ettiklerini görülmektedir. Elbet özel ortamlarda ifade ve beyanların alınmasında ilk akla gelen çocuklar ve cinsel suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalardır. Bu AGO uygulamasının ilk etapta kabullenilmesine ve uygulamasının gelişmesine elbet katkı sağlamıştır. Ancak Ceza Muhakemesi Kanununun 236 ncı maddesine eklenen dördüncü fıkra gereğince kırılğan / kaygı düzeyi yüksek diğer suç mağdur beyanlarının da bu özel ortamlarda AGO larda alınması gerekmektedir. Kaygı düzeyi yüksek suç mağdurlarının olay örgüsü ve beyan içeriklerinden yola çıkılarak ve belki gözlemlenerek öncelikle Cumhuriyet savcıları ve hakimlerimiz tarafından belirlenerek gözetilmesi beklenilmektedir. Yine bu noktada avukat ve uzmanların görüş ve taleplerinin de dikkate alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

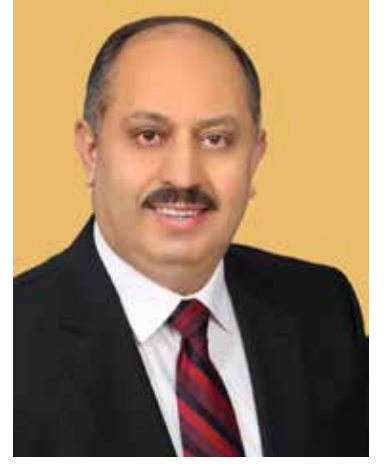
Zira CMK 236/4 de buna açıkça işaret etmektedir.

“... İfade ve beyanının özel ortamda alınması gerektiği ya da şüpheli veya sanık ile yüz yüze gelmesinde sakınca bulunduğu değerlendirilen çocuk veya mağdurların ifade ve beyanları özel ortamda uzmanlar aracılığıyla alınır.”

AGO uygulamalarının 2020 yılı ilk çeyreği itibari ile tüm Ülke çapında yaygınlaştırılması hedeflenmekte ve bu yönde hazırlıklar devam etmektedir.

Önümüzdeki dönemde Hakimler ve Savcılar Kurulu teftiş değerlendirmelerinde AGO nun soruşturma ve kovuşturma mercileri tarafından yeterince kullanılmamasının tavsiye/eleştiri konusu edilmesi de öngörülmektedir.

BİREYSEL VE TOPLUMSAL ANLAŞMAZLIKLARIN YERİNDE ÇÖZÜMÜ İÇİN UZLAŞMA KÜLTÜRÜ

PROF. DR. ERTUĞRUL YAMAN

Emekli Öğretim Üyesi

ÖZ

İnsanlar, sosyal bir varlık olarak bir arada yaşamak, iletişim kurmak ve hayatı paylaşmak zorundadırlar. Ortak yaşamın bir sonucu olarak insanlar arasında, kimi zaman anlaşma, kimi zaman da anlaşmazlıklar söz konusu olabilmektedir. Kimi zaman, sanal anlaşma veya açık anlaşmazlıklar, çatışmaya dönüşmekte; hatta hukukî zeminlere taşınmaktadır.

Oysa; insanlar, isterlerse konuşarak açık iletişim kurarak anlaşmaya varabilirler. Bu mümkün olmazsa, uzlaşma zeminini yakalayabilirler. Bunun yolu ise; bireysel, toplumsal veya kamusal alanlarda uzlaşma kültürünün hâkim kılınmasıdır. Bu anlayışın tüm topluma teşmil edilmesi; herkesi, bireysel, toplumsal ve kurumsal planlarda huzur ve refaha ulaştıracaktır. Birbirleriyle sürekli çatışan, didişen ve hatta çarpışan kişi, aile, topluluk veya kurumlar enerjisini boşuna harcarlar. Böylesi bir ortamda üretim değil, tüketim söz konusu olur. Oysa; hepimizin ortak ihtiyacı güven, huzur ve refah içinde yaşamaktır. Hayatımızı ve enerjimizi, ömür boyu birbirimizle didişip tartışarak boşa harcamak yerine; anlaşma ve uzlaşma içinde sağlıklı ve huzurla yaşamaya adanmalıyız.

1. BİREYSEL VE TOPLUMSAL ANLAŞMAZLIKLAR

Bireyler, hayatlarını sürdürebilmek için, biyolojik ve psikolojik açılarından diğer insan ve canlılara bağımlıdır. Bu bakımdan insanlar, toplu olarak yaşamaya gayret ederler. Bir arada yaşamak, ortak yaşama kurallarına uymayı gerektirir. Oysa; insanoğlu, birçok açıdan en üstün varlık olmasına rağmen, yine de olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara açıktır. Bu durumun açıklaması, aslında yaratılışın hikmetinde gizlidir. İnsanoğlu, kimi zaman aklını kullanarak güzel, olumlu ve uyumlu bir hayat sürerken kimi zaman da nefsinin esiri olarak uygunsuz duygu ve davranışlar ortaya koyabilmektedir. Bütün bunlar, zaman içinde anlaşmazlık, uyuşmazlık ve hatta çatışmalara da dönüşebilmektedir. Bu anlaşmazlıklar, çoğu zaman da hukukî zemin-

lere taşınmaktadır. Bütün bu anlaşmazlıklar; bir yandan bireyin sağlığını bozarken öbür yandan da toplumun huzurunu etkilemekte, iş verimini düşürmekte ve hukukî planda iş yükünü arttırmaktadır. Birçok olumsuzluğu beraberinde getiren bu tür anlaşmazlıkların yerinde ve kökten çözümü için, bireysel ve toplumsal iletişim ve ilişkilerin gözden geçirilmesine ihtiyaç vardır.

1.1. İnsan ve İletişim

İnsanlar, sosyal bir varlık olarak bir arada yaşamak, iletişim kurmak ve hayatı paylaşmak zorundadırlar. Ortak yaşamın bir sonucu olarak insanlar arasında, kimi zaman anlaşma, kimi zaman da anlaşmazlıklar söz konusu olabilmektedir. Bu tür anlaşma veya açık anlaşmazlıklar, zaman zaman çatışmaya dönüşmekte; hatta hukukî zeminlere taşınmaktadır. Oysa; insanlar, isterlerse konuşarak

ve açık iletişim kurarak anlaşmaya varabilirler. Bu mümkün ol(a)mazsa, en azından bir uzlaşma zeminini yakalayabilirler.

Bu yazıda; bireysel ve toplumsal anlaşmazlıkların en aza indirilmesi ve uzlaşma zemininde çözümü irdelenecektir. Yazının ana çerçevesi, hukukî değil; sosyal anlaşmazlıklar olacaktır. Ana tezimiz ise; yaşanan veya yaşanması muhtemel anlaşmazlık ve çatışmalar yerine, bir davranış kalıbı olarak anlaşma ve uzlaşma kültürünün tüm toplumda zemin bulmasıdır. Daha açık ifade edecek olursak; tıpkı önleyici sağlık etkinlikleri gibi, önleyici anlaşma eğilimi ve uzlaşma kültürünü topluma hâkim kılmaktır. Yazımızda “anlaşma, çatışma, uzlaşma vb.” kavramlar, hukukî bir terim olarak değil, sosyal hayattaki anlamlarıyla kullanılacaktır. Kısacası; yazımız bireysel ve toplumsal içerikli olup sosyal çerçeveye sınırlı kalacak; hukukî anlam ve uygulamaları kapsamayacaktır. Temel amacımız; hem bireysel ve toplumsal zeminde sağlıklı iletişim, anlaşma ve uzlaşmayı güçlendirmek hem de anlaşmazlıkları hukukî zeminlere taşımadan çözme alışkanlığını kazandırmaktır.

1.2. Sağlıklı İletişim

İletişimin temelinde, diğer bireylerle, toplumla ve çevreyle sürekli ilişki kurmak yatmaktadır. Bu süreçte bireyler birbirlerine duygu ve düşüncelerini iletirler. Bu “iletişim” sonucunda da insan ilişkileri ortaya çıkar. İnsan ilişkileri, toplumun değişik katmanlarında tezahür eder: Aile, okul, işyeri vb. Bu ortamlarda “sağlıklı iletişim” kurabilmek için, iyi bir iletişim becerisine sahip olmak gerekir. Çünkü, “sağlıklı iletişim” mutlu ve huzurlu bir hayatın temelidir. Sağlıklı iletişimi başarabilmek için ise, iç dünyamızın dengeli ve sağlıklı olması gereklidir. Bireyin yiyip içtiği nasıl ki biyolojisini etkilerse, duygu ve düşünceleri de psikolojisini belirler. Bu bakımdan bireysel ve toplumsal ilişkilerin temelinde, daha çok psikolojik beslenme yatmaktadır.

1.3. İletişim ve İnsan İlişkilerinde Anlaşmazlıklar

İletişim, karşılıklı olarak insanların ortak bir noktayı yakalama çabası olarak da anlaşılabilir. Günümüzde insanların sağlıklı ilişkiler kuramamasının temelinde, iletişim için gerekli zeminleri hazırlayamamaları ve iletişim için gerekli olan değerlere önem vermemeleri yer almaktadır. İletişim, “bir arada yaşayabilme sanatıdır.”¹ İnsanların bir arada mutlu, huzurlu ve güven içerisinde yaşamayı başarabilmesi için toplu yaşama kurallarına uymaları ve saygı temelinde ilişkiler kurmaları gerekmektedir.

İletişimin temel basamaklarını gönül dili, beden dili ve konuşma dili oluşturur.² Ancak, insanlar daha çok konuşma dilini ön plana çıkarmaktadırlar. Bu ise, beraberinde iletişimsizliği getirmektedir. Konuşma dilinin ön planda olduğu toplumlarda, genellikle “gürültü” yükselir. Bu anlamsız gürültü, bireyler arasında anlaşmazlıklara yol açmaktadır. Bu bakımdan toplumun sağlıklı bir iletişim becerisine ihtiyacı vardır. Atalarımızın belirttiği gibi; “Önce düşün, sonra söyle.” İfadesi, altın kuralımız olmalıdır. Biz; toplum olarak muhatabımızı önce dinleyip düşünüp anlamaya çalıştıktan sonra, gereken cümleleri kurabilirsek, “sağlıklı ve etkili iletişim” için ilk adımı atmış oluruz. Bilgeler; “Akıllı insanın ağzı kalbinde, akılsız insanın kalbi ise ağızındadır.”³ diyerek bu konuyu en güzel şekliyle özetlemiştir. Sağlıklı birey ve sağlam aile bir araya geldiğinde huzurlu bir toplum ortaya çıkar. Huzurlu bir toplum için ortak yaşama kültürünü hâkim kılmak gerekir.

2. ORTAK YAŞAMA KÜLTÜRÜ

Bir toplum içinde ve bir arada yaşamak, insanın önemli bir ihtiyacıdır. Birlikte yaşamak aile, mahalle, topluluk, millet gibi farklı ortamlarda olabilir. Bir arada yaşamak, doğal olarak toplumda belirli kuralların olmasını ve bunlara uyulmasını zorunlu kılar. Bundan

1/ Yaman, Ertuğrul, *İletişimin Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011, s. 9

2/ Yaman, Ertuğrul, *İletişimin Türkçesi*, Akçağ Yayınları,

Ankara, 2011, s. 26-27

3/ Yaman, Ertuğrul, *İnsan ve İletişim*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2011, 3. Basım, s. 18

dolayı, farklı mizaç ve farklı kültürel kimlikleri olan değişik grupların topluluk içinde bir kurallar manzumesi dâhilinde varlıklarını sürdürülebilmeleri beklenir. Toplumsal hayatta farklılıklarımız, alışkanlıklarımız, renklerimiz ve zevklerimiz öne çıkar, göze çarpar. Herkes kendince, daha doğruyu, daha güzeli, olması gerekeni ortaya koyup haklılığını ispata çalışır. Bu gereksiz mücadelede, çoğu zaman da bir sonuca varılamaz. Çünkü, farklılıklarımız çok küçük yaşlardan itibaren, mutlak ve tek doğru olarak zihinlerimize yerleşmiş, âdeta olmazsa olmazlarımız olmuştur. Bu bağlamda her kültürün kendi içinde diğerleriyle eşit ölçüde değerli olduğunu kabul etmemiz ve herkesin birbirini karşılıklı kabul edip tanıması gerektiğini özümsememiz gerekir. Bu kabulleniş ve özümseyişin gereği olarak doğru-yanlış demeden toplu yaşama kurallarına uymak zaruret olmalıdır.

2.1. “Biz” Bilinci

Her bireyin daha doğuştan farklı bir insan olduğunu, bu farklılığın fitrî bir karakter taşıdığını kabul etmek, insanı doğru tanımlamak demektir. Yaratılıştan ve doğuştan gelen bu farklılıklar, dünya hayatında biz insanları ortak yaşamaya, uyumlu olmaya, anlaşma ve uzlaşmaya yönlendirmektedir. O hâlde, arklılık kuralı ne kadar fitrî ise, ortaklaşma kuralı da o kadar hayatîdir. Nitekim, bireysel olarak farklı da olsak, hayatlarımız hep birbirine bağlıdır. Ortak yaşamının ilk kuralı, farklı düşüncelere saygı duymak ve hoşgörüyle yaklaşmaktır. Herkesin fikirlerini ifade etmesine imkân sağlamak, birlikte yaşamının gereğidir. İnsanlar kendilerini ifade edemedikleri sürece, birlikte yaşama çabaları olumlu sonuçlar vermez. Ailede, okulda, mahallede, arkadaşlar arasında ve toplumda birlikte yaşama açısından farklılıklara saygı, başkalarının fikirlerini ifade etmelerine fırsat tanıma, diyalog ve içtenlikli iletişimin önemli bir rolü vardır. Bu süreçte; toplumu meydana getiren farklı yaşam biçimleri arasında biri diğerini anlama, kaynaşma, bir arada yaşama bilinci ile birbirine saygı duyma, birbirleriyle iş birliği yapma, farklılıklara rıza gösterme, ortak değerlere inanma, öbürlerinin yaşam biçimlerine karışmama, kimseyi rahatsız etmeme anlayışı geliştirilmelidir.

3. UZLAŞMA KAVRAMI

İnsan, sürekli olarak çevresindeki varlıklarla iletişim ve etkileşim içerisinde. Bu iletişim ve etkileşim, kimi zaman olumlu sonuçlar doğururken kimi zamanda istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarır. İşte bu istenmeyen sonuçların yaşanmaması uzlaşma kültürünün varlığına bağlıdır. Bireysel huzur, aile hayatında mutluluk, okul ve çalışma hayatındaki başarı, ancak uzlaşma kültürüyle sağlanabilir.

Uzlaşma; Dünya'ya bakış tarzı, hatta yaşama biçimidir. Olayları akışına bırakmak, insanları olduğu gibi kabul etmek, her görüş ve düşünceye açık olabilmektir. Dünya'da bizim gibi düşünmeyen ve bizden farklı tercihleri olan insanları varlığını kabullenmektir. Uzlaşma, yerine göre tahammül göstermek; didişmeden, çatışmadan yaşayabilmektir. Her konuda tartışma yapılabilir; yeter ki birbirimizi kırmayalım!

Uzlaşma kültürü olmadan bir arada yaşamak, ortak işler yapmak ve hayatta huzur bulmak son derece zordur. Hoşgörü, sevgi, saygı, tutarlılık vb. bütün duygu ve değerlerin bizi ulaştırdığı esas ve son nokta uzlaşma kültürünü kazanmak olmalıdır. Bu kazanım; bireysel planda aile ortamında başlar, ömür boyu farklı ortamlarda bir kişilik ve karakter yansıması olarak devam eder. Bu bakımdan, uzlaşma eğilim ve davranışı, hem bireysel bir alışkanlık hem de toplumsal bazda bir kültürdür.

3.1. Ailede Uzlaşma Kültürü

Eğitim yoluyla uzlaşma kültürünü oluşturabilmek için, ailenin temel eğitim kurumu kabul edilmesi, huzur ve mutluluğun aile temelli öngörülmesi gerekmektedir. Devamında okullarla aile arasında sağlam köprüler ku-

rulması, uzlaşma kültürünün yerleşmesi için en önemli adımlardandır. Aynı şekilde toplumu ciddi anlamda etkileyen ve yönlendiren kitle iletişim araçlarının da bu amaca hizmet eden yayınlar yapması gerekir. Çocuklarımızın zihinlerine bunca bilgi depolamak yerine, onlara daha fazla oranda “kişilik ve karakter eğitimi, ortak duygu, ortak bilinç, ortak yaşama bilinci, uzlaşma kültürü” kazandırmak da önemli adımlardandır. Ailede kazanılan iletişim ve davranış kalıpları, topluma yansımaktır. O bakımdan aileler, çocuklarını, ruhsal açıdan ölçülü ve dengeli, ılımlı ve olumlu, ortak yaşamaya uygun bir mizaçta ve uzlaşmacı bir karakterde yetiştirmeleri her açıdan yararlı sonuçlar verecektir.

3.2. Toplumda Uzlaşma Kültürü

Toplum, birçok insan ve ailenin kesişme noktasıdır. Bireylerin yolları, toplumsal hayatta, ister istemez başkalarının gönül yollarıyla kesişir. Hayat, biraz da bu tür kesişme ve karşılaşmalarla anlam kazanır. O bakımdan toplumda ortak değerler esasında bir arada uyumlu bir şekilde yaşamının yolları aranmalıdır. Bir arada yaşarken çatışmak da uzlaşmak da mümkündür. İnsan olarak bizler; uzlaşmaya giden yolları tercih edersek, hem kendi hayatımızı güzelleştirir, hayatımıza anlam katarız hem başkalarına sağlık ve huzur ikram ederiz hem de toplumsal huzur ve refaha katkı sunmuş oluruz.

Uzlaşmaya giden yol, iletişimden geçer. Bu bakımdan, insanlarla diyalog kuran bir birey, dikkatli davranır, onlara önem verir; onları ciddiye alır ve dinleyip anlamaya çalışır. İletişimin asıl amacı, her zaman anlaşma ve uzlaşmayı sağlamak da değildir. Önemli olan karşımızdaki insanları anlamaya çalışmak, onlara saygı göstermektir. İletişim, çatışma değildir. Önemli olan birlikte konuşabilmeyi, birlikte paylaşabilmeyi, birlikte keşfetmeyi ve birlikte yaşamayı başarabilmektir.

3.3. Uzlaşma Kültürü ve Eğitim

Toplumsal uzlaşma kültürünü oluşturmanın zemini ise eğitimidir. Eğitim kavramı, insanlığın var oluşu kadar eski; insanlık var oldukça da sürecek kadar yeni bir ihtiyaçtır. Ülkemizdeki eğitim anlayışı ve uygulamala-

rını daha iyiye, güzele ve doğruya taşıyabilmek için yeni ufuklara yelken açmamız gerekiyor. Bu bağlamda; bir yandan eskimiş kalıp anlayışlarımızı terk etmek, diğer yandan da yeni açılımlara da ihtiyacımız vardır. Öncelikle belirtmemiz gerekir ki eğitimin yalnızca okulda yürütülen bir etkinlik olduğu anlayışı çoktan rafa kalkmıştır. Eğitim; anne karnında başlayıp son nefese kadar devam edegelen bir süreçtir. Bireylerin öğrendiği her bilgi, ortaya koyduğu her davranış, sarf ettiği tüm sözler, bakışı, duruşu, oturuşu, yürüyüşü, yemesi, içmesi, giyimi, kuşamı... kısacası hayatın her karesi eğitimin kapsama alanı içindedir. Eğitim bireyi ve toplumu değiştirip dönüştüren bir süreç olarak görüldüğünde, bireysel ve toplumsal huzurun temeli de ekonomik ilerlemesi de devletin bekası da doğrudan eğitime bağlıdır. O bakımdan her türlü uyum ve uyumsuzluğun zemininde de eğitim anlayışı yatmaktadır. Yazımızın ana konusu olan uzlaşma kültürü, ancak ve ancak eğitim yoluyla oluşturulabilir. Eğitimin asıl amacı; ılımlı, olumlu ve uyumlu bireyler yetiştirmek olmalıdır. Böylesi bireylerden oluşan toplumlarda çatışma değil, uzlaşma hâkim olacaktır.

3.4. Bakış Açımız ve Düşünce Tarzımız

Bakış açısı ve düşünce tarzı, bireyin toplumsal uyumunu temin eden iki ana etkidir. Beyin ve kalp sağlığının en önemli güvencesi, sağlıklı, olumlu ve geniş düşünebilmektir. Biyolojik ve psikolojik ihtiyaçların başında düşünmeye yatkınlık gelmektedir. Okumadan, bilmeden, öğrenmeden, yaşamadan ve düşünmeden insanlar, olaylar ve kişiler hakkında çoğu ön yargıya dayalı, acele kararlar veriyoruz. Sonra da verdiğimiz bu yanlış ve acele kararları düzeltebilmek uğruna, çok daha zahmetli ve sıkıntılı süreçler yaşıyoruz. Oysa, düşünebilenler için her konunun birçok çözümü vardır. Hayat; sanıldığı gibi dümdüz bir yol değildir. Bu yolun iniş ve çıkışları vardır. Akıllı insanlar, her bilgiyi, olayı ve durumu pozitif ve negatif yönleriyle düşünür. Doğruya ulaşmak için acele etmez. Erken karar verip kendini karanlık zindanlara mahkûm etmez. Sorar, öğrenir, düşünür ve sakince uygular. İşte gerçek huzur ve mutluluk burada yatmaktadır. Bu ruh hâlinin tam adı uyumluluk ve uzlaşmacılıktır.

3.5. Tefrika ve Kutuplaşma

Günümüz insanını huzursuz eden ve yalnızlaştıran etkenlerden birisi de tefrika ve kutuplaştırma eylemleridir. İnsanlar ve kitleler arasındaki doğal farklılıklar, çatışma ve hatta düşmanlık sebebi olarak ortaya sürülmektedir. Ortak noktalar yerine, ayrışan/çatışan düşüncelerin öne çıkartılması, insanlar ve kitleler arasında kavgaya yol açmaktadır. Bireylerin kökeni, inancı ve geçmişleri kişiye özgüdür ve sorgulanmaması gerekir. Oysa, şu dünyaya misafir olarak gelen her insan, biriciktir ve çok değerlidir. Özel ve güzel insanlar, geçici hayatlarını arzu edilir bir şekilde sürdürmek ve insanca yaşamak istiyorlarsa, bunun yolu, ortak duygu, değer ve davranışlar etrafında işbirliği oluşturmaktır. Muhatablarımıza değer vermek, onları ciddiye almak, onları dinlemek, anlamaya çalışmak, empati yapmak, uzlaşma yollarını aramak bizi hem insan kılar, hem de sağlıklı, huzurlu ve mutlu eyler.

4. BİREYSEL VE TOPLUMSAL ANLAŞMAZLIKLARIN ANA SEBEPLERİ

Günümüz dünyasında birey, aile ve toplum olarak huzurumuzu kaçıran, tartışma ve çatışmaya sevk eden birçok sebep vardır. Bu bağlamda; toplumun huzurunu kaçıran belli başlı maddeler şunlardır: Üstünlük duygusu, haklı çıkma içgüdüğü, hırs ve ihtiras, bireysellik ve bencillik, kalplerin açlığı, özentilik ve lüks tutkusu insan yerine maddeyi kutsama ortak değerler yerine, ayrışan değerler, ortak şahsiyetler üzerinde tartışmalar, ortak yaşama kurallarına uymama, ekonomik cahiliyet, haklara saygısızlık, sosyal medya ve iletişim çılgınlığı...

4.1. Bireysel ve Toplumsal Anlaşmazlıklar İçin Çözüm Önerileri

Bireyin, ailenin, toplumun ve devletin huzuru, hepsi bir arada zincirleme olarak birbirine bağlıdır. Bu zincirin sağlam ve güçlü olması için, toptan çare ve çözüm önerilerimiz şunlardır: Değerli birey, sağlam aile, saygılı toplum, gerçek dindarlık, insan odaklı hayat, çok çalışmak, istişare ve meşveret, birlik

ve dayanışma, tefrikayı yok etmek, yerli ve millî duruş, ortak gelecek ve idealler, tasarruf alışkanlığı, demokrasi ve vatandaşlık hukuku, erdemli yaklaşım (adalet, hikmet, iffet, şecaat)...

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuç olarak bireysel, toplumsal veya kamusal alanlarda en önemli ihtiyaçlardan birisi de uzlaşma kültürünün hâkim kılınmasıdır. Bu anlayışın tüm topluma teşmil edilmesi; herkesi, bireysel, toplumsal ve kurumsal planlarda huzur ve refaha ulaştıracaktır. Birbirleriyle sürekli çatışan, didişen ve hatta çarpışan kişi, aile, topluluk veya kurumlar enerjisini boşuna harcarlar. Böylesi bir ortamda üretim değil, tüketim söz konusu olur. Oysa; hepimizin ortak ihtiyacı güven, huzur ve refah içinde yaşamaktır. Her geçen gün gelişip büyüyen Türkiye'nin en önemli gücü, toplumsal çatışma konularını çözmüş, bilinçli bir toplum oluşturmaktır. Var olan yüksek insanî enerjimizi, toplum ve devletin yükselişi için kullanmak zorundayız. Hayatımızı ve enerjimizi, ömür boyu birbirimizle didişip tartışarak boşa harcamak yerine; anlaşma ve uzlaşma içinde sağlıklı ve huzurla yaşamaya adanmalıyız. En değerli hazinemiz, nitelikli insan kaynağımız olan "beşerî sermaye"mizdir. Bireysel ve toplumsal enerjimizi, "beşerî sermaye"yi yükseltmek için kullanırsak; hem kalkınır ve gelişiriz hem de huzur içinde müreffeh bir şekilde yaşarız!

Kaynakça

- AYDIN, Mustafa, "Değerler, İşlevleri ve Ahlak", *Eğitime Bakış Dergisi*, Yıl:7.
- BOLAY, Süleyman Hayri, (2007), "Aşkın Değerle Buharını, Değerler ve Eğitimi" *Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, DEM Yayınları*.
- ÇAĞLAYAN, Ahmet, *Ahlak Pusulası, Ahlak ve Değerler Eğitimi*, 2. Basım, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi yay.
- FRAGER, Robert, *Kalp-Nefs ve Ruh, Gelenek yay. İstanbul*.
- GAZÂLÎ, Dil Belası, (Çev. Muhammed Hakan Öner), *Semerkand Yay.5.Baskı, İstanbul*.
- STEPHEN, R.Covey, *Etkili İnsanların 7 Alışkanlığı*, (Çev. Gönül Suveren-Osman Deniztekin), Varlık yay, İstanbul.
- YAMAN, Ertuğrul, (2016), *Değerler Eğitimi*, Akçağ Yay. Ankara.
- YAMAN, Ertuğrul, (2018), *Ortak Yaşama Sanatı (Uzlaşma Kültürü)*, Eysem Yay. Ankara.

İNEBOLU...

SERKAN KÖSE

Ankara Batı Cumhuriyet Savcısı

Batı Karadeniz Bölgemizde, yeşille ma-
vinin dans ederek kucaklaştığı, aşı boyalı ah-
şap evlerin süslediği, güneşin denizden do-
ğup denizden battığı Kastamonu'nun şirin
bir ilçesidir İnebolu...!

Bazı bilgilere göre M.Ö. 4. yüzyılda kuru-
lan İnebolu, 1873'ten sonra ilçe olmuştur.

Tarihi büyük, kültürü büyük; koca yürek-
li, güler yüzlü, misafirperver insanların ÇIL-
GIN TÜRKLER'in diyarıdır.

KURTULUŞ SAVAŞI YILLARINDA İNEBOLU

Ülkemizin İstiklal Madalyalı tek ilçesi
olan İnebolu, Kurtuluş Savaşı yıllarında adeta
kapı olmuş, fedakâr halkının cesur ve azim-
li çalışmaları sonucu İstanbul ve Rusya'dan
gemilerle İnebolu'ya getirilen silah ve cepha-
neler, denk kayıklarına aktararak, gıcırdayan
kağnılarla, yaşlı-genç, çocuk-kadın demeden
omuzlarda ve patika yollarda, kağnı ile kayı-
ğın işbirliği ile günümüzde İstiklal Yolu olarak
adlandırılan İnebolu-Küre-Seydiler-Kastamo-

nu-Çankırı-Ankara güzergahıyla bağımsızlık
mücadelesi veren Kuvay-i Milliye güçlerine
cepheye ulaştırılmış, Kuvay-i Milliye ruhu, va-
tanseverlik ve "YA İSTİKLAL YA ÖLÜM!" dü-
şüncesiyle şahadete yürünmüştür.

İnebolu'da başlayan ve cephe içlerine
kadar uzanan nakliye kollarında, kadınlarımızın
azimleri "Şerife Bacı" adıyla efsaneleşmiş
ve tarihe mal olmuştur.

İnebolu'dan Ankara'ya kadar uzanan kağıt kollarının sevk ettiği malzeme ve bunun getirdiği moral, Kurtuluş Savaşı'nın manevi kaynağını teşkil etmiştir. İstanbul'dan kaçırılan ve Rusya'dan alınan askeri malzemenin yanı sıra, doğu cephesindeki mühimmatın taşınması ile üç koldan güçlenen Batı Cephesi, kısa sürede başarıya ulaşmış ve bu başarıda İnebolu yöresinde kurulan sivil ve askeri teşkilat önemli rol oynamıştır.

Savaşın kazanılmasında büyük rol oynayan İnebolu o kadar önemliydi ki Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK, "Gözüm Sakarya'da, Dumlupınar'da, kulağım İnebolu'da" diyerek bu yolun önemini vurgulamıştır.

Milli mücadele yıllarında vatanın bütün sathlarının düşmanın eline geçmesi nedeniyle tek çıkış noktasının Karadeniz'in bu bölümünde olduğunu gören Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından işaret edilen İnebolu-Kastamonu-Çankırı-Ankara arası ve bugün de "İstiklal Yolu" olarak bilinen ve Ankara Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu

tarafından tescil edilerek koruma altına alınan bu yol Tarihi Yol olarak tescil edilen ilk parkur olma özelliğine sahiptir. Ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığınca ilan edilen 12 kültür rotasından biridir.

Kurtuluş Savaşının başından sonuna kadar büyük bir gayret ve özveriyle tüm çabalarını ortaya koyan, binlerce ton silah, cephane ve askeri malzemeyi vatan sevdasıyla karaya çıkaran, yaptıkları büyük hizmetlerle Milli Mücadele tarihine adlarını şerefle yazdıran İnebolu'lu kayıkçıların ve İnebolu halkının kahramanlıkları, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 11 Şubat 1924 tarihinde "Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ve Beratı", kayıkçıların şahsında tüm İnebolu halkına verilmiştir. Kurtuluş Savaşının zaferle sonuçlanmasında İnebolu'nun büyük katkısı olduğu bu madalya ile tescillenmiştir. İlçem İnebolu'nun topyekun halkı Kurtuluş Savaşında tüm varlığını ortaya koyarak yüklendiği büyük tarihi misyonu şerefle yerine getirmiş, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulmasında İnebolu temel taşlardan biri olmuştur.

İNEBOLU DENK KAYIĞI

Denk kayıkları yük ve yolcu taşımak üzere İnebolu yöresine has bir tarzda imal edilen kayıklardır. İnebolu Denk kayığı, günümüz yapım tekniklerinden farklı olarak inşa edilmiş ve bu özelliği ile bir bütün olarak korunabilmiş dünyada bilinen tek örnektir.

Beyaz Şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilen İnebolulu kayıkçıların Milli Mücadelede destan yazdığı denk kayığının birer örneği İstanbul Beşiktaş Deniz Müzesinde ve İnebolu Türk Ocağı binası önünde sergilenmektedir.

İNEBOLU'NUN MERT VE CESUR DENİZCİLERİNİN GELENEKSEL OYUNU: HEYAMOLA

Türk Denizcilik tarihinde, İnebolu denizcilerinin ayrı bir yeri vardır. "Heyamola"nın ilk sözünde Allah'ın adı ile işe koyuluş, inanış, güç birliği, liderlik vasfı, özlem, birleşme ve dayanışma, bir bayrak altında toplanma, devlet saygınlığı kısacası Türk Denizciliğinin

vasıflarını kendine toplayıp bu inanış içinde deniz ve tabiat şartlarına göğüs gererek başarı hedefi vardır.

AŞI BOYALI İNEBOLU EVLERİ

Aşı boyalı tarihi İnebolu evlerinin kendine özgü bir mimari tarzı vardır. Yapıların dış cepheleri aşı boyası ile boyanmış ve böylece kırmızı başta olmak üzere mavi, beyaz gibi renklerle göz alıcı bir güzellik kazandırılmıştır. Çatıları yöreye özgü arduaz (marla) taşı ile kaplanmıştır.

Geleneksel mimariye sahip tarihi evleri ve eşine az rastlanır doğası ile İnebolu, gelecek kuşaklara aktarılması gereken doğal ve kültürel bir mirastır.

İnebolu'da Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca koruma altına alınan 350 adet ev vardır. Kültür Bakanlığı, Kastamonu Valiliği ve Ankara Mimarlar Odası İnebolu Evlerini Yaşatma Projesi (İNEYAP) çerçevesinde yürüttüğü çalışmalar ile tarihi dokuyu koruyarak doğa ile uyumlu kent örneklerinin nadir temsilcisi İnebolu'yu bu yönüyle de tanıtmayı amaçlamaktadır.

KURTULUŞA GİDEN YOLDA İNEBOLU KENT MÜZESİ

Kent müzesi Vali Abdurrahman Paşa tarafından, Sultan Hamid'in talimatı ile 1882 yılında medrese olarak inşa ettirilmiş, devamında uzun yıllar Belediye olarak hizmet vermiştir. İlk yapıldığı dönemlerde ön kısmı yüksek duvarlarla kapalı olmasına rağmen, 1950 yılında yapılan tadilatlarla ön duvar açılmış, duvar yı-

kılarak demir korkuluklarla çevrelenmiştir. İnebolu Belediyesi tarafından yeniden işlevlendirilen yapı, İnebolu Kent Müzesi olarak İnebolu belleğine ev sahipliği yapmaktadır.

YENİ CAMİİ BAHÇESİ - GÜNEŞ SAATİ

1903'lü yıllarda yapılan İnebolu Yeni Camiinin bahçesinde bulunan güneş saati işlevini hala sürdürüyor.

GERİŞ TEPESİ ÖREN YERİ

Geriş Tepesi; İlçenin güneyinde, 495 m. yüksekliğindeki tepedir. İnebolu'daki üç önemli kale kalıntısından birinin bulunduğu yerdir. Buradaki düzlüklerde hangi tarihte yapıldığı kesin bilinmeyen büyük bir manastır kalıntısı vardır. Manastırda sarnıçlar, sütun ve kitabeler mevcuttur. Sütun ve üzerindeki monogram Bizans özellikleri yansıtmaktadır.

Geriş Tepesinde; doğa yürüyüşü yapabilecek, yeşilin ve mavinin her tonunu görecek, bol oksijeni içinize çekebileceksiniz. Farklı çiçeklerin kokularını, kuş cıvıltılarını, ormanın muhteşem dokusunu bizzat yaşayacaksınız...

ORGANİK YÖRESEL HALK PAZARI

Haftanın salı ve cumartesi günleri kurulan İnebolu Halk Pazarı üretici kadınlarımız tarafından pazara sunulan yöresel organik ürünlerin otantik bir şekilde sergilenip satıldığı görülmesi ve gezilmesi keyifli yerlerdendir.

NEZİHE BATTAL KÜLTÜR EVİ

Bina 1896 yılında inşa edilmiştir. İnebolu evlerindeki tarihsel doku değiştirilmeden restorasyonu gerçekleştirilmiştir. Binanın içinde ziyaretçileri bekleyen 4000 adet kitabın yer aldığı zengin bir kütüphane bulunmaktadır. 1900'lü yıllarda İnebolu açıklarında ilçenin ticaretini gösteren kömür yakıtlı gemilerin fotoğraflarını yalnız burada görebilirsiniz.

ANKARA'YA MESAFESİ

İnebolu-Ankara arası 330 km'dir. İlçe nüfusumuz 10.700 olmasına rağmen yaz aylarında bu nüfus 30-40 binleri bulmaktadır. Kastamonu'nun deniz kenarındaki şirin bir ilçesidir.

İNEBOLU YENİ ADALET SARAYI

7225 m2 alana sahip, bodrum hariç 4 katlı, toplam 150 odalı, 5 duruşma salonu, 3 baro odası, bekleme odası, aile görüşme odası, nezarethaneleri, temizlik odaları, arşiv odası, kafeterya, yemekhane, mescitler ile sığınaklar, toplantı salonu, hakim, savcı, personel, avukat ve vatandaşlar için ayrı ayrı otoparklar ile geleneksel aşı boyalı İnebolu evleri mimarisi tarzında yapılarak Ekim 2019 yılında tamamlanmıştır.

TARİH, GURUR, HASRET, GURBET, ÖZLEMDİR BENİM İÇİN, FOTOĞRAFLARA SIĞMAZ MEMLEKETİM İNEBOLU...

GAYRİMENKUL SATIŞ SÖZLEŞMELERİ VE TAŞINMAZ SATIŞ VAADİ SÖZLEŞMELERİ

BAYRAM ŞEN

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi Üyesi

I. GENEL OLARAK GAYRİMENKUL SATIŞ SÖZLEŞMESİ

A. Gayrimenkul Mülkiyetinin Konusu

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun (TMK)¹ 704.maddesine göre taşınmaz mülkiyetinin konusu arazi, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir.² Medeni Kanun bakımından gayrimenkul sayılan bir şey ayrı bir hüküm bulunmadıkça başka kanunlar bakımından da gayrimenkul hükümlerine tabi olur.

B. Gayrimenkul Mülkiyetinin Devri ve Kazanılması

Gayrimenkul mülkiyetinin iktisabı için gerekli tescil, kural olarak mülkiyetin kazanılmasının kurucu unsurudur.³ Fakat tescil mülkiyetin kazanılması için zaruri şart ise de yeterli değildir. Tapu memurunun idari bir işlemi olan tescil, mülkiyetin kazanılması için diğer bütün kurucu unsurlar ve bu arada iktisap sebebi mevcut ise kazanımı sağlar. Geçerli bir iktisap sebebine dayanmayan tescil, yolsuz bir tescil olur.⁴ Burada vurgulanmak

istenen gayrimenkul mülkiyetinin kazanılmasındaki resmi şekil şartıdır.

C. Mülkiyeti Nakil Borcu Doğuran Gayrimenkul Satış Sözleşmesinde Resmi Şekil Şartına Uymamanın Sonuçları

Mülkiyeti nakleden akitler resmi şekilde yapılmadıkça geçerli olmazlar.⁵ Mülkiyeti nakil borcu doğuran akitlerin resmi şekle tabi tutulmasındaki gaye bir yandan akdin taraflarını düşünmeye sevk ederek, onları acele davranışlardan korumak, diğer yandan da tescilin sebebini teşkil edecek hukuki işleme mümkün mertebe güvenilir, açık bir durum sağlamaktır. Gerçekten de resmi şekilde yapılan bir akde karşı ehliyetsizlik ve rıza fesadı noktasından itiraz güçleşmektedir.⁶

Bugün hakim olan görüş kanunun sıhhat şekli olarak aradığı şekle uyulmadan yapılan akdin kesin hükümsüz olduğudur. Akitteki şekil eksikliğine rağmen her nasılsa gayrimenkul alacaklı adına tescil edilmişse tescile sebep teşkil eden akit geçerli olmadığından mevcut tescil yolsuz bir tescildir. Bu görünüşte bir işlem olduğundan hak sahibi kaydın düzeltilmesini dava edebilir.⁷ Ancak bazı hallerde gayrimenkul mülkiyetini nakil borcunu

doğurmasına rağmen Medeni Kanunda resmi şekle bağlı tutulmayan akitler vardır.⁸

D. Harici Satıma Dayalı Devirler

Uygulamada gayrimenkullerin satışında uyulması zorunlu olan şekil kuralı dikkate alınmadan yapılan yani tapuda ve resmi memurun katılımıyla yapılması gereken satış işlemi dışındaki satış işlemlerine (ki bunlara teknik manada gayrimenkul satışı diyemeyiz, bu olsa olsa zilyetliğin el değiştirmesidir.) harici satış denilir. Harici satış sözleşmeleri kural olarak⁸ geçerli değildir. Geçersiz bu işlem dolayısıyla taraflar sebepsiz zenginleşme ilkeleri uyarınca aldıklarını geri verme mükellefiyeti ile karşı karşıyadırlar. Resmi şekil için tarafların Tapu sicil müdürlüğüne başvurmaları gerekmektedir.¹⁰

II. TAŞINMAZ SATIŞ VAADİ SÖZLEŞMELERİ

A. Tanımı

Taşınmaz satış vaadi, tapuda kayıtlı bir taşınmazın belli koşullarla, ileri bir tarihte karşı tarafa devrinin vaat edildiği bir ön sözleşmedir. Belli bir taşınmaza ait asıl sa-

tım sözleşmesinin ileride yapılması amacı ile taraflar arasında borçlandırıci ilişki kuran bir sözleşmedir. Satış şartlarının henüz oluşmadığı durumlarda taşınmazın mülkiyet hakkının devrini amaçlayan ve noterde yapılabilen bir hukuki işlemdir.¹¹

B. Hukuki Niteliği

Borçlar Kanunu ile hukukumuzda getirilen bu sözleşme, halkımızın kolayca ve sık sık başvurduğu güvenli bir yol olmuştur. Bu sözleşmenin, asıl satım akdi ile ilgili tüm unsurları kapsayacak şekilde düzenlenmesi gerekir. Yargıtay içtihatlarında “Satış vaadi sözleşmesi, bir taşınmazın mülkiyetini iktisap edebilmek için düzenlenen bir ön akit” ve “borç doğuran ve bir taşınmazın gelecekte alıcı adına mülkiyetinin nakledilme imkânını sağlayan ön sözleşme” olarak tanımlanmaktadır.¹²

C. İlgili Yasa Maddeleri

Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi yapmak, noterlerin görevleri arasında sayılmıştır. (1512 Sayılı Noterlik Kanunu 60. md. 3. bent) Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmeler resmi şekilde düzenlenmedikçe geçerli olmaz. (4721 Sayılı TMK 706. md. ile

818 sayılı BK. 213.md., 6098 sayılı BK'nun 237. md.) Noterler tarafından düzenlenen taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri, taraflardan biri isterse tapu siciline şerh verilebilir. (2644 Sayılı Tapu Kanunu 26. madde 5. fıkra) Şerhten itibaren beş yıl içinde satış yapılmazsa veya irtifak hakkı tesis ve tapuya tescil edilmezse şerh re'sen terkin edilir. (2644 Sayılı Tapu Kanunu 26. madde 6. fıkra)

D. Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmesinin Şartları

1. Esasa İlişkin Şartlar

a-Tarafların karşılıklı ve birbirine uygun olarak iradelerini açıklamış ve rızalarını beyan etmiş olmaları gerekir.

b- Taşınmaz satış vaadi sözleşmesi, satış sözleşmesine ilişkin temel unsurları ihtiva etmelidir. Bu unsurlar sözleşmenin konusu olan taşınmaz ve satış bedelidir. Sözleşmenin konusu olan taşınmaz satış bedeli, belli veya belirlenebilir olmalıdır. Taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinde Harçlar Kanununun 42.maddesi uyarınca değer gösterilmesi zorunludur.

2. Şekle İlişkin Şartlar

818 sayılı BK'nın 213.maddesi ile 6098 sayılı yeni BK'nın 237. maddesi hükmüne göre; taşınmaza ilişkin satış vaadinin geçerli olabilmesi için sözleşmenin resmi şekilde düzenlenmesi şarttır. Maddede aynen "Taşınmaz satışının geçerli olabilmesi için sözleşmenin resmi şekilde düzenlenmesi şarttır. Taşınmaz satış vaadi, geri alım ve alım sözleşmeleri, resmi şekilde düzenlenmedikçe geçerli olmaz." hükmü yer almıştır. 6098 sayılı yeni BK'nın "Ön sözleşme" başlığını taşıyan 29. maddesi; "Bir sözleşmenin ileride kurulmasına ilişkin sözleşmeler geçerlidir. Kanunlarda öngörülen istisnalar dışında, önsözleşmenin geçerliliği, ileri kurulacak sözleşmenin şekline bağlıdır." biçimindedir.6098 sayılı yeni BK'nın 12. maddesinin 2. fıkrasında ise; "kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz." denilmiştir. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununun 706. maddesi de "Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmi şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır" hükmünü getirmiştir. Bu hükümler ve Yargıtay'ın yerleşmiş em-

sal içtihatları karşısında satış vaadi sözleşmesinin resmi şekilde ve noterde yapılması zorunludur. Resmi şekil ispat şartı değil sıhhat şartıdır.¹³ 1512 Sayılı Noterlik Kanununun 60.maddesinin 3.bendinde; taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri yapmak, noterlerin genel görevleri arasında sayılmıştır. Yine Noterlik Kanunu'nun 89. maddesinde; satış vaadi sözleşmesinin düzenlenmesinde göz önünde bulundurulması gereken hususlara işaret edilmiştir.¹⁴

E. Satış Vaadi Sözleşmesinden Doğan Hakkın Sona Erme Nedenleri

1. Asıl borcu teşkil eden satış sözleşmesinin yapılması,
2. Miras nedeniyle alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi,
3. Sözleşmenin konusu olan taşınmazın, vaat edenin kusuru olmaksızın kaybı,
4. Sözleşmeden sonra taşınmazın kamulaştırılması veya bu taşınmaza el konulması.¹⁵

III. DEVLETLER ÖZEL HUKUKU BAKIMINDAN GAYRİMENKUL SATIŞ SÖZLEŞMELERİ VE SATIŞ VAADİ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK HUKUK

A. Gayrimenkulün Devrine İlişkin Sözleşmelerde Uygulanacak Hukuk

Eşya hukukuna ait ilişkiler genellikle, eşyanın bulunduğu yerdeki şahıslar arasında meydana gelir. Eşyanın kime ait olduğu, kimin eşya üzerinde hakları bulunduğu ve kimin eşya üzerinde zilyetlik tesis ettiği, ayrıca bir eşya üzerindeki hakkın nasıl kazanılacağı, sona ereceği, başkasına devredileceği ve değiştirileceği ve nihayet eşyanın zarara uğraması veya yok olmasına karşı hak sahibinin veya zilyedinin ne zaman ve ne şekilde korunacağı o eşya bakımından önem taşır. Bu sebeple işlem menfaati, o eşyanın bulunduğu yer hukukunun ("lex rei sitae") hâkim olmasını gerektirir. Bu bakımdan milletlerarası eşya

hukuku devletler hususî hukukunda nadiren fikir ayrılıklarının meydana çıktığı bir hukuk alanıdır.¹⁶

Prensip olarak milletlerarası eşya hukukuna *lexreisitae*, yani eşyanın bulunduğu yer hukuku hâkimdir. Ve eşya hukuku alanında tarafların iradesine de yer verilmemiştir: İrade muhtariyeti yoktur.

Lex rei sitae'nin tatbiki, gayrimenkuller bakımından, kanunlar ihtilâfı hukukuna ait problemlerin doğumundan beri kabul edilmiş bir prensiptir. Hatta bazı hukukçular gayrimenkullerde *lexreisitae*'nin tatbikini devletler hususî hukukunun devletler hukukuna ait bir kaidesi olarak da görürler. Bugün gayrimenkullerin satışına ilişkin sözleşmelerde *lexreisitae* kaidesinin tatbikinin evrensel bir prensip olarak kabul edildiğini söyleyebiliriz.

Biz burada ağırlıklı olarak gayrimenkul satışı ile taşınmaz satış vaadi sözleşmelerine uygulanacak hukuk konusunda Türk Hukukundaki eğilimi ve gelişimi irdedeceğimizden işin tarihsel devrimine ve uygulanacak hukuka ilişkin olarak bu kadarlık bilgi vermekle yetineceğiz.¹⁷

1. MÖHUK Öncesi Dönemde

MÖHUK'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde Türk Devletler Özel Hukukunun ana kaynağını teşkil eden 23 Şubat 1330(1915) tarihli "Memalik-i Osmaniyyede Bulunan Tebaayi Ecnebiyenin Hukuk ve Vezâifi Hakkında Kanunu Muvakkat" ın (EHVK)¹⁸ konumuzla ilgili olan maddesi 4.maddesidir. Söz konusu maddeye göre: "Yabancı uyrukluların taşınmaz mallarına ilişkin bütün davaları ile diğer hukuk ticaret ve ceza davaları Türk vatandaşı ilgili olmasa bile Türk mahkemelerinde ve Türk kanun, nizam ve usullerine uygun olarak görülür. Şu kadar ki, yabancı uyruklulara ilişkin olup da, nikahın akdi ve feshi, ayrılık, velayet, nesep, evlat edinme gibi ehliyet ve taşınır mallara ait vasiyet ve terekelere ilişkin davaların Türk mahkemelerinde görülebilmesi tarafların kendi rızalarıyla başvurmaya veya Türk vatandaşlarının ilgili bulunmasına veyahut Türk mahkemelerinde görülmekte olan davalara müteferri (ilgili) olmasına bağlıdır. Ve bu suretle devletin kamu düzenine aykırı olmamak şartıyla ilgililerin tabi oldukları devletlerin kanunlarına ve ka-

nunlar çatışması durumunda devletler hususi hukuku kurallarına göre işlem yapılır."¹⁹

Bu madde irdelendiğinde MÖHUK (Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun) öncesi dönemde Türkiye'de bulunan taşınmazlara ilişkin olarak yapılacak satış sözleşmelerinde ve taşınmazlara ilişkin tüm sözleşmelerde taşınmazın bulunduğu yer hukuku (*Lexreisitae*) yani Türk hukukunun (EHVK) uygulanacağı sonucu çıkmaktadır.

2. 2675 Sayılı Yasa Döneminde

Yukarıda²⁰ bahsedilen 1330 tarihli EHVK 2675 Sayılı MÖHUK'un²¹ yürürlüğe girdiği tarihe kadar Türk devletler özel hukukunun ana kaynağını oluşturmuştur. EHVK'nun 4.maddesindeki taşınmazlara ilişkin hüküm yerini 2675 Sayılı MÖHUK'un yürürlüğe girmesi ile birlikte 23.maddeye bırakmıştır. 23.madde gerek taşınır, gerekse de taşınmaz mallardaki aynı haklara ilişkindir. Ancak konumuz taşınmaz satış sözleşmeleri ile taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri olduğuna göre açıklamalarımızın taşınmazlara ilişkin düzenlemeye münhasır olarak anlaşılması gerekmektedir. 23. maddenin 1.fıkrasında taşınmaz mallar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynı haklar malların bulunduğu yer hukukuna, (*Lexreisitae*) tabi kılınmıştır. Aynı maddenin 3.fıkrasında taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin hukuki işlemler şekil yönünden de malların bulunduğu yer hukukuna tabi kılınmıştır. Kısacası 2675 sayılı MÖHUK'un yürürlüğe girmesiyle birlikte hukukumuzda, *LexReiSitae* kuralı, taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklarla ilgili bütün sorunların çözümünde ve taşınmazların satımına ilişkin hukuki işlemlerin şekli yönünden tartışmasız yetkili kabul edilmiştir.²² Bu düzenleme isabetlidir. Zira taşınmazlarda aleniyeti sağlayan şekli şartlar tapu siciline ilişkin olanlardır. Aleniyetin sağlanması, üçüncü şahısların yanılgısının önlenmesi ve tapu memurlarının mensup oldukları devlet kanunlarına uymak durumunda olmaları sebepleri tapu siciline ilişkin şekil şartları hakkında *Lexreisitae* kuralının yetkili kılınmasını gerektirmiştir.²³

3. 5718 Sayılı Yasa Döneminde

5718 sayılı yasanın²⁴ 21.maddesi 2675 sayılı Kanunun 23 üncü maddesini kısmen karşılamaktadır.

2675 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet hakkı ve diğer aynı hakların, malların bulunduğu yer hukukuna (LexReiSitae) tâbi olacağı kabul edilmiştir. Ancak, malların hangi anda bulunduğu yer hukukunun uygulanacağı maddede belirtilmemiş olduğundan, uygulamada taşınır ve taşınmazlar üzerindeki mülkiyet ve sair haklara malların hangi anda bulunduğu yer hukukunun uygulanacağı tereddütlere yol açmıştır. Bu sebeple belirtilen tereddüdü önlemek için; Tasarıda, maddeye, “işlem anında” ibaresi ilâve edilerek, muhtemel değişken statü (conflit mobile) ihtilâflarının ortaya çıkması önlenmiştir.²⁵

5718 sayılı MÖHUK md. 21/4'e göre, taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin hukuki işlemler şekil yönünden bu malların bulundukları yer hukukuna tabidir. Bu durumda Türkiye'deki taşınmazlar üzerinde mülkiyet ve mülkiyet dışındaki aynı hakların

kurulması, değiştirilmesi ya da sona ermesi Türk Medeni Kanunu ve Tapu Kanunu hükümlerine göre yapılır. Gayrimenkul mülkiyetinin devrine ilişkin sözleşmeler şeklen gayrimenkulün bulunduğu yer hukukuna tabidir. Aynı kural yürürlükten kalkan 2675 sayılı MÖHUK'un aynı hakları düzenleyen eski 23. maddesinin 3. fıkrasında da yer almaktaydı. Eski 23/3'e göre, 'Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin hukuki işlemler şekil yönünden bu malların bulundukları yer hukukuna tabidir'.²⁶

Şu ana kadar yapılan açıklamalar ışığında: LexReiSitae kuralı, taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklarla ilgili bütün sorunların bu arada taşınmazların satışına ilişkin sorunların çözümünde tartışmasız yetkili kabul edilmiştir. Milletlerarası özel hukukun bu geleneksel kuralı, Türk devletler özel hukuku sisteminde de 1330 tarihli Muvakkat Kanunun 4.maddesinde, 5718 sayılı MÖHUK ile yürürlükten

kalkan 2675 sayılı MÖHUK'un 23. maddesinde ve 5718 sayılı yeni MÖHUK'un aynı hakları düzenleyen 21. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. 5718 sayılı MÖHUK'un 21. maddesi birinci fıkrasında Lex Rei Sitae kuralının yetkisini maddi şartlar açısından, dördüncü fıkrasında ise şekil şartları açısından açıkça kabul etmiştir.

B. Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmelerine Uygulanacak Hukuk

“Satış vaadi sözleşmesi, bir taşınmazın mülkiyetini iktisap edebilmek için düzenlenen bir ön akit” ve “borç doğuran ve bir taşınmazın gelecekte alıcı adına mülkiyetinin nakledilme imkânını sağlayan ön sözleşme” olarak tanımlandığına²⁷ göre burada irdelemesi gereken husus, borçlandırıcı işlem niteliğinde olan ve noterde re'sen düzenleme şeklinde tanzim edilen bu ön akdin yabancı ülkelerdeki Türk konsolosluklarında ya da yabancı ülkelerdeki noter görevini yerine getiren makamlar tarafından düzenlenip düzenlenemeyeceğidir.

1. MÖHUK Öncesi Dönemde

MÖHUK'un yürürlüğe girmesinden önceki dönemde Türk Devletler Özel hukukunun ana kaynağını teşkil eden 23 Şubat 1330(1915) tarihli EHVK' da satış vaadi sözleşmelerine ilişkin herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Ancak EHVK' nın konumuzla ilgili olan 4. Maddesi önemlidir.(18. Dipnotta ayrıntılı şekilde işlenmiştir.)Bu hükmün sonucu olarak Türkiye'de yapılan satış vaadi sözleşmelerine taşınmazın bulunduğu yer hukukunun (Lex Rei Sitae) uygulanacağını kabul etmek gerekir. Bu durum taşınmazların, her devletin münhasır yetkisi ve ülkesel egemenliği ile olan yakın ilgisi sebebiyle, konunun hemen her zaman doğrudan uygulanan kurallarla (loi applicable immo- diate) düzenlenmesinin bir sonucudur. Ancak taşınmaz mallar üzerinde aynı hak değişikliği doğurmayan taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinin borç doğuran bir akit olarak yabancı ülkelerdeki Türk konsolosluklarında da yapılabileceği yargı kararlarında kabul edilmiştir.²⁸

2. 2675 Sayılı Yasa Döneminde

2675 sayılı MÖHUK'un 23/son maddesine göre, ‘Taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklara ilişkin hukuki işlemler şekil yönünden bu malların bulundukları yer hukukuna ta-

bidir”. 2675 sayılı MÖHUK'da taşınmazlara veya onların kullanımına ilişkin sözleşmelerin hangi ülke hukukuna tabi olacağı yönünde ayrıca ve açıkça bir hüküm mevcut değildir.

Bu mallar üzerinde aynı hak değişikliği doğurmayan taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri ise, borç doğuran bir akit olarak yabancı ülkede yapılabilir. Bu sözleşmelerin resmi şekilde LRA (Locus Regit Actum) kuralına uygun olarak yapılması gerekir. Noterlik Kanununa göre²⁹, noterler bu sözleşmelere resmiyet vermeye yetkilidirler. Bu işlem yabancı ülkelerde Türk konsolosluklarında ya da o ülke hukukuna göre resmiyet vermeye yetkili makamlar önünde yapılabilir.³⁰

3. 5718 Sayılı Yasa Döneminde

5718 sayılı MÖHUK'un 25. maddesinde özel nitelik taşıyan taşınmazlara ilişkin sözleşmelere uygulanacak hukuk konusunda ayrı bir hüküm getirilmiştir. Taşınmazlara ilişkin tüm sözleşmelerin taşınmazın bulunduğu yer hukukuna (lex rei sitae) tabi olması, daha önce de izah ettiğimiz üzere genel kabul gören evrensel bir devletler özel hukuku kuralıdır. Bu hukuk kuralının, Roma Sözleşmesi ile diğer modern devletler özel hukuku kanunlarına paralel olarak yeni MÖHUK'ta ayrı bir hüküm ile düzenlenerek konulmasının sebebi ise taşınmazlara ilişkin sözleşmelerin önemi- dir. Gayrimenkul satışına ilişkin olarak yapılan gayrimenkul satış vaadi sözleşmesi de yine 25. maddenin hükmüne tabidir.³¹

Bu hükmün kabulü ile birlikte, taşınmazlar üzerinde yapılacak her tür hukuki işlem, taşınmazın bulunduğu yer hukukuna tâbi tutulmuştur. Önceki dönemlerde teorik olarak da olsa var olan tasarruf ve taahhüt işlemleri arasında uygulanacak hukuk bakımından yaratılan farklılık da ortadan kaldırılmıştır. Kanundaki bu hüküm, iç hukukta taşınmazlarla ilgili yapılacak tasarruf işlemlerinin resmi şekilde yapılması zorunluluğu ile de uyum sağlamıştır.³²

C. Gayrimenkul Satış Sözleşmelerine ve Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmelerine İlişkin Davalarda Yetki Konusu

Yargı yetkisi, milletlerarası yetki (genel yetki) ve ic yetki (özel yetki) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

Milletlerarası yetki, hangi ülke mahkemelerinin davaya bakmaya yetkili olduğunu gösterir.³³ Her devlet milletlerarası yetkisini kendisi tayin eder.

İç yetki (Özel yetki), milletlerarası yetkinin tespit edilmesinden sonra ortaya çıkar. Yani, milletlerarası yetkiyi haiz devlette hangi mahkemenin yetkili olacağını iç yetki kurları belirler.³⁴ Mahkemenin milletlerarası yetkisi yoksa iç yetkisinin bulunup bulunmadığı araştırılmaz. Ancak bir devlet mahkemesinin milletlerarası yetkisinin bulunması, o mahkemenin her zaman özel yetkisinin olduğu sonucunu vermez. Bu nedenle, hem milletlerarası yetkinin, hem de özel yetkinin mevcut olup olmadığını ayrı ayrı araştırmak gerekir.³⁵

Milletlerarası yargı yetkisi kurallarının, biri “Türkiye’de yabancı unsurlu bir davanın açılması halinde, bu dava için Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisinin olup olmadığını belirlemek” ve diğeri “yabancı mahkeme kararlarının belirli etkilere sahip olup olmadığını tayin etmek” gibi iki işlevi vardır. İlk halde dolaysız yetki söz konusudur. Dolaylı yetki, yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi talep edildiğinde, kararı veren yabancı devlet mahkemesinin yetkisinin belirlenmesinde esas alınacak yetki kurallarını ifade eder.³⁶ EHVK md. 4’e göre, Türkiye’de bulunan yabancılara ilişkin olan dâvalar, Türk mahkemelerinin genel yetkisine dâhildir. Türkiye’de bulunan taşınmazlara ilişkin olan ve Eşya Hukukuna giren dâvalar hakkında Türk mahkemeleri mutlak olarak genel yetkiyi haizdir. Taşınmazlara ilişkin dâvalarda tarafların tâbiyetlerinin değeri yoktur. Bu ifadenin, taşınmazlara ilişkin olan haricen satış halini veya satış vaadini kapsamadığı içtihatlardan anlaşılmaktadır. Aksine bir görüşten hareket etmek, Türkiye’de bulunan taşınmazları kapsayan ve eşya hukuku alanı dışında kalan davaların dahi Türk mahkemelerinde görülmesi gerektiğinde direnmek anlamını taşıyacaktır. Bu sonuç, milletlerarası ilişkileri zorlaştırıcı niteliktedir. Bu direnme, müesseselere Medenî Kanundan ayrı bir nitelik verilmesini de gerekli kılacaktır. Aynı ısrar, statücü görüşün devamı anlamını taşıyacaktır. EHVK md. 4’deki «emvali gayrimenkuleye ilişkin bilcümle» davalar terimine Eşya Hukuku dışında kalan konuları da ithal etmek yersizdir. Bu

izahat milletlerarası akımlara uygun şu sonuca yönelmiştir. Taşınmazlara ilişkin ihtilâfları içerik şahsî hal davalarında ve haricen satış halinde malların bulunduğu yer mahkemesinin yanında kişinin ikametgâhı mahkemesine de yetki tanınmalıdır.³⁷

Günümüzde taşınmazlara ilişkin davalarda yetkili mahkeme onun bulunduğu mahal mahkemesidir. Kanunda taşınmazlara ilişkin davalardan ne anlaşılması gerektiği de açıklanmıştır. Buna göre, taşınmazın aynına, üzerindeki bir hakka veya onun zilyetlik veya hapsine ilişkin davalar taşınmaza ilişkin davalardır. Bu yetki kuralı iç hukukta kesin yetki kuralı olarak kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile taşınmazın bulunduğu yerden başka bir yerde taşınmazın aynına ilişkin dava açılmış ise, yetki itirazı ile karşılaşılacaktır. Buradaki itiraz ilk itiraz olmadığı için davanın her aşamasında ileri sürülebileceği gibi, hâkim de re’sen nazara alabilecektir. İç hukuk alanında kabul gören kesin yetki esası, milletlerarası unsurlu “davalar bakımından da geçerlidir. Başka bir ifade ile Türkiye’de bulunan taşınmazın aynına ilişkin davalar, taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılmak zorundadır. Taşınmaz üzerindeki şahsî haklara ilişkin davalar bakımından bulunma yeri mahkemesinin münhasır yetkisinin olmadığı kabul edilmektedir. Örneğin, kira tespit davaları gibi.³⁸

D. Tapu Kanunu Çerçevesindeki Analizler

2644 Sayılı Tapu Kanununun 26’ncı maddesinde³⁹ L.R.A. kuralına hiç uygulama alanı bırakılmamıştır. Taşınmaz mal mülkiyetinin nakline veya taşınmaz mal üzerinde aynı hak tesisine ilişkin akitlerde şekli şartlar tümü ile esas hakkında yetkili olan kanuna yani lexreisitae kuralına tâbidir. Burada hiçbir ayırma ihtiyacı yoktur.

18 Mayıs 2012 tarihli ve 28296 sayılı RG’de yayımlanan 6302 sayılı Tapu Kanunu ile 3402 sayılı Kadastro Kanunu’nda yapılan değişikliklerle 1934 yılından bu yana Türkiye’deki yabancılara taşınmaz edinmelerinde uygulanan “Karşılıklılık” ilkesi kaldırılmıştır. Bu değişiklikten sonra bütün yabancı ülke vatandaşlarının serbestçe Türkiye’de taşınmaz edinebilecekleri sonucu çıkarılmamalıdır. Değişikliklerle yabancılara taşınmaz edinmelerinde farklı kriterler öngörülmüştür.⁴⁰

KISALTMALAR CETVELİ

BK. : Borçlar Kanunu
 Bkz. : Bakınız
 C. : Cilt
 EHVK : Memalik-i Osmaniye'de Bulunan Tebaayi'Ecnebiyenin Hukuk ve Zeaifi Hakkında Kanunu Muvakkat
 E. : Esas
 HD. : Hukuk Dairesi
 İBK. : İçtihatı Birleştirme Kararı
 İÜHF. : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
 K. : Karar
 LRA. : Locus Regit Actum
 LRS. : Lex Rei Sitae
 md. : madde.
 MÖHUK. : Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
 RG. : Resmi Gazete
 s. : sayfa
 S. : Sayı
 T. : Tarih
 TMK. : Türk Medeni Kanunu
 YHGK. : Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararı
 YKD. : Yargıtay Kararları Dergisi.

BİBLİYOGRAFYA

ALTUĞ, Yılmaz: Türk Milletlerarası Usul Hukuku (Devletler Hukukunda Yargı Yetkisi), 3.Baskı, İstanbul 1983.
 ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM, Bahadır: Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları, Yenilenmiş 9.Baskı, İstanbul 2009.
 DOĞAN Vahit: Milletlerarası Özel Hukuk, 1.Baskı, Ankara 2010.
 DÖRTGÖZ, Gürsel Öcal :Medeni Kanuna Göre Tapu İşlemleri, Ankara 2008.
 GÖĞER, Erdoğan: Devletler Hususi Hukuku, 3.Baskı, Ankara 1975.
 KARATAŞ, İzzet: Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmesi ve Yüklenicinin Temlikli İşleminin Kaynaklanan Davalar, Ankara, 2009.
 NÖMER, Ergin/ŞANLI, Cemal: Devletler Hususi Hukuku, 18.Baskı, İstanbul 2010.
 OĞUZMAN, M.Kemal/SELİÇİ Özer: Eşya Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1992.
 ÖZBAKAN, İşıl:Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1987.
 SEVİĞ, Vedat Raşit:Kanunlar İhtilafının Türkiye Cumhuriyetindeki SURLU, M.Handan :Açıklamalı-İçtihatlı Gayrimenkul Satış Vaadi -Satış Vaadine Dayalı Tapu İptali - Tescil Elatmanın Önlenmesi Davaları, Ankara 2007.
 ŞEN, Bayram: Kişisel Haklardan Kaynaklanan -Tapu İptali Ve Tescil- Davaları (Yayınlanmamış Adalet Akademisi Ders Notları)
 ŞEN, Bayram:Evlenmeden Doğan Kanunlar İhtilafı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000.)
 TIRYAKIOĞLU, Bilgin/ AYGÜN, Mesut / KÜÇÜK, Esin: Türk Uluslararası Özel Hukuk Mevzuatı, 5. Baskı, Ankara 2010.
 TIRYAKIOĞLU, Bilgin:Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1996.

KAYNAKÇA

1/ Yayınlandığı RG. 08.12.2001 Tarihli ve 24607 sayılı
 2/ OĞUZMAN, M.Kemal/SELİÇİ, Özer, Eşya Hukuku, 6. Baskı, İstanbul 1992, s.333
 3/ Bkz. TMK. md.705/1
 4/ Geniş bilgi için Yolsuz tescilde dava açılabilmesine ilişkin TMK. md.1025 e bkz
 5/ Bkz.TMK.md.706/1,2644 sayılı Tapu Kanununun 26.maddesi
 6/ OĞUZMAN/SELİÇİ, Eşya Hukuku. s.337
 7/ Bkz.TMK.md.1025
 8/ Bkz. TMK. md. 676/3
 9/ Bu kuralın istisnası olarak örnek gösterilebilecek yargı kararlarından bazıları için Bkz. 10.07.1940 tarih ve 2/7 sayılı Yargıtay İBK, 05.07.1944 Tarihli ve 12/26 sayılı Yargıtay İBK .Bu konudaki en önemli İBK aşağıdaki gibidir.Tapuda kayıtlı bir taşınmazın mülkiyetini devir borcu doğuran ve ancak yasanın öngördüğü biçim koşullarına uygun olarak yapılmadığından geçersiz bulunan sözleşmeye dayanılarak açılan bir cebri tescil davasının kural olarak kabul edilemeyeceğine, bununla beraber Kat Mülkiyeti Kanu-

nuna tabi olmak üzere yapımına başlanılan taşınmazdan bağımsız bölüm satımına ilişkin geçerli bir sözleşme olmadan tarafların bağımsız bölüm satımında anlaşarak alıcının tüm borçlarını eda etmesi ve satıcının da bağımsız bölümü teslim ederek alıcının onun malik gibi kullanmasına rağmen satıcının tapuda mülkiyetin devrine yanaşmaması hallerinde; olayın özelliğine göre hakimlin Medeni Kanunun 2.maddesini gözeterek açılan tescil davasını kabul edebileceğine.....karar verildi. 30.09.1988 tarihli ve 1987/2 1988/2 sayılı YİBBGK Kararı
 10/ Tapu siciline başvuru ve tapu işlemleri konusunda geniş bilgi için Bkz. DÖRTGÖZ, Gürsel Öcal, Medeni Kanuna Göre Tapu İşlemleri, Ankara 2008
 11/ ŞEN, Bayram, Kişisel Haklardan Kaynaklanan -Tapu İptali Ve Tescil Davaları(Yayınlanmamış Adalet Akademisi Ders Notları.) Ayrıntılı bilgi için Bkz. SURLU, M.Handan, Açıklamalı-İçtihatlı Gayrimenkul Satış Vaadi -Satış Vaadine Dayalı Tapu İptali-Tescil Elatmanın Önlenmesi Davaları, Ankara 2007. Ancak, yasal temeli olmamasına rağmen, uygulamada taşınmaz satış vaadi sözleşmesi tapu memurları tarafından da düzenlenebilmektedir. Doktrin de aynı görüşü paylaşmakta olup tapu sicil memurları veya muhafızları ana sözleşmeyi düzenlemeye yetkili olduklarına göre, kıyasen, satış vaadi sözleşmelerini düzenleyebilecekleri kabul edilmektedir
 12/ ŞEN, Ders Notları, s.1, Ayrıntılı bilgi için Bkz. KARATAŞ, İzzet, Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmesi ve Yüklenicinin Temlikli İşleminin Kaynaklanan Davalar, Ankara 2009, s.1
 13/ Bkz. 29. 01. 1986 tarihli ve 1984/849 E. 1986/57 K sayılı YHGK 14/ Bkz. 1512 sayılı Noterlik Kanunu md.89
 15/ ŞEN, Ders Notları, s.8
 16/ Lex rei sitae' nin tarihi gelişimi için bkz. NÖMER, Ergin/ ŞANLI, Cemal, Devletler Hususi Hukuku, 18. Baskı, İstanbul 2010, s.51
 17/ NÖMER/ŞANLI, Devletler Hususi Hukuku, s.292-293. Geniş bilgi için bkz. DOĞAN Vahit, Milletlerarası Özel Hukuk, 1.Baskı, Ankara 2010, s. 313
 18/ Kanun metni için Bkz. Düstur, II. Tertip, C.VII, s. 458-459
 19/ ŞEN, Bayram, Evlenmeden Doğan Kanunlar İhtilafı,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2000, s.3-4), Geniş bilgi için bkz. SEVİĞ, Vedat Raşit, Kanunlar İhtilafının Türkiye Cumhuriyetindeki Gelişmesi, İÜHF'nin 50.Yıl Armağanı, İstanbul 1973, s. 470- 471
 20/ Bkz. 18. Dipnot
 21/ Bkz. 22.05.1982 tarihli ve 17701 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır
 22/ NÖMER/ŞANLI, Devletler Hususi Hukuku, s. 296, ÇELİKEL, Aysel/ ERDEM, Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları, Yenilenmiş 9. Baskı, İstanbul 2009, s. 299
 23/ GÖĞER, Erdoğan, Devletler Hususi Hukuku, 3.Baskı, Ankara 1975, s.122
 24/ Bkz. 12.12.2007 tarihli ve 26728 sayılı resmi gazetede yayımlanmıştır.
 25/ TIRYAKIOĞLU, Bilgin/ AYGÜN, Mesut/ KÜÇÜK, Esin, Türk Uluslararası Özel Hukuk Mevzuatı, 5.Baskı, Ankara 2010, s. 139
 26/ ÇELİKEL/Erdem, Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları, s.337
 27/ Bkz. Yukarıda 12.dipnot
 28/ Bkz. Yargıtay 12. HD.'nin01/11/1983 tarihli kararı (YKD 2/1984, 266-268)
 29/ Bkz. 1512 Sayılı Noterlik Kanununun 60. md.'nin 3. Bendi
 30/ ÇELİKEL/Erdem, Sözleşmeden Doğan Borç İlişkilerinde Uygulanacak Hukuk, s.337
 31/ ÇELİKEL/Erdem, Sözleşmeden Doğan Borç İlişkilerinde Uygulanacak Hukuk, s.341
 32/ DOĞAN, Milletlerarası Özel Hukuk, s. 313
 33/ ALTUĞ, Yılmaz, Türk Milletlerarası Usul Hukuku (Devletler Hususi Hukukunda Yargı Yetkisi), 3.Baskı, İstanbul 1983, s. 26
 34/ Bkz. Yargıtay 2.HD.'nin 03/06/1985 t. ve E.1985/5145-K. 1985/5390 sayılı kararı. (YKD, C.12, S.1,s.32-34)
 35/ TIRYAKIOĞLU, Bilgin, Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1996, s.39
 36/ ÖZBAKAN, İşıl, Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi, Ankara 1987, s.157
 37/ GÖĞER, Devletler Hususi Hukuku, 3.Baskı, Ankara 1975, s.338-339
 38/ DOĞAN, Milletlerarası Özel Hukuk, s. 78-79
 39/ Bkz.29/12/1934 Tarihli ve 2892 sayılı Resmi Gazete yayımlanmış olup; madde metni aşağıdaki gibidir. Madde 26 - (Değişik madde: 06/01/1954 - 6217/1 md.) Mülkiyete, mülkiyetin gayri aynı

haklara ve müşterek bir arzin hissedarları veya birbirine muttasıl gayrimenkullerin sahipleri arasında bunlardan birinin veya bir kaçının o gayrimenkul üzerinde mevcut veya inşa edilecek binanın, muayyen bir katından veya dairesinden yahut müstakillen istimaline elverişli bir bölümünden münhasıran istifadesini temin gayesiyle Medeni Kanunun 753 üncü maddesi hükümlerine göre irtifak hakkı tesisine veya tesisi vadine mütedair resmi senetler tapu sicil müdürü veya tapu sicil görevlileri tarafından tanzim edilir. (Ek fıkra:15.01.2009-5831 S.K./1.mad) İllerde bulunan tapu sicil müdürlükleri dışındaki müdürlüklerden akitli ve akitsiz işlemleri yıllık 500'ün altında olan yerlerde işleri yapmak üzere, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne yakın il veya ilçelerde görevli tapu sicil müdürü veya görevlendirilen yetkili memura belirli günlerde yetki verilebilir. (Ek fıkra:15.01.2009-5831 S.K./1.mad) Resmi senetlerin düzenlenmesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir. Alakalıların isteği halinde resmi senedi tanzim için memurlar ikametgahlara giderler, bu sırada gelecek haciz ve tahdit kararları resmi senedi yapmak için ikametgaha gitmiş olan memura tebliğ olunur. (Ek ibare: 02/04/1998 - 4358/3 md.) Resmi senede tarafların kimlik bilgileri ile birlikte vergi kimlik numaraları da kaydedilir. (Değişik fıkra: 06/03/1981 - 2421/1 md.) Resmi senedi, taraflar ile hazırlayan tapu sicil müdürlüğü görevlileri imzalar, tapu sicil müdürü veya görevlendirilen memur onaylar. Tarafların kimliklerinde şüpheye düşülen hallerde tanık getirilmesi istenebilir. Kanunların tanık bulundurulmasını zorunlu kıldığı hükümler saklıdır. 11 Ocak 1926 tarihli ve 711 sayılı Kanun gereğince yapılacak akitlerde de aynı usul uygulanır. Birinci fıkrada beyan olunan irtifak hakkı tesisi vaitleri tapu siciline re'sen şerh verilir. Bunlardan irtifak hakkı tesisi vadine mütedair resmi senetler tapuya şerh verilmekle, taalluk ettiği gayrimenkulün sonraki maliklerini de ilzam eder. Noterlik Kanununun 44 üncü maddesinin (B) bendi mucibince noterler tarafından tanzim edilen gayrimenkul satış vadi sözleşmeleri ile arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri de taraflardan biri isterse gayrimenkul siciline şerh verilir. Şerhten itibaren beş yıl içinde satış yapılmaz veya irtifak hakkı tesis ve tapuya tescil edilmezse işbu şerh tapu sicil müdürü veya tapu sicil görevlileri tarafından re'sen terkin olunur. (Ek fıkra: 26/04/1984 - 3000/1 md.; Değişik fıkra: 15.01.2009-5831 S.K./1.mad) Kamu kurum ve kuruluşları (Ordu Yardımlaşma Kurumu dahil), bankalar, Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatiflerince açılacak tüm kredilere karşılık teminat gösterilen gayrimenkullerin ipotek işlemleri, tarafların istemi halinde resmi senet tanzim edilmeksizin alacaklı ile borçlu ve varsa kefilleri arasında yapılan kredi veya borç sözleşmelerine istinaden, tapu sicil müdürlüklerince tapuya tescil edilir. (Ek fıkra: 12/03/1985 - 3163/1 md.; Mülga son fıkra: 15.01.2009-5831 S.K./1.mad) 40/ Madde 35 - (Değişik madde: 03/07/2003 - 4916 S.K./19. md.; iptal : Anayasa Mah. 2003/70 E., 2005/14 K. ve 14.3.2005 tarihli kararı ile; Yeniden düzenlenen madde: 29/12/2005-5444 S.K./1.mad; Değişik madde: 03.05.2012 - 6302 S.K./1.mad) Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşları olan yabancı uyruklu gerçek kişiler Türkiye'de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. Yabancı uyruklu gerçek kişilerin edindikleri taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikteki kişileri aynı hakların toplam alanı, özel mülkiyete konu ilçe yüz ölçümünün yüzde onunu ve kişi başına ülke genelinde otuz hektarı geçemez. Bakanlar Kurulu kişi başına ülke genelinde edinilebilecek miktarı iki katına kadar artırmaya yetkilidir. Yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri ancak özel kanun hükümleri çerçevesinde taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. Bu ticaret şirketleri dışındakiler taşınmaz edinemez ve lehlerine sınırlı ayni hak tesis edilemez. Bu ticaret şirketleri ile yabancı uyruklu gerçek kişiler lehine taşınmaz rehni tesisinde bu maddede yer alan sınırlamalara uygulanmaz. Bakanlar Kurulu, ülke menfaatlerinin gerektiği hallerde yabancı uyruklu gerçek kişiler ile yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketlerinin taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinimlerini; ülke, kişi, coğrafi bölge, süre, sayı, oran, tür, nitelik, yüz ölçüm ve miktar olarak belirleyebilir, sınırlandırabilir, kısmen veya tamamen durdurabilir veya yasaklayabilir. Yabancı uyruklu gerçek kişiler ve yabancı ülkelerde kendi ülkelerinin kanunlarına göre kurulan tüzel kişiliğe sahip ticaret şirketleri, satın aldıkları yapıtaşınmazda geliştireceği projeyi iki yıl içinde ilgili Bakanlığın onayına sunmak zorundadır. İlgili Bakanlıkça başlama ve bitiril-

me süresi belirlenerek onaylanan proje tapu kütüğünün beyanlar hanesine kaydedilmek üzere taşınmazın bulunduğu tapu müdürlüğüne gönderilir. Onaylanan projenin süresi içinde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği ilgili Bakanlıkça takip edilir. Askeri yasak bölgeler, askeri güvenlik bölgeleri ile stratejik bölgelere ait harita ve koordinat değerleri bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde ve bu yerlere ait değişiklik kararlarına ait harita ve koordinat değerleri değişikliklerin yapıldığı tarihten itibaren bir ay içinde Milli Savunma Bakanlığınca, özel güvenlik bölgeleri ve değişiklik kararlarına ait harita ve koordinat değerleri ise İçişleri Bakanlığınca aynı sürede Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanlığa verilir. Bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl sonra bu fıkra uyarınca gönderilen belge ve bilgilere göre tapu işlemleri yürütülür. Bu madde hükümlerine aykırı olarak edinilen, edinim amacına aykırı kullanıldığı ilgili Bakanlık ve idarelerce tespit edilen, süresi içinde ilgili Bakanlığa başvurulmayan veya süresi içinde projeleri gerçekleştirilmeyenler ile bu maddenin birinci fıkrası kapsamındaki sınırlamalardan dışında miras yoluyla edinilen taşınmazlar ve sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığınca verilecek bir yılı geçmeyen süre içinde maliki tarafından tasfiye edilmediği takdirde tasfiye edilerek bedele çevrilir ve bedeli hak sahibine ödenir. Madde 36 - (Mülga madde: 03/07/2003 - 4916 S.K./38. md.; Yeniden düzenlenen madde: 03.07.2007-26937 S.K./2.mad ; Değişik madde: 03.05.2012 - 6302 S.K./2.mad) 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28 inci maddesi kapsamındaki kişiler hariç olmak üzere yabancı uyruklu gerçek kişilerin, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilerin ve uluslararası kuruluşların yüzde elli veya daha fazla oranda hissesine sahip oldukları veya yönetim hakkını haiz kişilerin çoğunluğunu atayabilme veya görevden alabilme yetkisine sahip oldukları Türkiye'de kurulu tüzel kişiliğe sahip şirketler, ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet konularını yürütmek üzere taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı ayni hak edinebilir ve kullanabilirler. Birinci fıkrada belirtilen şirketlerin Türkiye'de kurulu başka bir şirkete doğrudan veya dolaylı olarak ortak olması durumunda, yabancı yatırımcının ortak olunan şirketteki nihai ortaklık oranının yüzde elli veya daha fazla olması halinde; yabancı yatırımcıların, taşınmaz maliki yerli sermayeli şirketlerin hisselerinin yüzde elli veya daha fazlasını doğrudan veya dolaylı olarak edinmesi ve taşınmaz maliki mevcut yabancı sermayeli şirketlerde yabancı yatırımcıların ortaklık oranının hisse devri sonucunda yüzde elli veya daha fazlasına ulaşması durumunda da aynı esaslar geçerlidir. 18/12/1981 tarihli ve 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu hükümleri saklı kalmak kaydıyla bu şirketlerin, askeri yasak bölgeler, askeri güvenlik bölgeleri ve aynı Kanunun 28 inci maddesi çerçevesinde belirlenen bölgelerdeki taşınmaz mülkiyeti edinimleri Genelkurmay Başkanlığının ya da yetkilendireceği komutanlıkların; özel güvenlik bölgelerindeki taşınmaz mülkiyeti edinimleri ise taşınmazın bulunduğu yerdeki valiliğin iznine tabidir. Bu fıkra kapsamında yapılacak değerlendirmelerde, edinimin ülke güvenliğine uygunluğu esas alınır. Yukarıdaki fıkralar kapsamı dışında kalan yabancı sermayeli şirketler, yerli sermayeli şirketlerin tabi olduğu hükümler çerçevesinde taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak edinebilir ve kullanabilirler. Taşınmaz rehni tesisinde, taşınmaz rehminin paraya çevrilmesi kapsamındaki mülkiyet edinimlerinde, şirket birleşmelerinden ve bölünmelerinden doğan taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak naklinde, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri, teknoloji geliştirme bölgeleri ve serbest bölgeler gibi özel yatırım bölgelerindeki taşınmaz mülkiyeti ve sınırlı ayni hak edinimlerinde ve ilgili mevzuata göre belli sürede elden çıkarma zorunluluğunun devam etmesi kaydıyla bankaların, 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde kredi olarak sayılan işlemler nedeniyle ya da alacaklarını tahsil amacıyla edindikleri taşınmazlarda bu madde hükümleri uygulanmaz. Bu madde kapsamında edinilen taşınmazların kullanımı, valiliklerce tapu kayıtları çerçevesinde belli aralıklarla izlenir. Bu madde hükümlerine aykırı şekilde edinildiği veya kullanıldığı tespit edilen taşınmazlar ve sınırlı ayni haklar, Maliye Bakanlığınca verilecek süre içinde maliki tarafından tasfiye edilmediği takdirde tasfiye edilerek bedele çevrilir ve bedeli hak sahibine ödenir. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerinin alınmasını müteakip Ekonomi Bakanlığınca tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

İLHAN HATİPOĞLU

Avukat

KENTİN SOKAKLARINDA ISLANMAK

Papatyalar siyah uçar, dizimin feri
Baharda kokular allı morludur
Taze bulutlar alırım
Taze bir yağmur... tomurcuk
Yol der geçerim uzak gelir saatler
Ben her yağmurda
Kentın sokaklarında ıslanırım

Tez yağar yüreğimin öyküsü
Heybelere kardeş olur ilkbahar...
Yıldıza aya kuşlarım göçer
Uzamlara türküler salarım

Oturur diri bir yaprak alnımın ortasına
Bir yığın çiçek bir düğüm sarmaşık
Deniz mavisi kalabalık
Derin bir kahverengi kimi zaman
Kimi zaman kül sağnağı anılardan kalan
Yorgun bir fırtına gün batımı kalbime akan

Ayrı yazılır kimi kelimeler
Harflerin bağladığı kader yetişir bir mevsime
Dilimin bağı çözülür
Ben her yağmurda
Kentın sokaklarında ıslanırım.

Kaldırımlar yağmurda sırlıslıkla
Sokak lambaları allı güllüdür
İslak sokaklarında kentın...
Çocukların gözlerinde şarkılar büyür

“Bizimle Güvendesiniz”

TRAFİK
KASKO
KONUT POLİÇESİ
DASK
İŞYERİ POLİÇESİ
TAMAMLAYICI SAĞLIK
SEYAHAT SAĞLIK
ÜRÜNLERİ

ADALET TEŞKİLATINI GÜÇLENDİRME VAKFI
ATGV SİGORTA ARACILIK HİZMETLERİ LTD.ŞTİ.
www.atgvsigorta.com.tr

KASKO POLİÇESİ, TRAFİK SİGORTASI, DASK VE KONUT SİGORTASI

Poliçelerinde Size Özel
İndirimlerle Hizmetinizdeyiz.

Ehlibeyt Mahallesi Ceyhun Atıf Kansu Caddesi 1265. Sokak No:10 Balgat / Çankaya - ANKARA

Tel : +90(312) 229 01 02-12 - Faks : +90(312) 479 77 69

GSM - Whatsapp: +90(505) 825 66 89 - +90(505) 825 66 88

www.atgvsigorta.com.tr

ANONİM VE LİMİTED ŞİRKET YÖNETİCİLERİ AÇISINDAN TİCARETİ TERK HALİNDE MAL BEYANINDA BULUNMAMA SUÇU

DOÇ. DR. KÜRŞAT GÖKTÜRK

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilimdalı
Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Gelir elde etmeye yönelik faaliyet şeklinde tanımlayabileceğimiz ticaretin icrası, ilgilinin ihtiyarına bağlıdır. Bu sahada faaliyet göstermek isteyen kişiler, faaliyet göstermek istediği bransa ilişkin mevzuatın öngördüğü gerekliliklere riayet ederek, meşru şekilde ticaret yapabilir. Aynı şekilde, artık ticari faaliyette bulunmak istemeyen kişileri de faaliyet icrasına zorlamak mümkün değildir. Yine mevzuatın öngördüğü gerekliliklere riayet etmek suretiyle faaliyetlerine hukuka uygun bir şekilde son verebilirler.

Bu kişiler arasında belirli maddi limitlerin üzerinde faaliyette bulunan veya belirli şekilde organize olmuş kişilere-ki bunlar hu-

kukumuzda tacir olarak nitelendirilmektedir- ekonominin özel sahasının temelini oluşturmaları münasebetiyle, devletin ilgisi daha fazladır. Serbest piyasa ekonomisinin önemli bir ayağını, yukarıda belirtilen yatırım yapma ve yatırımdan vazgeçme hürriyeti oluşturur. Bu hürriyeti çerçevesinde tacir de faaliyette bulunmak veya bunu sonlandırmak iradesini dilediği gibi kullanabilir. Ancak özel sahadaki ekonomik faaliyetlerin temelini oluşturan bu kişiler, belirtilen hürriyetlerini hukuk düzeninin öngördüğü esaslara uygun şekilde kullanmamaları halinde, doğal olarak bazı yaptırımlara tabi tutulurlar.

Ticari faaliyetin mevzuatta öngörülen usule riayet edilmeksizin sonlandırılması, beraberinde idari, cezai ve özel hukuka iliş-

kin bazı sonuçları beraberinde getirir. İcra mevzuatı çerçevesinde bu davranış hürriyeti bağlayıcı bir yaptırıma tabi tutulmuştur.

I. TİCARETİ TERK VE TATBİK EDİLECEK USUL

Ticareti terk eden bir tacir, İİK uyarınca belirli yükümlülükleri yerine getirmek zorundadır. Bu kapsamda ticareti terkten sonra 15 gün içerisinde durumu, varlıklarını ve alacaklılarını gösteren bir mal beyanını ticaret sicil müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür. Sicil müdürlüğü bu durumu sicil gazetesi yanında mevzuatın öngördüğü usulde ilan edecektir. Tacir, mal beyanının tevdi tarihinden itibaren iki ay süreyle haczi kabil mallar üzerinde tasarruf edemeyecektir (İİK m. 44). İİK m. 44

maddesinde düzenlenen ticareti terk usulüne riayet edilmemesi, aynı kanunun 337/a maddesine cezai yaptırıma bağlanmıştır.

Ticareti terk, icra mevzuatı uyarınca belirli usullere riyeti gerekli kılmaktadır (bkz. İİK m. 44). Ancak “ticareti terk”ten anlaşılması gerekenin ne olduğu hakkında yasada bir tanım yapılmamıştır.

Ticareti terk, ticari faaliyette bulunma iradesinin eylemli bir şekilde hayata geçirilmesiyle gerçekleşir. Bu nedenle ticareti terk, kati olarak ticari faaliyette bulunmama yönelmiş irade açıklamasının ve buna uygun davranış tarzının varlığını zorunlu kılar. Kişinin iç dünyasında kalıp, dış âleme aktarılmamış olan iradenin ehemmiyeti yoktur.

İrade açık ya da örtülü olarak dış dünyaya aksettirilebilir. Öte yandan irade açıklamasına rağmen, eylemli olarak ticaretin terk edilmemesi halinde, ticaretin terk edildiğinden söz edilemez. Bu nedenle dış aleme yansıyan irade, ancak eylemli olarak hayata geçirildiği takdirde bu netice doğar.

Terkten bahsedebilmek için, iradenin faaliyeti kesin olarak sonlandırmaya yönelik olması gerekir. İşin mahiyetinden veya olağan dışı gelişmelerden ötürü, arızı olarak faaliyetin icra edilmemesi, terk iradesi olarak yorumlanamaz.

II. TİCARETİ TERK'E İLİŞKİN HÜKÜMLERİN, ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLER VE BUNLARIN YÖNETİCİLERİ BAKIMINDAN UYGULANIP UYGULANMAYACAĞI SORUNU

İİK'da öngörülen ticareti terke ilişkin düzenlemelerin tüzel kişi tacir¹ bakımından uygulanmasının mümkün olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır.

Tartışmanın temelinde, İİK m. 44'ün ticareti terk hakkında öngördüğü hükümlerin bir kısmının, sadece gerçek kişi tacir hakkında uygulanabilir olması yatmaktadır. İİK'nın anılan hükmünün tarihi gelişiminin incelenmesi, meselenin aydınlatılmasına yardımcı olacaktır.

Ticareti terk hakkında Cumhuriyet dönemi kanunlarındaki ilk düzenleme, 1424 sayılı kanunun 32'nci maddesinde yer almaktadır. Anılan maddenin kenar başlığı "Ticaretlerini Terk Edenler" olup, içeriğinde ticareti terk edenlerin durumun ilanı tarihinden itibaren bir yıl süreyle iflas yoluyla takip edilebileceği hükme bağlanmış, ancak mal beyanında bulunma ve tasarruf yasağı öngörülmemiştir.

Bu düzenleme, kaynak² İsviçre İcra ve İflas Kanunu'nun³ (SchKG) 40'ıncı maddesine tekabül etmektedir. Ancak İsviçre kanununun kenar başlığı, "Tescilin Devam Eden Etkisi"dir.⁴ Yani aynı hükmü öngören Türk ve İsviçre hukukları, ticareti terk edenlerin, durumu ilan ettirmedikleri takdirde haklarında süresiz şekilde iflas yoluyla takibin mümkün olduğunu; ancak ilan sonrasında sınırlı bir süreyle iflas yoluyla takip yapılabileceğini hükme bağlamaktadır. Dolayısıyla ticaret siciline yapılan kayıt terkin edilmedikçe, ilgilinin statüsü sanki halen tacirmiş gibi telakki edilmekte; terkinden sonra bile, tescile uzayan bir etki tanınmaktadır. Yasanın ilk halindeki düzenlemede yer alan iflas yoluyla takip usulünün tatbik süresi, terkten sonra gerçekleşen terkin olgusuna bağlıdır. Bu bakımdan madde de yer alan terk kavramı, bir yönüyle terkin kavramıyla özdeşleşmektedir.⁵

İİK'da 1965 yılında ticareti terk hakkındaki düzenlemede değişiklik yapılmış, terkin ve terkin sonrasında sınırlı süreyle iflas yoluyla takip imkanı muhafaza edilirken, ticareti terk edenler hakkında mal beyanı verme ve tasarruf yasağı getirilmiş, bunlara riayet edilmemesi de İİK m. 337/a hükmüyle cezai yaptırıma bağlanmıştır. Yasadaki değişiklik gerekçesinde "Ticareti terk etmek suretiyle alacaklıların takibinden kurtulmak isteyen kimselerle mücadele etmek kaçınılması imkânsız bir zaruret halini almıştır. Bilhassa son senelerde ticareti terk eden kötü niyetli borçluların iş yerlerini terk ettikleri ve ellerindeki malları başkalarına devrederek alacaklılarını zarara uğrattıkları sık sık görülen hakikatlerdendir. Ticareti terk ederek alacaklıların takibinden kurtulmak isteyen kimselerle tesirli bir şekilde mücadeleyi temin için İcra ve İflâs Kanunu sistemi içinde madde tadil edilmiş, ayrıca bu maddeye muhalefet 337 a maddesiyle cezalandırılmıştır"⁶ ifadelerine yer verilmiştir. Yasa lafzı ve gerekçesi birlikte nazara alındığında, yasaya ilave edilen düzenleme, taciri mal beyanı verme ve tasarruf yasağına tabi olma suretiyle bir tasfiye usulüne tabi kılmıştır.

1/ Çalışmada bu tür tacirden sadece anonim ve limited şirketler esas alınmaktadır.

2/ Bkz. 1/359 sayılı Adliye Encümeni Mazbatası, Sıra No: 136, s. 1

3/ Bundesgesetz über Schuldbeitreibung und Konkurs (Borç Tasfiyesi ve İflas Hakkında Federal Kanun). Tespit edebildiğimiz kadarıyla, İsviçre hukukunda halen mal beyanı verme, tasarruf yasağı ve bunların cezai sonuçları düzenlenmemiştir.

4/ Wirkungsdauer des Handelsregistereintrages

5/ Anılan hükmün, gerçek kişi tacir bakımından uygulan-

ması mümkündür. Anonim ve limited şirketler hakkında uygulanıp uygulanmayacağı yönünde bir tartışma ise anlamsızdır. Zira bunların tacir sıfatı Türk Ticaret Kanunu'nda mutlak olarak, yani herhangi bir koşula bağlı olmayıp şahsiyetlerine mündemice kabul edildiğinden, hukuk alanında mevcut oldukları sürece, herhangi bir süre sınırlamasına tabi olmaksızın iflas yoluyla takipleri mümkündür. Şahsiyetlerini yitirdikten sonra da iflas yoluyla takip edilmeleri mümkün değildir.

6/ Bkz. TBMM Tutanak Dergisi, (1/280) nolu Tasarı ve Adalet komisyon raporu, Y. 1962, SS. 461, s. 6

Değişiklik gerekçesi nazara alındığında, bu yeni düzenleme aslında, terkin sonrasında, tescilin uzayan etkisi yanında; ticareti terk ederek, yani varlıklarını fiilen tasfiye ederek alacaklıların yaptıkları takipleri sonuçsuz bırakmak isteyen kötünietli kişilerle mücadele hedefi taşımaktadır. Bu hedef, İİK m. 337/a hükmünün ikinci fıkrasına dercolunan “alacaklıların zarar görmesi” koşulu ile yasa lafzına da yansıtılmıştır. Yasanın bu yeni hali, artık sadece terkinin sonucunu değil, yeni sevk edilen tasfiye usulüne (mal beyanı ve tasarruf yasağına) riayet edilmemesinin sonuçlarını düzenlemektedir. Yasada ayrı ayrı maddelerde düzenlenmesi daha isabetli olan iki ayrı müessese, aynı madde içerisinde tanzim edilmiştir. Bu durum, İİK m. 337/a hükmünde yer alan cezai yaptırımın, terkin ve tasfiye usulüne ilişkin hükümlerin bir arada uygulanmasının gerekip gerekmediği sorununun gündeme getirmiştir. Sorun bir başka açıdan, anılan ceza yaptırımının, tüzel kişi tacirlerin yöneticileri hakkında uygulanıp uygulanmayacağı sorunu olarak da ifade edilebilir.

Yargıtay’ın konuyla ilgili istikrarlı içtihadı, İİK m. 337/a hükmünün lafzı dikkate alınarak şekillenmiş, kanunun 345’inci maddesi uyarınca ticaret şirketi yöneticilerinin de ticareti terk sonrasındaki tasfiye usulüne riayet etmemesinin cezai yaptırımı gerektirdiği kabul edilmiştir. Yargıtay’ın bu içtihadının temel gerekçesi, İİK’nın 44’üncü ve 337/a maddesinde gerçek ve tüzel kişi tacir ayrımı yapılmadığı, gerçek kişi tacirin anılan madde uyarınca cezalandırılırken, İİK m. 345 hükmüne rağmen ticaret şirketi olan tacirlerin yöneticilerinin cezalandırılmamasının yasal bir dayanağı bulunmadığıdır.⁷ Konuyla ilgili içtihadın gerekçesi nazara alındığında, Yargıtay’ın hakkaniyet mülahasasını, uygulamasında ön plana çıkardığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Yargıtay’ın bu istikrarlı içtihadına rağmen, 16. Hukuk Dairesi 2009-2012 yılları arasında ticaret şirketi yöneticilerinin anılan madde uyarınca cezalandırılmayacağı yönünde kararlar vermiştir.⁸ Daire kararında, isabetli bir şekilde tasfiyeye vurgu yapılmakla birlikte; İİK m. 44’de yer alan terkin kavramından hareket edilerek, fiili terk durumundaki yaptırıma ilişkin sonuç çıkarılmaktadır.

Yargıtay’ın her iki uygulaması da eleştiriye açıktır. Daire kararı, kanaatimizce sonucu itibariyle isabetli olmakla birlikte, gerekçesine iştirak etmek mümkün değildir. CGK’nın takip ettiği içtihat ise, hem gerekçesi hem de sonucu itibariyle eleştiriye açıktır.

Daire uygulamasının gerekçesi, terkin ilişkin düzenlemeden hareket ederek, tasfiye usulüne ilişkin düzenlemeye sonuç bağlamasıdır. Ancak buna iştirak etmek mümkün değildir. Bu durumun sebebi, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız üzere, aynı madde içerisinde iki farklı müessesenin düzenlenmiş olmasıdır. Kararda, İİK m. 337/a hükmünde İİK m. 44’e yapılan atıf bütüncül olarak değerlendirilmekte ve İİK m. 44/II’nin hem terkin hem de mal beyanı verme yükümlülüğünü bir arada düzenlemiş olmasından hareketle, mal beyanı vermeyen tacirin aynı zamanda ticaret sicilinden terkin edilmesi gerektiği düşüncesinden hareket edilmektedir. Oysa maddede iki ayrı yükümlülüğün bulunduğu ve her birine riayet edilmemesinin farklı hukuki sonuçlar doğurduğu zaten kanun koyucunun kabulündedir. Terkin yükümlülüğünün ihlali, iflasa tabi olma süresini uzatmakta iken (İİK m. 44/II), mal beyanı verilmemesi (ve tasarruf yasağına riayet edilmemesi) ceza yaptırımını gerektirmektedir (İİK m. 337/a). Zikrettiğimiz maddelerin lafızları incelendiğinde, durum açıkça anlaşılmaktadır.

CGK kararında isabetli bir şekilde cezai yaptırımı gerektirenin, sadece mal beyanı verme ve tasarruf yasağına riayet edilmemesi hususu olduğu vurgulanmaktadır. Keza yasa lafzında gerçek ya da tüzel kişi tacir arasında bir ayırım yapılmadığı hususu da doğru olup, ticaret şirketi olan tacirin anılan madde uyarınca cezalandırılmasının yolu da açıktır. Ne var ki, gerçek kişi tacir ceza yaptırımına tabi iken, ticaret şirketi yöneticilerinin anılan madde uyarınca cezalandırılmamasının yasal bir dayanağı bulunmadığına ilişkin gerekçeye iştirak etmek mümkün değildir.

7/ Örnek olarak bkz. CGK 01.06.2010 gün ve 2010/16-75 E, 2010/129 K sayılı kararı

8/ Örnek olarak bkz. 16. HD’nin 21.12.2009 gün ve 2009/27 E, 2009/8804 K sayılı kararı

Mesele anonim ve limited şirketler özelinde ele alındığında, bir kere gerçek kişi tacir ve ticaret şirketlerinin organizasyon yapısı ve faaliyetlerini icra usulü itibarıyla birbirinden farklı olduğu görülür. Şirketlerin organizasyon yapısı nazara alındığında, faaliyetlerini organları marifetiyle icra zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu organlar genel kurul ve yönetim organıdır. Şirketlerde ticareti terke yönelik iradeyi yönetim organı değil, sermayedardan müteşekkil genel kurul ortaya koyabilir. Yani mesela İİK anlamında ticareti terk iradesi olarak yorumladığımız şirketin feshine (sona ermeye) ilişkin kararı yönetim organı alamaz (TTK m. 529/1.d). Bu konuda gerekli olan iradeyi açıklama yetkisi, sermayeyi getirenlerden müteşekkil genel kuruldadır. Bu sebeple, yönetim kurulu üyelerini, alamadıkları bir karardan ötürü sorumlu tutmak, hukuken mümkün değildir. Hatta örneğimizde, genel kurul bu konuda karar vermemişken, ticareti terk yönünde bir beyanda bulunan yöneticilerin, sarsılan itibardan ötürü hukuki açıdan mesuliyeti gündeme gelecektir.

Yukarıdaki değerlendirmemize karşın, burada sorunun sona erme yönünde irade açıklamasıyla değil, şirket mal varlığının fiilen tasfiye edilip, alacaklıların istifade edebileceği mal varlığının kalmaması ile alakalı olduğu, bu nedenle yapılan değerlendirmenin sorunun çözümü bakımından yeterli olmadığı ileri sürülebilir. Ancak hukuk düzenimiz, bu yönlerdeki eleştirileri de karşılayabilecek muhtevadadır ve gerçek kişi tacirle ticaret şirketi tacir arasındaki fark da burada ortaya çıkmaktadır. Anonim şirketlere ilişkin Türk Ticaret Kanunu sistemi nazara alındığında, sermayedar olan ortaklarla, şirket işletmesini yöneten yönetim organı arasında yetki ayrılığı prensibinin kabul edildiği görülmektedir. Sermayedar olan ortak, şahsına ait varlıkları şirkete aktarmakta, buna mukabil kendisinin getirdiği var-

lığı yönetme hakkına sahip kılınmamaktadır. Kendi sermayesine sahip olan şirket, kendine ait varlığı yönetmek üzere bir yönetim organı oluşturmaktadır. Yönetim organı, şirket işletmesini idare edip, sene sonunda sermayeyi getirenlere hesap vermektedir. Yönetim organı, şirket varlığını, sermayenin korunmasına dair hükümlere riayet ederek ve özenli bir şekilde idare etmekle yükümlüdür. Görev ve yetkileri arasında, şirket varlıklarını fiilen tasfiye etmek, bu kapsamda mesela şirket varlıklarını ortaklara iade etmek yoktur. Ortağın aynı zamanda yönetici olduğu durumlarda da kendisine böyle bir yetki verilmemiştir. Uygulamada ortaya çıkan sorun, yönetici tarafından şirket varlıklarının fiilen tasfiye edilerek, alacaklıların bunlardan istifade imkanından mahrum bırakılmasıdır. Gerçek kişi tacir ile anonim şirket yöneticisi arasında bu bakımdan fark bulunmaktadır. Gerçek kişi tacire, yönetmesi için varlık tevdi eden (şirket gibi) bir kişi yoktur. O kendi mülkiyetindeki varlıklar üzerinde tasarruf etmektedir ve bu tasarrufu İİK m. 44'de öngörülen yükümlülüklerine aykırı ise, İİK m. 337/a uyarınca tecziye edilir. Anonim şirket yöneticisi ise, kendisine bir hukuki ilişki çerçevesinde yönetim amacıyla şirket tarafından tevdi edilen varlıkları, bu amacı dışında ortaklar, yöneticiler, bunların yakınları gibi hukuken hak sahibi olmayan kişilere kasten aktaracak olursa, davranışı TCK m. 155'de düzenlenen güveni kötüye kullanma suçunu vücut verir. Dolayısıyla TCK m. 155 kapsamında, aynı eylemi gerçekleştiren gerçek kişi tacirin bu davranışı suç teşkil etmezken, ticaret şirketi yöneticisinin davranışı suç teşkil eder. Konuyla ilgili olarak CGK kararlarında belirtilen, gerçek kişi ile ticaret şirketi arasında fark bulunmadığına yönelik değerlendirme, bu yönüyle isabetli değildir.

Ticaret Sicili Yönetmeliği bakımından mesele değerlendirildiğinde de benzer sonuca ulaşılmaktadır. Yönetmelikte, anonim şirket ve limited şirket yöneticilerinin İİK m. 44 uyarınca mal beyanında bulunmasına imkan tanınmamıştır. Zira Ticaret Sicili Yönetmeliğinde İİK m. 44'de öngörülen mal beyanı verme yükümlülüğü, sadece gerçek kişi tacir açısından öngörülmüş olup (TSY m. 51), ticaret şirketleri açısından böyle bir beyanda bulunma imkanı verilmemiştir.

Bunlardan başka, İİK m. 44'de yükümlülükler öngören düzenleme, hukuki mahiyeti itibarıyla bir tasfiye hükmüdür. Oysa sermayenin korunması ilkesine tabi bulunan anonim ve limited şirketlerde daha kapsamlı tasfiye hükümleri bulunmaktadır. Özel tasfiye hükmü bulunan hallerde, bu usule riayet gerekir. İİK'nın öngördüğü tasfiye usulü, hakkında daha özel düzenleme bulunmayan tacirler hakkında uygulanabilir. Ama bunlar arasında anonim ve limited şirketler yoktur. Nitekim TTK'nın 545'inci maddesine 2016 yılında eklenen ikinci fıkra da bu sonucu teyit etmektedir. Anılan fıkra uyarınca, TTK hükümlerine göre tasfiye olunan anonim şirketlerde, İİK'nın 44 ve 337/a maddesi uygulanmayacaktır (bkz. ayrıca TTK m. 643). TTK'ya eklenen bu fıkra lafzının olumsuz tarafı, kötüye kullanılma imkanının bulunmasıdır. Bu düzenleme uyarınca, şirketlerini fiilen tasfiye etmeleri sonrasında, haklarında İİK m. 337/a uyarınca ceza yargılaması başlamış olan şirket yöneticileri, şirketlerinin fesih kararı olarak TTK uyarınca tasfiyeye girmesi halinde, İİK'nın öngördüğü cezai yaptırımdan her an kurtulabilecektir. Bu durumda cezai süreç, şirket genel kurulu tarafından her an kesintiye uğratılabilecektir. Ancak, şirket varlıklarını fiilen tasfiye eden, yani kasten kendilerine tevdi edilen varlıkları tevdi amacı dışında kullanan şirket yöneticilerinin bu davranışları, güveni kötüye kullanma suçunun unsurlarını taşıdığından, bu suçtan ötürü yargılanmaları şirketin tasfiye sürecine girmesi nedeniyle engellenmez. Çünkü aslında bu suç, TTK'nın öngördüğü tasfiye sürecini işletmeyerek, fiilen şirketi tasfiye eden yöneticilerin davranışını yaptırım altına almaktadır. TTK m. 545/2'nin diğer bir olumsuz tarafı, İİK m. 44'ü alternatif bir tasfiye sürecine dönüştürmesidir. Yani yasaya eklenen fıkradan, TTK'daki tasfiye sürecini işletme zorunluluğu bulunan anonim ve limited şirketlerin, bu süreci işletmeyip de İİK m. 44'de öngörülen basit tasfiye sürecini işletmelerinin hukuken yeterli olacağı gibi bir anlam çıkmaktadır. Kanaatimizce amacından uzak bir lafızla TTK'ya ilave edilen bu fıkranın amacı, kanunun şirketler hakkında öngördüğü tasfiye hükümlerine alternatif bir tasfiye usulü öngörmek değildir. Aksi takdirde mesul tasfiye memuru atanmaksızın, TTK'nın öngördüğü çağrı, ilan,

satış ve sair yükümlülüklerden hiçbirine riayet edilmeksizin şirketlerin tasfiyesi mümkün olacaktır. Bu bakımdan hükmün mefhumu muhalifinden çıkan sonuç, hukuken himaye edilebilir nitelikte değildir.

Gerek ticaret şirketlerinin organizasyon yapısı ve işleyişi, gerekse konuyla ilgili hukuk kurallarının tetkikinden, anonim ve limited şirket yöneticilerinin İİK m. 44 ve 337/a hükümlerine tabi olmadığı kanaatine ulaşmış bulunmaktayız. Ancak bu kanaatimiz, şirket varlıklarını hukuki süreci işletmeksizin fiilen tasfiye eden ticaret şirketi yöneticilerinin davranışlarının cezai yaptırıma tabi olmadığı anlamına gelmemektedir.

Şirket varlıklarını fiilen tasfiye ederek, bundan yararlanma imkanı bulunan alacaklıları böyle bir imkandan kasten mahrum bırakan yöneticilerin davranışları, yargı uygulamasında pek tatbik edilmeyen TCK m. 155 kapsamında mütalaa edilecektir. Şirket varlıklarını fiilen tasfiye edip, TCK m. 155 kapsamında cezalandırılması mümkün olan bir kişiden, İİK m. 44 uyarınca mal beyanında bulunmasını beklemek, kişinin kendisinin suçluluğu hakkında beyanda bulunmaya zorlanması anlamına gelmektedir ki, bu durum da hukuken mümkün değildir ve İİK m. 44'ün anonim ve limited şirketlerde uygulanamayacağının bir başka göstergesidir.

Ülkemizde sıklıkla karşılaşılan bu tür uygulamalar karşısında, TCK m. 155/II'nin öngördüğü yaptırımın ağır olduğu, şikayete tabi olmadığı, bu yöndeki uygulamanın sosyal ve ekonomik açıdan yarardan çok zarar doğuracağı gibi eleştiriler ileri sürülebilir. Bu yönde ileri sürülebilecek eleştiriler kısmen haklıdır. Söz konusu eleştiriler çerçevesinde yasa koyucunun konuya müdahale ederek, dengeli bir çözüm üretmesi gerektiği kanaatindeyiz.

1918 YILI BAŞLARINDA TEKFURDAĞI (TEKİRDAĞ) HAPİSHANESİ

DOÇ. DR. KURTULUŞ DEMİRKOL

Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi,
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
Tarih Bölümü, Bandırma

GİRİŞ

Klasik Osmanlı Devleti'nde hapis cezası asli bir ceza değil tali bir ceza idi. Hâkimin takdirine bırakılan hapis cezasının süresinin alt ve üst sınırları net olarak belli değildi. Tanzimat Dönemi ceza kanunlarıyla (1840, 1851, 1858) birlikte hapis cezası Osmanlı kanunlarında, alt ve üst sınırlarıyla birlikte süresi belirli, etkin bir ceza olarak yer almaya başlamıştır. Özellikle 1858 Ceza Kanunu'yla hapis cezası, asli bir ceza olarak başrolü üstlenmiştir (Avcı, 2000: 142). Hapsetmek asli bir ceza olarak Osmanlı Hukuku'nda yerini alırken artık hapishane de asli bir ceza infaz kurumu olarak Osmanlı Devleti'nde önemli bir yer tutacaktır. Bu durum aynı zamanda Osmanlı Devleti için mahbesten hapishaneye geçiş demek idi. Tanzimat Dönemi ile Osmanlı'ya girmiş olan hapishane kurumu sonraki süreçlerde ilgili Osmanlı devlet adamlarını en fazla meşgul eden konulardan biri olmuştur. Hapishaneler ıslah edilmeye çalışılmış, mahkûmlar için insani koşullar sağlanmaya çalışılmıştır. Tanzimat'tan Birinci Dünya Harbi'ne hatta harbin sonuna kadar da süreç bu şekilde işlemiştir. Ancak 19. Yüzyılda Osmanlı maliyesinin yaşadığı ağır sorunlar, Tanzimat, Sultan II. Abdülhamid ve Meşrutiyet dönemlerinde yapılmak istenen hapishane kurumunu iyileştirme çabalarını engellemiştir. Bu durum da mahkûmların insani şartları taşıyan imkanlara kavuşmalarına izin vermemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği ağır mali yük bu durumu yapılması daha da güç hale getirmiştir. Aşağıdaki rapor bu şartlar göz önünde tutularak okunursa daha da anlamlı hale gelecektir.

MÜFETTİŞ KENAN BEY'İN RAPORU

15 Şubat 1918 tarihinde Adliye Nezareti'nden, Dâhiliye Nezareti'ne Tekfurdağı Hapishanesi hakkında tutulan bir rapor sunulmuştur. Bu rapor resmi bir belgeden ziyade sanki bir edebiyatçının kaleminden çıkmış gibidir. Tekfurdağı Adliye Dairesi'nin gerçekleştirdiği teftişin neticesinde oluşan raporu Müfettiş Kenan Bey tutmuştur (BOA. DH.MB. HPS.M. 27/11, lef 5). Bu öyle bir rapordur ki okuyanlara adeta Tekfurdağı Hapishanesi'ni gezdirmektedir. Zaten Müfettiş Kenan Bey'in de amacı kendi ifadesiyle raporu okuyan yöneticileri, hayalen de olsa hapishanede dolaştırmaktır. Rapora göre 1918 yılının başlarında Tekfurdağı Hapishanesi'nin durumu aşağıdaki gibidir:

Mahkûm ve tutuklulara verilen yemekler pek berbat ve adeta zulmü ifade eder derecede çirkindir. Bu durumu hükümet nam ve hesabına bir şüphe addetmemek mümkün olamamıştır. Işık ve havadan mahrum oldukları kadar rutubete maruz kalan erkek mahkûm ve tutuklulara verilen yüz dirhem miktarındaki ekmek yetmediği gibi bununla sağlıklı olarak hayatlarını devam ettirmeleri de mümkün değildir. Sıhhi kurallar adına ne varsa hapishane hepsinden mahrumdur. Fiziki durum, hapishanenin ruh ve vücut üzerinde meydana getirdiği tahribatı telafi edecek bir derecede olmadığından bütün mahkûmlar kan ve et yerine bir yığın iskelet halini almışlardır.

Hapishaneye firar edilecek bir koridor şeklini verdiği gibi memlekette süregelen bir yanlış uygulamanın tesiri altında daha medede iken hayatın anlamını idrak yerine bu sefil mahbeslerde inleyen, ilk terbiyeyi aile ocağından evvel hapishane köşelerinde almaya mahkûm edilen birkaç aylık çocuklar anneleriyle beraber hapishane adı altındaki bu mezbahalara tıkları kendilerine gıda annelerine yüz dirhemden fazla ekmek verilmemesindendolayı beşikleri adeta mezara çevrilmiştir. Gelecek nesil bu garip uygulamanın tesiri altında maddeten ölümden kurtulabilse dahi manevi ölümden kurtulamaz bir hâle getirilmiştir.

Tekfurdağı'nda hapishane ve hapis usulü hakikaten bir mezbaha halinde, bir işkence şeklindedir. Bunun vahametine nüfuz edebilmek için her şeyden evvel burayı dolaşarak en ilkel bir hükümete yakışmayan bu terbiye ve ıslah etme usulünü yakından temas gereklidir. Bundan dolayı teftişlerden hâsıl olan hislerden evvel üst düzey yöneticileri hayalen olsun burada dolaştırmaya lüzum his edilmiştir:

Hapishane, hükümet dairesinin altında, yere gömülmüş, en fazla iki metre yüksekliğinde, bölmelerle ayrılmış bodrumlardan meydana gelmektedir. Hayat ile ölüm arasında olan koridordan içeri girince sol tarafta dairenin mahzeni olarak kullanılan dört oda vardır. Hastane olarak kullanılan odaya girince on iki tutuklu ile beş mahkûmun bakışlarıyla sizden hayat dilendiğini göreceksiniz. Bunlar çoğunlukla çocuktur. Kendileriyle görüşürseniz Mustafa oğlu Mehmet on dört yaşında olduğunu kız kaçırmaktan dolayı tutuklu bulunduğunu, Halil İbrahim oğlu Şakir 12, Aziz oğlu Ali 10, Ferhat oğlu Hamdi 11 yaşında olduklarını ve sirkatten (hırsızlıktan) dolayı tutuklu bulunduklarını anlattıktan sonra hep beraber ekmek yeterli gelmiyor, açlıktan ölüyoruz diye kısık sesleriyle mutlaka size şikâyet edecekler. Gözleriniz karanlığa alışmış ise bu çocukların yırtık ve perişan elbiselerinde mikroplar içinde sefaletin dolaştığını göreceksiniz. Kapı kapalı, içeride bir tuvalet

olmadığı için ihtiyaçlarını nasıl giderdiklerini merak edip sorarsanız önceleri bir leğen içine abdest bozarken bunun da yasaklandığını “her zaman müsaade edilmediğini” hatta insan tabiatı gereği vakitsiz defi hacet lâzım his ettirdiği takdirde Gardiyan Ahmet Efendi'den dayak yemek suretiyle bu doğal olayın cezasını kendilerinin çektiğini anlarsınız. İstidat ve kabiliyetlerini burada bırakıp çıkmaya mahkûm olan çocuklara bir de faydasız sorularla sıkıntı vermemek için buradan çıkarsınız.

Girerken görmediği halde oda içinde karanlıkla ülfet hâsıl eden gözler dışarı çıkarken girdiğiniz koridorda duvara yapışmış sekiz şahıs görecektir. Bunların kim olduğunu sorarsanız bugün gelmiş sekiz asker olduğunu söylerler. Asker kaçağı. Bu mülkiye memuru zabıtarların, işi kanuna uydurmak için ellerine verilmiş ne güzel hilelerdir. Bu ellerinde iken her kapı kendilerine açıktır. İstedikleri yere girerler istediklerini yaparlar. Şayet bir gün gelip sorarlarsa asker kaçağı aramak bahanesi ellerinde hazırdır. Teftiş esnasında hapishanenin ötesine berisine çıkmış şüpheli şahıslar gördünüz mü asker kaçağıdır. Kitalarına sevk edilecek cevabı yüzünüze çarpar. Bu o kadar genel bir bahane o kadar şamil bir sebeptir ki kime sorsanız aynı cevap ile karşılık verir. Garip bir güven ile oradan çekilirsiniz, aynı hâlet-i ruhiye ve vicdan mücadelesi içinde bu koridordan biraz uzaklaşırsınız ve bir kömürlük görürsünüz. Bakmak zarureti karşısında gittikçe görme kuvveti artan gözlerinize bir adam tesadüf eder. Bunun frengi ile hasta olmasından dolayı tecrit edildiğini anlarsınız. Kapı karşısında bir zindan mevcuttur ve bunun jandarma nezareti olduğunu öğrenerek bu zindanın şimdiye kadar ne gibi mezalime tanık olduğunu tahayyül ede ede oradan da ilerlerseniz. Asıl hapishaneye dâhil olan bir demir parmaklıkla koridorun yarısını geçtikten sonra içeri girince birinci odanın gardiyan odası olduğunu görürsünüz. İçinde Osman oğlu Mehmet ve Ahmet oğlu Şerif namında katl ile suçlu iki şahıs yatmaktadır. Dar bir tek pencere ile adeta zindanı andıran bu mahzende bu iki şahsın sekiz aydır yattıklarını, hatta 200 kuruş bir maaş karşılığında

gardiyanın da memuriyete başladığı günden beri bu zindanda aynı hayatı yaşadığını öğrenirsiniz. Bunların bir şikâyeti yoktur. Gardiyan odasında yatmak o kadar kolay bir şey olmadığı için sükûtları şikâyet edilecek bir şey olmadığından değil sekiz aydır bu hayatta alışmalarından ve gardiyan ile aralarında hâsıl olan dostluktandır. Bunu geçince rutubet içinde, nispeten ılık almakla beraber yine gereği kadar havadan yoksun yerde kapı kapanır. Abdest bozmak için de dışarı çıkmak yasaktır. Biraz sohbet ediniz aynı şikâyet onlardan da başlar. Açıf feryadı arasında kendilerinden uzaklaşarak yanındaki mahzene girersiniz.

Burada dokuz cünha ve cinayet mahkûmu mevcuttur. Aynı şikâyet burada da tekrar eder. Bizi bari dışarıda çalıştırsınlar yalvarmaları sürer gider. Fazlı oğlu Demir isminde üç sene kalebentliğe mahkûm bir şahsın çocuğuyla beraber bir buçuk senedir kalebentlik yerine kürek cezası çektiğini görürsünüz. Bu iki çeşit ceza arasındaki kanuni farkı düşünerek bu farkın yalnız kanunlarda yazılıp tatbik edilmeyen şeyler olduğunu öğrenerek vicdan azabı içinde boğulduktan sonra diğer bir odaya atlarsınız. Bunun da küçük penceresi içinde dokuz tutuklu ve mahkûm vardır. Sirkatten mahkûm Hasan oğlu Mustafa, Yusuf oğlu Hüseyin, İbrahim oğlu Hasan ve darp ve cerhden tutuklu Mehmet Ali oğlu Halil, solmuş benizleri, iskeletleşmiş vücutlarıyla hemen dikkatleri çekerler. Sorarsanız hasta olduklarını üç günde bir doktora gittiklerini söylerler. Fakat hapishanenin yaptığı tahribatı ilaçla tedavi etmek mümkün olmadığı için tedavinin hastalıktan kurtulmak için değil bir protokol meselesi olduğunu hissedersiniz. Kendileriyle konuşursanız açlıktan hasta olduklarını hatta geçen kış içlerinden birkaçının açlıktan öldüğünü size anlatarak istikballeri hakkındaki elim kanaati size hissettirmeye uğraşacaklardır.

Bunlardan başka, çıkıntıya tesadüf ettiğinden dolayı daha havadar iki oda daha mevcuttur. Bunların birinde 24 diğerinde 13 tutuklu vardır. Bunlar açlıktan kurtulmak için daha kestirme yoldan giderek davalarının biran evvel neticelenmesi için yalvarırlar. Mahkeme reisinin tembelliği ve lakaydlılığından olsa gerek mahkeme reisi çalışacak ve merhamet edecek bir hâlde değildir. Bunlar da geceleri oda içine tuvaletlerini yapmak zorunda kaldıkları için diğer odalar gibi burası da pis kokularla dolmuştur. Bu son oda olduğu için amonyak gibi insanın beynini tırmalayan bin türlü çirkin kokularla öldürücü bir mahiyette olan havayı teneffüs zahmetine katlanır inceleme ve araştırmanızı genişletir-

siniz. Hepsinin açlıktan ot yediklerini, şikâyetlerinden bir sonuç hâsıl olmadığını, her gün bir yere ziyafete giden mutasarrıfın bir kere ne hâlde bulunduklarını görmediğini öğrenirsiniz.

Erkeklerle ait mahbes bu hâlde olduğu gibi hükümet dairesi karşısında Meclis İdare Başkâtibi Ali Efendi namında birinin hanesi de kadınlara tahsis olunmuştur. İdaresi ise Raziye adında bir kadın gardiyan ile Zeynep isminde kızına verilmiştir.

Biri alt ikisi üst katta olmak üzere üç odadan ibarettir. Bu evceğizin alt kattaki odasında dokuzu sirkat ve biri zina fiilinden mahkûm on kadınla, en büyüğü iki yaşında on çocuk mevcut olup dördü memede olan bu çocuklara bir şey verilmediği gibi annelerine de yüz dirhemden fazla ekmek verilmediğinden hepsi sıska ve raşitik bir şekil almışlardır. Yukarıda arz olunduğu üzere terbiyelerinin başlangıcını hapishanede almak talihsizliğiyle bedbaht olan bu çocuklar gelecek nesli oluşturacaklardır. Her memleketinde çocuklar koruma altında geleceğe hazırlanıldığı halde maalesef her devletten daha fazla nüfusa ihtiyacı olan memleketimizde bir kısım çocuklar daha memede iken kötü yaratılışlı insanlar arasında terbiye edilerek yetiştirilmektedir. Masumlara kapalı bulunması gereken hapishanelerde hiç kabahati olmayan bu çocukları hem de aç ve çaresiz bulundurmak gibi adaletle aykırı bu durumu görmezden gelme, memleketin geleceği adına bu kötü manzarayı görerek kalp cızlamamak mümkün olamamıştır. Hükümetten daha fazla vazife şinas görülen bu mahpus kadınlar; “Evladlarımız ölecek bari hükümete bırakalım da ne yaparsa yapsın” diye şikâyetten kendini alamamışlardır.

Üst kattaki odalardan birine sirkatten tutuklu iki kadın diğerine de biri katli biri yalan yere şahadet ikisi kız kaçırmak üçü zina fiiliyle mahkûm on üç kadın ile iki çocuk konulmuştur. Alt kat mahpuslarına uygulanan muamele bunlara da uygulandığından, bu zavallılar da açlıktan ölmeye başlamışlardır. Haftada yirmi beş dirhem petrol ile kendilerini aydınlatmaya uğraşan bu zavallılar çocuklarının dışarı çıkmasına müsaade edilmediğinden, para almadan gardiyanın bir şey almaya izin vermediğinden, yüz on paraya aldığı ekmeği kendilerine altı kuruşa sattıklarından, üstlerindeki şeyleri de ekmek için satıp bitirdiklerinden dolayı artık ölümden başka bir şey beklemediklerinden, bit içinde yüzdüklerinden kim bilir kaçınıcı defa olarak şikâyet etmişlerdir. Usul-i Muhakemat-ı Cezaiye Kanunu’nun 456’ıncı maddesine göre

ilgili memurun her ay hapishaneyi yoklama ederek icap eden raporları merciine gönderdiği halde bu raporlar şimdiye kadar bir fayda sağlamamıştır.

İntikam, korkutma ve terbiye. İbret olması gibi bir amaç atfedildiği hâlde mukaddes bir kendini beğenmişliği, kendi keyfine düşkünlüğü doğurtan ceza hakkının doğru bir sonuç verebilmesi için hükümetin her şeyden evvel mektepler açarak ilim ve ahlâk gibi iki fazileti halkın zihinlerine yerleştirmesi gerekir. Sonra bundan istifade edemeyenler için ve esasında Hugo'nun dediği gibi "Bir baş terbiye ederseniz kesmeye ihtiyaç kalmaz" sosyal felsefi görüşüne göre gerekli olan ceza, insan terbiyesinden doğmuş olmasına nazaran bunu halktan ziyade yöneticilere tatbik etmek daha doğru olacaktır. Maalesef memleketimizde iş bu dereceyi de geçerek ilmi ve sosyal müesseselerin tamamından mahrum kalmış köylerimizin halkı örneğin; aşırı asabiyetle birini dövdüğü veya aç kaldığı için birinin iki okka buğdayını çaldığı bahanesiyle aç ve çaresiz, her biri bir insan öldürülen yer adına daha uygun meclis namı altındaki mezbahalarda tükılarak ölmeye mahkûm edilmektedir. Bu durum, buradaki insanların, insaniyet ve medeniyetle aralarında uçurumlar meydana getirmektedir. Bu hale her şeyden evvel nihayet vermek bir vecibe halini almıştır.

Ferden çalışacak kol, düşünecek akıl olması gerekirken bunları hatta süt emen çocuklara varıncaya kadar öldürmek memleket hesabına azim bir cinayet olduğu gibi mevcut durumun devamı kabiliyet-i medeniyemiz hakkında dost ve düşmanlara şüpheler telkin edecek bir amildir.

Devlet-i Osmaniye'nin yegâne Avrupa'sını teşkil eden Edirne'de bu kadar ilkel ve bu kadar çirkin terbiye haneler bulunması insanlık adına da kabul edilebilir değildir. Memleketteki içtimai hayat Avrupa hükümetleri derecesinde adliye müesseseleri vücuda getirmeye mani olsa da, böyle mezbahaları insanlığa hapishane adı altında sunmak uygun değildir. Getireceği faydalar göz önünde bulundurularak, bunları biran evvel yıkarak, hiç olmazsa insaniyete şüphe teşkil etmeyecek bir şekilde yeniden tesis etmek gereklidir. Her hâlde bu mutlu inkılâp ve bunun gösterdiği yolda adliye dairelerinin yenilenmeleri gereğini unutmamak tarih ve insaniyetin tenkidinden korkanlar için en mühim bir vazifedir.

Hapishanede 300 kuruş maaşlı Halil Efendi isminde on iki senelik bir memur ile

200 kuruş maaşlı Ahmet ve Cafer isminde iki gardiyan mevcut olduğu gibi kadın gardiyana da elli kuruş verilmektedir (BOA. DH.MB. HPS.M. 27/1, lef 1).

SONUÇ

1918 yılının başında, Müfettiş Kenan Bey tarafından yazılmış olan rapor, Tekfurdağı Hapishanesi hakkında ayrıntılı bir gözlemin sonucudur. Hapishane hakkında ayrıntılı bilgilerin verildiği raporda okuyucu dönemin hapishanesinin içinde adeta bir yolculuğa çıkartılmaktadır. Rapor genel hatlarıyla, Tekfurdağı Hapishanesi hakkında hiçbir soru işareti bırakmadan hapishaneyi resmettiği gibi yöneticiler hakkında da çok ciddi eleştiriler getirmesi yönünden dikkat çekici bir belgedir. Tekfurdağı Hapishanesi bu rapora göre insani yaşam koşullarını sağlayan bir hapishane olma özelliğini kaybetmiştir. Bahsi geçen bu hapishanenin öncesinde var olan eski hapishanenin daha uygun koşullara sahip olduğu bilinmektedir. 1896 tarihli eski hapishane, 1880 Nizamnamesi'ne uygun olarak tasarlanmıştır. Buna göre; mahkûm ve tutukluların ayrı koşullarda kaldığı ve müstakil bir hastanesi dahi olan bir kuruluşa sahiptir. Ancak bu hapishane, II. Meşrutiyet Dönemi'ne girerken, ciddi anlamda tamire ve bakıma ihtiyaç duyan sağlıklı ve yetersiz bir yer halini almıştır. Sonrasında 1912 yılında yaşanmış olan depremde zarar gören hapishane, Balkan Savaşları'nda yakılıp yıkılmıştır. Bu yaşananlar sonrasında hapishanenin raporda bahsi geçen hükümet konağının altına taşınması zorunlu kılınmıştır. Yeni yerine taşınan hapishane tarihinde ilk defa bu kadar kötü bir haldedir. Hapishane koşullarının yetersizliği, kötü koşullara maruz kalan mahkûmların vahim durumu, personelin suiistimali, yerel yöneticilerin duyarsızlığı had safhaya ulaşmıştı. Bu durumların ayrıntılı bir biçimde anlatıldığı raporda, Tekfurdağı'na daha iyi koşulları sağlayacak yeni bir hapishanenin ivedilikle yapılması vurgulanmaktadır. Bu rapordan sonra, Birinci Dünya Savaşı'nın getirdiği ağır mali yüke rağmen, İttihatçılar, 1918 yılında Tekfurdağı'nda yeni bir hapishane inşaatına başlamışlardır.

KAYNAKÇA

AVCI, Mustafa (1994), "Hürriyeti Bağlayıcı Cezalara Seçenekler", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.
BOA. DH.MB.HPS.M. 27/11.

* Çalışma, II. Meşrutiyet Döneminde Edirne Vilayeti Hapishaneleri adlı doktora tezinden üretilmiştir.

DAVA KONUSU ALACAĞIN YARGILAMA AŞAMASINDA DEVREDİLMESİ

DR. YASEMİN YÜCESOY YILMAZ

Yargıtay 19. Hukuk Dairesi Tetkik Hâkimi

ÖZET

Alacağın devri, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)'nın "Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri" üst başlıklı Beşinci Bölümünün, "Alacağın Devri" alt başlıklı Birinci Ayırımı'nda 183-194. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Alacaklının bir borç ilişkisinden doğan alacağını, borçlunun rızası gerekmeksizin üçüncü bir kişiye devretmesine, alacağın devri denilmektedir. Devir, maddi hukuk bakımından sonuçlar doğurduğu gibi medeni usul hukuku açısından da farklı bir takım hukukî sonuçlar doğurmaktadır. Devrin yani dava konusu alacağın devrinin medeni usul hukuku bakımından ne gibi hukuki sonuçlar doğurduğu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nin "Dava konusunun devri" başlıklı 125. maddesinde düzenlenmiştir. Eldeki çalışmada da HMK'nın anılan madde

hükmü çerçevesinde değerlendirme yapılarak dava konusu alacağın devrinin medeni usul hukuku bakımından ortaya çıkardığı hukukî sonuçlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alacağın devri, borç ilişkisi, maddi hukuk, dava konusu alacağın devri, medeni usul hukuku.

GİRİŞ

Alacaklı ile söz konusu bu alacağı devralmak isteyen üçüncü kişi arasında kurulan, borçlunun iradesi dışında alacağın el değiştirmesi olarak nitelendirilen devir işlemi, alacaklı, borçlu ve devralan üçüncü kişi arasında gerçekleşen üç köşeli bir hukukî ilişkidir.¹ Alacağın devri, bir tasarruf işlemi olması nedeniyle diğer tasarruf işlemlerinde olduğu gibi devir borcu doğuran temel bir hukukî ilişkiye

dayanmaktadır. Bu temel ilişki genellikle devir borcu doğuran bir sözleşme olmaktadır.² Alacağın devri tek taraflı bir hukukî işlem olmadığından devir için, alacaklı ile devralanın alacak hakkının devri hususunda anlaşmaları gerekmektedir.³ Devir anlaşmasının yapılmasıyla birlikte başka bir işleme gerek olmaksızın asıl alacak, asıl alacağa bağlı fer'î haklar, rüçhan hakları, yenilik doğuran haklar ve talep hakkı, alacağın doğduğu borç ilişkisinin alacaklısı ve borçlusu dışında üçüncü bir kişiye geçmektedir.⁴ TBK m. 184 hükmü uyarınca alacağın devrinin geçerliliği, yazılı şekilde yapılmış olmasına bağlıdır. Davanın açılmasından sonra yani dava devam ederken, dava konusu alacağın davanın tarafları dışında üçüncü bir kişiye devredilmesi mümkündür.⁵ Böyle bir hâlde, devrin medeni usul hukuku bakımından ortaya çıkardığı sonuçlar HMK m. 125'te düzenlenmiştir. Anılan bu hüküm,

dava açılmasından hükmün kesinleşmesine kadar geçen dönem içindeki devir hâllerinde uygulanmaktadır.⁶

Davanın açılması ile ilk derece mahkemesince hüküm verilmesi arasında geçen süre içinde dava konusu alacağın devri hâlinde, HMK m. 125 hükmü aynen uygulanmaktadır. Ancak hükmün verilmesinden sonra gerçekleşen devir hâlinin ayrıca incelenmesi gerekmektedir. Doktrinde istinaf veya temyiz süresi geçmemiş bir dava konusu alacağı devralan üçüncü kişinin, davada taraf olmadığından hükme karşı istinaf veya temyiz kanun yoluna başvuramayacağı, maddi hukuk bakımından taraf sıfatı kalmayan devreden hükme karşı istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurabileceği, eğer devreden tarafından istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulmaz ve hüküm bu şekilde kesinleşirse, dava konu-

su alacağı devralan üçüncü kişi bakımından da kesinleşmiş olacağı, eğer devreden istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurur ve hüküm bu şekilde kesinleşirse, dava konusu alacağı devralan üçüncü kişi bakımından da kesinleşmiş olacağı, zira devralanın, devreden cüz'i halefi olduğu savunulmaktadır.⁷ Yine bu görüşe göre, istinaf mahkemesi tarafından HMK m. 353/1-a hükmü uyarınca dosyanın ilk derece mahkemesine geri çevrilmesine ya da temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay tarafından HMK m. 373/1 hükmü gereğince dava dosyasının ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verilirse, bu aşamadan sonra ilk derece mahkemesince yeniden yapılan yargılamada HMK m. 125 hükmünün uygulanacağı, istinaf veya temyiz aşamasında dava konusu alacak devredilirse, HMK m. 125 hükmünün uygulanması için istinaf mahkemesince veya Yargıtayca, HMK m. 353/1-a veya 373/1 hükümleri uyarınca dava dosyasının ilk derece mahkemesine geri gönderilmesine karar verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.⁸ Kanaatimizce bu görüşe tamamen katılmak mümkün değildir. İlk derece mahkemesince hükmün verilmesinden sonra gerçekleşen devir hâlinde, maddi hukuk bakımından hak sahibi olan devralanın, istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurabileceği kabul edilmelidir.

Öte yandan hükmün şekli anlamda kesinleşmesinden sonra gerçekleşen devir hâllerinde HMK m. 125 hükmü uygulanmaz.⁹

I. DAVA KONUSU ALACAĞIN DAVACI TARAFINDAN DEVREDİLMESİ

HMK m. 125 hükmü, dava konusu alacağın davacı veya davalı tarafından devrine farklı hukukî sonuçlar bağlamıştır.¹⁰ Anılan hükmün ikinci fıkrasına göre davanın açılmasından sonra, dava konusu alacak davacı tarafından devredilecek olursa devralan, görülmekte olan davada davacı yerine geçerek davaya kaldığı yerden devam edecektir. Böyle bir hâlde devralan davaya kaldığı yerden devam etmez ve duruşmaya katılmazsa, devri öğrenen mahkemenin HMK m. 147/2 gereğince devralanı ihtaratlı davetiye ile duruşmaya davet etmesi gerekir. Bu usul uygulanmadan devreden ile davaya devam edilmesi doğru değildir.¹¹ İhtaratlı davetiye tebliğine rağmen devralan duruşmalara katılmaz, davalı taraf da davayı takip etmezse, mahkemenin HMK m. 150/1 hükmü uyarınca dosyanın işlemiden kaldırılmasına karar verilmesi gerekir.¹²

Devralan devreden yerine davacı sıfatıyla davaya kaldığı yerden devam ederse, daha önce yapılmış olan usul işlemlerinin tekrarını isteyemeyeceği gibi devreden sahip olmadığı yetkileri de kullanamaz.¹³ Dava konusu alacağın davacı tarafından devri hâlinde, davalının hukukî durumunda herhangi bir değişiklik olmaz. Davalı sanki alacak devredilmemiş gibi ön inceleme aşamasında ve sonrasında devralanın açık muvafakati olmadan savunmasını genişletemez. Ancak devralana karşı sahip olduğu kişisel savunma sebeplerini ileri sürebilir. Takas def'inin ileri sürülmesi hâlinde durum böyledir.¹⁴

Davanın aleyhine sonuçlanması hâlinde, HMK m. 326 hükmü uyarınca yargılama giderlerinden davacı sorumlu olacaktır. Dava devam ederken davacının dava konusu alacağı devretmesi, devralanın davaya devam etmesi ve ancak davanın kaybedilmesi durumunda, davalının dava konusu alacağı devretmesi hâlinde farklı olarak, devreden davacının yargılama giderlerinden sorumlu olup olmayacağı hususunda HMK m. 125'te bir düzenleme yapılmamıştır. Doktrinde HMK m. 125/1-a, c.2 hükmünün kıyasen uygulanması ile devralan davacının davayı kaybetmesi hâlinde devreden davacı ile birlikte yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacağı savunulmaktadır.¹⁵

III. DAVA KONUSU ALACAĞIN DAVALI TARAFINDAN DEVREDİLMESİ

A. Genel Olarak

HMK m. 125/1 hükmünde davanın açılmasından sonra, davalının dava konusunu üçüncü bir kişiye devretmesi hâlinde, davacının isterse devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış kişiye karşı davaya devam edebileceği, bu durumda davacı davayı kazanırsa, devreden ve devralanın yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olacağı, isterse, davasını devreden hakkında tazminat davasına dönüştürebileceği düzenlenmiştir.¹⁶

Dava devam ederken davalının dava konusu alacağı üçüncü bir kişiye devrettiğini öğrenen mahkemenin, re'sen davacıya yukarıda açıklanan iki yoldan hangisini tercih ettiğini sorması ve neticesine göre işlem tesis etmesi gerekmektedir.¹⁷ Bu usul yerine getirilmeden eski hali ile davaya devam edilmesi Yargıtay tarafından bozma sebebi yapılmak-

tadır.¹⁸ Böyle bir hâlde mahkemece devir yokmuş gibi eski taraflar arasında davaya devam edilerek hüküm kurulur ve bu hüküm kesinleşirse, kesinleşme devralan hakkında hukukî sonuç doğurmaz.¹⁹ Mahkemece davacıya hangi yolu tercih ettiğinin sorulmuş olmasına rağmen davacı cevap vermez, seçim hakkını kullanmazsa, HMK m. 150 uyarınca dosyanın işlemiden kaldırılması gerekir.²⁰

Dava konusu alacağı devralan dava sırasında tekrar devraldığı alacağı devrederse, bu konuda bir sınırlama getirilmediğinden davacı, HMK m. 125/1'de kendisine tanınan seçim hakkını yeniden kullanabilir.²¹

B. Davaya Devreden Hakkında Devam Edilmesi

Yukarıda açıklandığı üzere dava sırasında davalının dava konusu alacağı üçüncü bir kişiye devretmesi hâlinde HMK m. 125/1-b hükmü gereğince davacı, isterse davasını devreden hakkında tazminat davasına dönüştürebilir. Davacı davasını devredene karşı tazminat davasına dönüştürdüğünde, davanın tarafları aynı kalmakta, ancak dava konusu değişmektedir.²² Bu husus, davayı değiştirme yasağının istisnasını oluşturmaktadır.²³

Böyle bir hâlde tazminat davası eski davanın devamı olduğundan, mahkemenin görevinde bir değişiklik olmaz, davaya kaldığı yerden devam edilir. Ancak davacı davasını ispat ettiğinde dava konusu alacağı hükme dilmeyip tazminata hükmedilir.²⁴

C. Davaya Devralan Hakkında Devam Edilmesi

Yargılama aşamasında davalının dava konusu alacağı üçüncü bir kişiye devretmesi hâlinde davacı, devreden davalı ile olan davasından vazgeçerek, HMK m. 125/1-a hükmü uyarınca devralana karşı davaya devam edebilir. Böyle bir hâlde davacının, dava konusu alacağı devralan üçüncü kişiye karşı yeni bir dava açması gerekmez. Davacının, alacağı devralana karşı davaya devam etmek istediğini mahkemeye bildirmesi yeterlidir.²⁵

Davacı, alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı davaya devam etmek istediğini bildirirse, davacı ile devralan üçüncü kişi arasında davaya kaldığı yerden devam olunur, devreden eski davalının davada taraf sıfatı kalmaz. Ancak böyle bir hâlde de, devreden davalı tarafından ya da ona karşı yapılmış olan usul işlemleri geçerliliğini koruyacağından, devralan yeni davalı bu usul işlemlerinin tekrarlanmasını isteyemeyeceği gibi devreden davalının süresinde yapmadığı usul işlemlerini yapamaz. Bu cümleden olarak yetki ilk itirazında bulunamaz. Ancak davacıya karşı sahip olduğu kişisel savunma sebeplerini ileri sürmesi mümkündür.²⁶

Davacı, alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı davaya devam eder ve davayı kazanırsa, hüküm devralan yeni davalı aleyhine kurulur, devreden eski davalı aleyhine hüküm kurulmaz. Ancak HMK m. 125/1-a, c. 2 uyarınca yargılama giderlerini, devreden eski davalı ile devralan yeni davalının müteselsilen ödemesine karar verilir.²⁷

***Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar, parantez içinde gösterilmiştir.**

BİBLİYOGRAFYA *

BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren: Roma Hukuku'nda ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Temliki, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Roma Özel Hukuku) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010.

ENGİN, Baki İlkey: Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Ankara 2002.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara 2017.

KURU, Baki: Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, 6. Baskı, İstanbul 2001, (Kısaltılmışı: KURU, C. IV).

KURU, Baki: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017, (Kısaltılmışı: KURU, Medenî Usul Hukuku).

KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder: Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara 2014.

PEKCANİTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet: Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, İstanbul 2018.

YÜCESOY YILMAZ, Yasemin: Hukukî Açından Faktoring İşlemi, Ankara 2018.

KAYNAKÇA

1/ ENGİN, Baki İlkey; Alacağı Temlik Edenin Garanti Sorumluluğu, Ankara 2002, s. 1; "...Alacağın temliki, bir alacağın alacaklı tarafından bir başka kimseye devredilmesidir. Bu suretle borç münasebetinde alacaklının şahsında bir değişiklik vuku bulmakta, eski alacaklının (temlik edenin) yerini yeni alacaklı (temellük eden) almaktadır. Aynı zamanda, temlik edilen alacak eski alacaklının malvarlığından çıkarak yeni alacaklının mamelekine dahil olmakta, alacağı talep etmek hakkı da yeni alacaklıya intikâl etmektedir..." HGK., T. 22.09.2010, 2010/11- 333 E., 2010/406 K. (UYAP).

2/ ENGİN, s. 17.

3/ ENGİN, s. 20.

4/ BAKLACI ÇAKIROĞLU, Evren; Roma Hukuku'nda ve Türk Borçlar Hukuku'nda Alacağın Temliki, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk (Roma Özel Hukuku) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2010, s. 114; EREN, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 21. Baskı, Ankara 2017, s. 1262, 1263-1264; YÜCESOY YILMAZ, Yasemin; Hukukî Açından Faktoring İşlemi, Ankara 2018, s. 155-156; "...Alacağın temliki ile alacak hakkı bunu devralan 3. kişiye geçer. Böylece devralan daha önce temlik edene ait olan alacak hakkını kesin olarak iktisap eder ve bunun üzerinde "tasarruf etme" yetkisini kazanır. Davaya konu uyuşmazlıkta davacı dava tarihinden önce alacak hakkını dava dışı ...'e devretmiş olmakla, davaya konu alacağı ilişkin temlik işlemi iptal edilmeyecek temlike konu alacağı davalıdan talep edemeyeceği gözetilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir..."Yarg. 13. HD., T. 28.01.2011, 2010/8606 E., 2011/2865 K. (UYAP).

5/ KURU, Baki; Hukuk Muhakemeleri Usulü, C. IV, 6. Baskı, İstanbul 2001, s. 3804; Dava konusu yapılmış olan bir alacağın devri ile birlikte o alacağı bağlı dava hakkı da devredilmiş olur. Bu sebeple yargılama sırasında taraflardan biri dava konusu alacağı devrederse, o alacak üzerinde bir tasarruf yetkisi kalmayacağından, davada da taraf sıfatı kalmaz. Böyle bir hâlde davaya kim tarafından ya da kime karşı devam edileceğinin HMK m. 125 hükmüne göre belirlenmesi gerekir (Bkz.KURU, Baki; İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017, s. 415; KURU, C. IV, s. 3804-3805).

6/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 415.

7/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 416.

8/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 416.

9/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 416.

10/ PEKCANİTEZ, Hakan/ATALAY, Oğuz/ÖZEKES, Muhammet; Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, İstanbul 2018, s. 309.

11/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 421; "...HMK'nun 125. maddesinin 2. fıkrası "Davanın açılmasından sonra dava konusu davacı tarafından devredilecek olursa, devralmış olan kişi görülmekte olan davada davacı yerine geçer ve dava kaldığı yerden itibaren devam eder." hükmünü içermektedir. Mahkemece anılan yasa hükmü gözetilerek ipoteğin fekki istenen taşınmazın yeni maliklerine dava ihbar edilerek davadan haberdar olunmalarının sağlanması ve taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken bu yönler gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..."-Yarg. 19. HD., T. 26.06.2013, 2013/743 E.-2013/11957 K. sayılı karar (UYAP).

12/ PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 309.

13/ KURU, Baki/ARSLAN, Ramazan/YILMAZ, Ejder; Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 25. Baskı, Ankara 2014, s. 522; KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 421; Devreden ıslah hakkını bir kez kullanmışsa, devralanın yeni bir ıslah hakkı olmaz. Devreden kendisini bağlayan bir ikrarda bulunmuşsa, devralan da o ikrarla bağlı olur. Devreden tarafından bir kez tanık listesi verilmişse, devralan yeni bir tanık listesi veremez (Bkz. KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 421).

14/ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 522-523; KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 421.

15/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 421-422.

16/ "... Dava, alacaklı bankanın davacının işçi maaşını bloke etmesi nedeniyle açılan maddi ve manevi tazminat davası olup mahkemece yazılı gerekçeyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Ancak, her ne kadar, davakonusu alacak, alacaklı banka tarafından ...A.Ş'ne temlik edilmiş ve mahkemece davalı olarak ... A.Ş aleyhine hüküm tesis edilmiş ise de, yargılama giderlerinden hem temlik eden ...A.Ş'nin hem de temlik alan sıfatıyla ...A.Ş'nin birlikte sorumlu olduğu gözetilmeksizin hüküm tesisi doğru olmayıp davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile kararın davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir..."Yarg. 11. HD., T. 28.10.2013, 2013/2659 E.-2013/18895 K. sayılı karar (UYAP).

17/ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 519; KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 417; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 309.

18/ "...6100 sayılı HMK'nın 125. maddesinin 1. fıkrası "Davanın açılmasından sonra, davalı taraf, dava konusunu üçüncü bir kişiye devrederse, davacı aşağıdaki yetkilerden birini kullanabilir: a) İsterse, devreden tarafla olan davasından vazgeçerek, dava konusunu devralmış olan kişiye karşı davaya devam eder. Bu takdirde davacı davayı kazanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur. b) İsterse, davasını devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürür." hükmünü haiz olup, bu hüküm doğrultusunda davacı tarafın iki seçimlik hakkı bulunmaktadır. Dilerse temlik eden taraf ile olan davadan vazgeçip, dava konusunu devralan kişiye karşı davaya devam edebileceği gibi, dilerse dava konusunu 3. kişiye devreden taraf hakkında tazminat davasına dönüştürebilir. Mahkemece HMK'nın 125. maddesi (HUMK 186. md) hükmü uyarınca işlem yapılması gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış hükmün bozulmasına karar verilmiştir..."Yarg. 11. HD., T. 14.02.2019, 2017/1790 E.-2019/1209 K. sayılı karar (UYAP).

19/ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 519; KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 417.

20/ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 519; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 309.

21/ KURU/ARSLAN/YILMAZ, s. 521; PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 309.

22/ PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 309, 310.

23/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 419.

24/ PEKCANİTEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 310.

25/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 417.

26/ KURU, Medenî Usul Hukuku, 417-418.

27/ KURU, Medenî Usul Hukuku, s. 418; "... ve özellikle davalı ... 'ın alacağı davadan sonra davalı ... 'e devretmesi karşısında yargılama giderlerinden ...ile ...'ün müteselsilen sorumlu tutulması HMK. 125/1-a maddesi hükmüne uygun olduğundan davalılar vekilinin aşağıdaki bendlerin kapsamı dışında kalan sair temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir..."Yarg. 19. HD.,T. 15.12.2016, 2016/10504 E.-2016/15853 K. (UYAP).

www.aselsan.com.tr

aselsan

ASELSAN Türk Silahlı Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'nın bir kuruluşudur.

Güven Veren Teknoloji

SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA AŞAMASINDA CİNSEL DOKUNULMAZLIĞA KARŞI İŞLENEN SUÇLARDA MAĞDUR BEYANININ DELİL DEĞERİ

ALPEREN ALKILINÇ

Ankara Batı Cumhuriyet Savcısı

Mağdur beyanı, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlarda önemli bir delildir zira, uygulamada çoğu zaman sadece mağdur beyanına dayanılarak, başkaca hiçbir delil bulunmadığı halde mahkûmiyet hükümleri kurulabilmektedir. Bu nedenle cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ile ilgili yapılan yargılamalarda adli bir hataya neden olmamak adına, mağdur beyanının güvenilirliğinin test edilmesi ve dosya kapsamı ile uyumluluğunun kesin bir şekilde tespit edilmesi gerekmektedir. Bu hususta mağdur beyanının delil değerinin olabilmesi için Yargıtay'ca şu ölçütlere sahip olması gerekir:

1-Mağdurun şikayette geç kalması: Örneğin, mağdurun, doğumu gerçekleştirdikten sonra, sanığın çocuğunu tanımayacağını belirttikten sonra şikayette bulunduğu somut olayda mağdur beyanlarının, gerçeğe uygun olmayacağı kabul edilebilecektir.

2-Faille mağdurun suçtan önceki ilişkisi: Örneğin, mağdur, şikayetinde, failin kendisini aramak suretiyle taciz ettiğini belirttikten sonra şikayet tarihinden sonra faille uzun süre görüşmesi durumunda mağdur beyanının gerçekliği hususunda şüphenin olduğu kabul edilecek ve bu durumun sanık lehine yorumlanması gerekebilecektir.

3-Mağdurun anlatımlarındaki çelişkiler: Mağdurun ifadelerindeki çelişki bazı durumlarda beraat kararı verilmesini gerektirebilecek veya suç vasfını değiştirebilecektir.

Şöyle ki, 17 yaşındaki mağdur kolluktaki ifadesini yalanlamış ve savcılıkta istismar olayının gerçekleşmediğini söylemiş, mahkemede ise tekrar kolluktaki ifadesinin doğru olduğunu belirtmişse şüphelinin, aşamalarda değişmeyen " cinsel ilişki rızaen yaşandı" yönündeki samimi savunması dikkate alındığında şüphelinin eylemlerini zorla gerçekleştirdiğine dair mağdurenin birbiriyle çelişen anlatımları dışında delil bulunmadığı durumlarda sanığın beyanına itibar edilip, suç vasfının değişerek eylem, 5237 sayılı TCK'nın 104/1. maddesinde düzenlenen "reşit olmayanla cinsel ilişki" suçunu oluşturabilecektir.

4-Faille mağdurun ilişki geçmişi: Faille mağdurun fiilden önce cinsel birliktelik yaşadığı durumlarda cinsel ilişkinin rıza ile gerçekleştiği kabul edilebilecektir. Örneğin, dosya içeriğinde; 18 yaşını doldurmuş sanık ile katılanın olay günü ve öncesinde arkadaşlıklarının olduğunu gösteren cep telefonu arama /mesaj kayıtları ve içeriği, sevgili olduklarına dair fotoğraflar, katılanın aşamalarda sürekli farklı beyanlarda bulunması ve beyanlar arasında çelişkilerin olması, sanıkla katılanın olay öncesine dayanan cinsel birlikteliklerinin olması gibi durumların söz konusu olması halinde bu neticeye varılabilecektir.

5-Beyanın hayatın olağan akışına uygun olup olmaması: Örneğin, cinsel suçla maruz kalan mağdurun bu olayı imkanı olduğu halde uzun süre saklaması, sanık ile imkanı olduğu halde bir arada bulunmaya

devam etmesi hallerinde mağdurun cinsel saldırı veya istismar suçuna maruz kaldığı iddiası hayatın olağan akışına uygun değildir. Bu meyanda, mağdurenin, sanık tarafından gerçekleştirildiğini iddia ettiği cinsel istismar eylemlerine dair öncelikle annesinin yanına gittiğinde annesine, sonrasında intihara teşebbüs eylemi sebebiyle savcılıkta ifadesine başvurulduğunda bu kez Cumhuriyet savcısına anlatma imkanı olduğu halde herhangi bir anlatımda bulunmayıp, sanık ile aralarında meydana gelen husumet akabinde bu iddiayı dile getirmiş bulunması, hayatın olağan akışına uygun sayılabilecektir.

6-Mağdur ile fail arasında husumet bulunup bulunmaması: Sanık ile katılanlardan herhangi biri arasında husumet bulunması durumunda sanığın tüm aşamalarda ısrarlı ve istikrarlı biçimde katılanlarla tartıştığını ancak cinsel tacizde bulunmadığını yaklaşık on yıldır aynı işyerinde çalıştığını savunduğu durumlarda salt mağdur beyanına itibar edilmeyebilecektir.

7-Mağdurun direnme/yardım isteme imkanı olan hallerde bu imkanı kullanıp kullanmadığı: Örneğin, mağdurun, zor durumda olduğuna, kurtulamadığına ve yardım isteğine ilişkin cep telefonu mesajları, mağdurenin vücudundaki darp ve cebir bulgularını tespit eden ve basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte yaralanma bulunduğu işaret eden adli muayene raporları dikkate alındığında mağdurun “ rızam hilafına

cinsel ilişki yaşadım” yönündeki beyanına itibar edilebilecektir. Ancak AVM tuvaletinde cinsel saldırıya uğradığını iddia eden mağdurun bağırarak yardım istemesi imkanı varken bu imkanını kullanmayıp sonradan şikayeti halinde beyanına itibar edilmeyebilecektir.

Yukarıda belirtilen kriterler sadece kovuşturma aşamasında değil soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından da değerlendirilmeli ve sonucuna göre karar verilebilmelidir. Zira, Yeni Türk Ceza Adalet Sisteminde benimsenen, “Kişilerin Lekelememe Hakkı” ile “Eksiksiz soruşturma ve Tek Celsede Duruşma” prensipleri uyarınca, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcılarının mâkul sürede bütün delilleri toplamaları, sadece mahkûmiyetle sonuçlanacağını değerlendirdikleri hususları dâvâ konusu yapmaları, beraatle sonuçlanacağını değerlendirdikleri eylemleri dâvâ konusu yapmamaları, yâni bir nev’i filtre görevi görmeleri gerekir. Haksız dâvâ açmamak, iddianame düzenlememek bir Cumhuriyet Savcısının görevine en uygun endişe olmalıdır. Şüpheli hakkında düzenlenen haksız ve yersiz bir iddianame, kişi hakkının ihlâlidir. Kişinin haksız yere sanık sıfatına sokulması ve bazen belki de yıllarca sürececek bir yargılama sürecine mahkûm edilmesi psikolojik bir travmadır. Bu travmadan kaçınmak için meşhur tabirle ‘kılı kırk yarmak’ gerekir.

ADLİYEMİZDEKİ YENİLİKLER

Günümüz bilişim çağında tüm alanlarda olduğu gibi yargı alanında da bilişim teknolojileri yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulan Bilgi İşlem Genel Müdürlüğüne bağlı olarak tüm adliyelerde Bilgi İşlem Müdürlükleri/Şefliklerinin kurulumu tamamlanmıştır. Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü'nün hayata geçirmiş olduğu en büyük projelerden biri olan UYAP projesi dışında da, adliyelerdeki işleyişin hızlandırılarak, hizmet odaklı sistemin aktif olarak kullanılabilmesi ve sürdürülebilmesi adına bilgi işlem büroları tarafından yeni yazılımlar geliştirilmektedir.

Yazılımsal ve sistemsel arızalar duruşmalarda ve acil işlem görmesi gereken kararlarda aksamalara sebebiyet vermektedir. Bu nedenle bu arızalara zamanında ve etkili müdahale yapılması önemlidir. Bilgi İşlem Şefliği olarak, yapmış olduğumuz saha araştırmalarını ve örnek adliyelerde kullanılan arıza sistemlerini de inceleyerek adliyemizin ihtiyaçları doğrultusunda bir ARGE planı yapılmıştır. Bahsi geçen plan çerçevesinde birçok alanda projeler geliştirilmiş ve ilk adım olarak Arıza Takip Sistemi (ATS) hayata geçirilmiştir.

ARIZA TAKİP SİSTEMİ (ATS)

Bilgi İşlem Bürosunca hazırlanıp testleri tamamlanan, adliyedeki bilgisayar ve teknik yan donanımlarında çıkan arızaların gideril-

mesi için, arıza talebi, tamir ve bakımı, arızanın takibi ve raporlama süreçlerini kapsayan "Ankara Batı Adliyesi Arıza Takip Sistemi" yazılımı tamamlanmıştır.

Arıza takip sistemi; bilgisayar, yazıcı, tarayıcı, SEGBİS, UYAP Sistemi ve diğer donanım bileşenlerinin arızalarının tespit ve takibinin yapıldığı çevrimiçi web tabanlı bir sistemdir. Kullanıcı, yaşadığı bir arızayı bildirmek için masaüstünde bulunan ATS ikonuna tıklayarak sisteme giriş yapar ve karşılaştığı sorunu bildirir.

Arıza takip sistemi, iş takip ekranına düşen talebi inceleyerek iş yükü dengesi ve işin mahiyetine göre bilgi işlem personelini otomatik olarak seçerek, yapılacak işi ilgili personele aktarır. Bilgi işlem personeli, kendisine atanan işi çevrimiçi web sisteminden ya da Bilgi İşlem Bürosu'nda bulunan anlık ekrandan görerek arızanın mahiyetine göre hızlı bir şekilde müdahalede bulunmaktadır.

Xxx

Bahsi geçen bu sistem hayata geçirilmeden önce, personel iş bölümü, iş yükü dağılımı dikkate alınarak yapılsa dahi sorunlara sebebiyet vermekteydi. Ayrıca, kendisinde arıza bilgisi düşen personel, oluşan arızayı tanımlamakta sorun yaşıyor ve doğru tanımlanmayan arızalara müdahaleler gecikmekteydi.

Kurulan “Arıza Takip Sistemi” ile birlikte adliyede görev yapan personellerimiz, sistem üzerinden arıza türünü seçerek, yaşamakta olduğu sorunun açıklamasını yazarak, müdahalenin daha doğru ve hızlı gerçekleşmesini sağlamaktadır. Ayrıca sistem, iş yükünü bilgi işlem personelleri arasında eşit şekilde dağıtmakta ve adil bir görev paylaşımına olanak tanımaktadır.

Bilgi işlem personeli performans ölçümü, sistem üzerinden kolaylıkla takip edilebilmekte ve aksayan taraflar tespit edilerek düzeltilabilmektedir.

Bilgisayar ve çevre birimlerinde karşılaşılan arıza türleri hakkında istatistikî bilgiler toplanarak, sürekli arızaya sebebiyet veren nedenler, donanım ve sistem bileşenleri tespit edilerek ilerleyen süreçlerde donanım bileşenlerine yönelik alımlarda daha dikkatli olunması öngörülmekte ve yapılacak olan cihaz bakımları bu doğrultuda gerçekleştirilmektedir.

Arıza Takip Sistemi kullanılmaya başlandıktan sonra, iş yükünün dengelendiği, telefon trafiğinin azaldığı, gelen arıza isteklerinin açık ve anlaşılır olması nedeniyle arızalara daha etkin ve daha hızlı müdahale edildiği gözlemlenmiştir.

Kullanıcılar yeni sistemi kısa sürede be-

nimsemiş ve olumlu dönüşlerde bulunmuşlardır. Şöyle ki; kullanıcılar arıza kaydını sistemden açarak, takibini yapılabildiklerini, işin kime düştüğünün görebildiklerini ve arızalara müdahalelerin hızlandığını belirtmişlerdir.

ADLİYE REHBER PROJESİ (ARP)

Adliyemizin iş yükünün artması, personel sayısının da çoğalmasına sebep olmuştur. Bu doğrultuda iletişimin hızlı bir şekilde sağlanması için bir yazılıma ihtiyaç duyulmuştur. Böylelikle bilgi işlem bürosu tarafından gerekli kodlama ve alt yapı çalışmaları tamamlanarak “Adliye Rehber Programı” geliştirilmiştir.

Bu proje ile çalışanların birbirleriyle etkin bir iletişim kurması ve arandlan kişiye hızlı bir şekilde ulaşılması amaçlanmış olup, yakın bir zaman da projenin hayata geçirilmesi düşünölmektedir.

Ayrıca, AR-GE çalışmaları sonucunda hâkim ve Cumhuriyet savcılarımızın “Nöbet Çizelgeleri”nin bir yazılım aracılığı ile hazırlanmasının, zaman kullanımı ve iş akışını kolaylaştıracağı düşünüldüğünden, bu yazılım için de altyapı çalışmalarına başlanmıştır.

TÜRKİYE'DE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDE DÜZ PAKETLEME (PLAIN PACKAGING) UYGULAMASI

OĞUZHAN SONGÖR

Ufuk Üniversitesi - Hukuk Fakültesi
Araştırma Görevlisi

I. GİRİŞ

Dünyada uygulanana tütün ürünlerinde düz paketleme veya kara paketleme kapsamında; bu ürünlerin paketlerinin renk, sembol, marka ve bunun gibi tüketicinin dikkatini çekecek unsurlar olmaksızın piyasa sürülmesi ve böylece özellikle genç tüketicilerin bu ürünlere yönelmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır.¹ Bunun yanında, tütün ürünleri üretici şirketlerin isim ve logolarının da kanunlar tarafından belirlenen yazı ve resim boyutlarında olması istenmektedir. Bu yazı ve resimlerin yerine kanunlar tarafından belirlenen kamu organlarının belirledikleri sağlık uyarıları ve uyarıcı resim ve görüntüler yer alacaktır.

Düz paket veya kara paket uygulaması, Dünya Ticaret Organizasyonunun Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin (Framework Convention on Tobacco Control) 11, 12 ve 13. maddeleri çerçevesinde düzenlenen bir kontrol tedbiridir. Sözleşmenin 11. maddesinde tütün ürünlerinin paketlenmesi ve etiketlenmesi düzenlenmiştir. 12. maddesinde, tütün ürünleriyle ilgili olarak halkın uygun iletişim araçları kullanılarak bilinçlendirilmesi ve eğitiminin sağlanmasının amaçlandığı belirtilmektedir.² İlgili sözleşmenin 13. maddesinde ise tütün ürünleri üretin şirketlerin verecekleri reklamlar, yapacakları promosyonlar ve sponsorluk anlaşmaları düzenlenmektedir. Bu üç madde çerçevesinde, tütün ürünleri paketlerinin üzerinden kaldırılacak

renk, sembol, marka ve yazılar ile yerlerine konulması planlanan sağlık uyarı ve resimleri çerçevesinde tek tip düz, sade, dikkat çekici unsurlardan ayrıştırılmış ve süslemelerden uzak düz bir paket veya kara bir paket olması planlanmaktadır.³

Dünya Ticaret Organizasyonunun Tütün Kontrolü Çerçeve Sözleşmesinin (Framework Convention on Tobacco Control) belirlemiş olduğu maddeler çerçevesinde düz paketleme uygulamasıyla; tütün ürünleri markaların öğrenilmesini ve reklamlarının yapılmasını engellemektir.⁴ Söz konusu düzenlenmenin maddeleriyle elde edilmek istenen amaçlardan biri de; tütün ürünlerinin üzerinde yer alan yazılı ve görsel uyarılar ile toplumun bilinçlenmesi ve ürünler hakkında bilgilenmeleri sağlanarak tütün ürünlerinin bağımlılık yapıcı ve zararlı yapıları hakkında toplumun bilgi sahibi olmasını sağlamaktır.⁵

II. DÜNYADAKİ FARKLI DÜZ PAKETLEME UYGULAMALARI

İlk olarak tütün mamullerinde düz paketleme uygulaması 1989 yılında Yeni Zelanda Sağlık Bakanlığı tarafından uygulanması planlanan bir düzenleme olmuştur.⁶ Ancak bu uygulamanın yasalaşması için Aralık 2012 yılına kadar beklenmesi gerekmiştir. Bu kadar uzun süre beklenilmesinin en temel nedenlerinden biri tütün ürünleri üreten uluslararası büyük şirketlerin böyle bir uygulamaya sıcak

1/ Judith McCool and others, 'Graphic warning labels on plain cigarette packs: Will they make a difference to adolescents?' (2012) 74 Social Science Medicine 1269

2/ Hielke Buddelmeyer and Roger Wilkins, 'The Effects of Smoking Ban Regulations on Individual Smoking Rates' (2005) Discussion Paper Series No 1737

3/ David C Currow and Anita Dossa, 'Plain packaging for tobacco products' (2011) BMJ 343

4/ Hugh Webb, 'Smoke signals: The decline of brand identity predicts reduced smoking behavior following the introduction of plain packaging' (2017) 5 Addictive Behaviors Reports 49

5/ P Beede and R Lawson, 'The Effect of Plain Packages on the Perception of Cigarette Health Warnings' (1992) 106 The Society of Public Health 315

bakmaması ve hükümetlerin de uluslararası şirketleri tepkisini çekmek istememesi olarak sayılabilir.⁷ 1 Aralık 2012 tarihinde düz paket uygulaması ilk kez Avustralya da yasal olarak düzenlenmiştir. Ağustos 2016 yapılan düzenleme ile Macaristan Hükümeti 20 Mayıs 2019 tarihinden itibaren düz paketleme uygulamasına uygulanmaya başlayacağını ilan etmiştir. 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren Fransa da düz paketleme uygulanması hayata geçmiştir. Şubat 2017 tarihinde ise Slovenya hükümeti Ocak 2020 tarihinden itibaren düz paketleme uygulamasının uygulanacağını ilan etmiştir. 20 Mayıs 2017 tarihinden itibaren ise Birleşik Krallık bünyesinde bulunan İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda da düz paketleme uygulaması uygulanmaya başlamıştır. Düz paketleme uygulamasını yasalaştıran diğer ülkeler ve tarihleri; Yeni Zelanda 6 Haziran 2018, Norveç 1 Temmuz 2018, İrlanda 30 Eylül 2018, Tayland 9 Eylül 2019, İsrail 8 Ocak 2020, Kanada 7 Şubat 2020, Singapur 1 Temmuz 2020, Belçika 1 Ocak 2021 tarihlerinden itibaren düz paketleme uygulamasının uygulanmaya başlayacağını ilan etmişlerdir. Türkiye ise erken sayılabilecek bir tarihte 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren düz paketleme uygulamasının temel hallerinden birini uygulayarak bu alanda uygulamayı kanunlaştıran dünyada 8. ülke olmuştur.⁸

III. TÜRKİYE'DE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDE DÜZ PAKETLEME UYGULAMASI

5 Aralık 2018 tarihinde Resmi Gazete

yayınlanan, 15 Kasım 2018 tarihli 7151 sayılı Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 24. ve 25. maddeleri ile 4207 sayılı Kanunda bazı değişiklikler yapılmıştır. 26 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan, 7 Kasım 1996 tarihli 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun'un 3. ve 4. maddelerinde yapılan değişiklik ile düz paketleme uygulaması ülkemizde uygulanmaya başlamıştır. Kanun'un 4. maddesi özellikle düz paketleme uygulamasını içermektedir. İlgili Kanunun 4. maddesinin üçüncü fıkrası;

“(3) (Değişik birinci cümle: 4/7/2012-6354/ 10 md.) Türkiye’de üretilen veya ithal edilen tütün ürünleri paketleri ile tabanı hariç nargile şişelerinin üzerine, en geniş iki yüzünden her birine, bu yüzlerin alanlarının yüzde seksen beşinden az olmamak üzere, özel çerçeve içinde tütün ürünlerinin zararlarını belirten resimli ve Türkçe yazılı uyarılar veya mesajlar konulur. Bu uyarı yazılarının aynı şekilde, birden fazla paketi bir arada bulunduran tütün ürünleri kutuları üzerine de yazılması zorunludur. Uyarı mesajları resim, şekil veya grafik biçimlerinde de olabilir. Uyarı mesajlarını taşımayan tütün ürünleri ithal edilemez veya satışa çıkarılamaz. (Ek cümleler:15/11/2018-7151/24 md.) Türkiye’de üretilen veya ithal edilen tütün ürünleri; markanın yazım şekli, yazı karakteri ve boyutu, paket üzerindeki konumu, paketlerin rengi, diğer yazı, ibare ve şekiller dâhil olmak üzere aynı şekilde tasarlanmış düz ve standart paket biçiminde piyasaya arz edilir. Marka, pakettin sadece bir yüzeyine ve bu yüzeyin yüzde

6/ SimonChapman, *PublicHealthAdvocacyandTobacco Control: MakingSmokingHistory* (1st edn, Blackwell Publishing 2017)

7/ GerardHastings, KarineGallopel-MorvanandJuan M Rey, ‘ThePlainTruthAboutTobaccoPackaging’ (2008) 17

Tobacco Control 361

8/ 26 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan, 7 Kasım 1996 tarihli 4207 sayılı Tütün Ürünlerinin Zararlarının Önlenmesi ve Kontrolü Hakkında Kanun

beşini aşmayacak şekilde yazılır. Paketlerin üzerine markanın logosu, simgesi veya sair işaretleri konulamaz. Bu kurallar birden fazla paketi bir arada bulunduran tütün ürünleri kutuları için de geçerlidir.”şeklindedir.

Aynı Kanunun 4. maddesinin 5. fıkrası ise;

“(5) (Değişik:15/11/2018-7151/24 md.) Bu Kanunda belirtilen uyarı yazıları, resim, şekil veya grafik mesajlarıyla, paket üzerinde yer verilen markanın yazım şekli, yazı karakteri ve boyutu, paket üzerindeki konumu, paketlerin rengi, paket üzerinde yer verilen uyarı mesajları, diğer zorunlu yazı, ibare ve şekiller dâhil olmak üzere tek tip olarak tasarlanmış düz ve standart paketler ile ilgili hususlar Sağlık Bakanlığının uygun görüşü alınarak Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.” şeklindedir.

15 Kasım 2018 tarihli 7151 sayılı Sağlıkla İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 25. maddesiyle 4207 sayılı Kanuna geçici madde eklenmiştir.⁹ Bu geçici 5. madde;

(1) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce Türkiye’de üretilen veya ithal edilen tütün ürünleri, yedi ay içinde 4 üncü maddenin üçüncü fıkrasına uygun hâle getirilir. Bu süre Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından altı aya kadar uzatılabilir.

(2) 4 üncü maddenin beşinci fıkrasında öngörülen yönetmelik bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir ay içinde çıkarılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

Bu düzenleme 5 Aralık 2018 tarihinde resmi gazetede ilan edilmesiyle birlikte yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren 7 ay olan süresi Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından da 6 ay uzatılabilecektir. Bu sürelerin sonundatütün ürünlerinin 4. maddenin üçüncü fıkrasına uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Söz konusu süre 5 Ocak 2020 tarihinde sona ermektedir. Geçici 5. maddenin 2. fıkrası çerçevesinde; 1 Mart 2019 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım ve Orman Bakanlığın Tütün Mamullerinin Üretim Şeklinde, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” de yer alan geçici 2. madde de belirtildiği üzere 5 Temmuz 2019 tarihine kadar Kanunda belirtilen şartlara haiz olmayan tütün ürünleri de piyasa arz edilebilir. Bu tarihten sonra Kanuna aykırı olan tütün ürünlerinin piyasaya arz edilmesi mümkün olmayacaktır. Benzer bir şekilde 5 Ocak 2020 tarihine kadar Kanuna uygun olmayan tütün

ürünleri piyasada bulundurulabilecektir. Bu tarihten sonra söz konusu Kanunda yer alan düzenlemeye aykırı tütün ürünleri ve paketlerin piyasada bulundurulması, Kanuna aykırı olarak kabul edilecektir.

Bu tarihten itibaren 4. maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarına aykırı hareket edilmesi durumunda ise 4207 sayılı Kanunun Ceza Hükümleri başlıklı 5. maddesinin 12. fıkrası kapsamında;

“4 üncü maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarındaki yükümlülüklerin her birine aykırı hareket eden üretici firmalar, Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından bu yükümlülüklerle aykırı olarak piyasaya sürülen malların piyasa değeri kadar idarî para cezası ile cezalandırılır. Ancak, verilecek idarî para cezasının miktarı iki yüzeli bin Türk Lirasından az olamaz.” cezai işlem uygulanacaktır.

4207 sayılı Kanunun 4. maddesinin 5. fıkrası kapsamında belirtilen ve geçici 5. maddesinin 2. fıkrası kapsamında belirtilen, Tarım ve Orman Bakanlığın Tütün Mamullerinin Üretim Şeklinde, Etiketlenmesine ve Denetlenmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 1 Mart 2019 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁰ Yönetmeliğin Üçüncü bölümünde yer alan Etiketleme ve Paketleme başlıklı bölüm tütün ürünlerinde uygulanacak olan düz paketleme uygulamasının hangi şartlara sahip olması gerektiğini temel kurallarıyla birlikte ortaya koymaktadır. Yönetmeliğin 10. maddesinde, marka ismi ve logosunun tütün paketlerinde nasıl kullanılması gerektiği; 11. maddesinde, tütün paketlerinin rengi, şekli, içeriği ve mamul özellikleri belirlenmiş; 12. maddesinde ise, paket üzerinde yer alması gereken sağlık uyarılarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

III. SONUÇ

Türkiye’nin, tütünle mücadele konusundaki aldığı tedbirlerden biri de düz paketleme uygulamasıdır. Düz paketleme uygulamasının temel sebeplerinden biri toplum sağlığını korumak ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu uygulama sayesinde özellikle genç kuşaklar arasında tütün ürünlerinin kullanımının ve bağımlılığının azaltılması ve kamu sağlığının korunması amaçlanmaktadır.

Düz paketleme uygulaması tek başına tütün ürünlerinin kullanımının ve bağımlılığının azaltılması yeterli için bir uygulama olmayıp, diğer destekleyici uygulamalar ile halkın bilgilendirilmesinin ve bilinçlendirilmesinin de sağlanması gerekmektedir.

HATİCE GÖYHAN

Hakim Adayı

DOLUDİZGİN

Gece çöktü üstüme
Lakin nedir bu hadsizlik
Aldırış etmeden bu sükunete
Dört nala koşuyorsun

Acı çöktü üstüme
Bile bile nedir bu inat
Sevmekten vazgeçmeyeceğiz elbette
Lakin parçalanamayız bir daha

Güneş doğdu üstüme
Dizginlerimi tutar mısın
Gülüşünde kayboluyorum
Ne kadar sürecek bu

Yağmur yağdı üstüme
Yavaş yavaş yeşeriyordun içimde
Gökkuşağı gibiydi
Lakin sona gelmekten korkuyorum

Ölüm çöktü üstüme
Ruhsuz bir hoşçakal
Biliyorum bu son olmayacak
Lakin vazgeç artık

KAYBEDİLMEMEYE YÜZ TUTMUŞ DEĞERLERİMİZ “HOŞGÖRÜ VE TEVAZU”

ERDAL USTA

Ankara Batı Zabıt Katibi

21.yüzyılda yaşadığımız dünyada ve bütün hayat unsurlarının maddeleştigi ve yapaylaştığı şu zamanda insanlar bu iki iksirin formülünü kaybetti. Bunun nedeni de geçim ve istikbal kaygısı, hırs ve bencillikle dünyaya bağlanmanın sonucu olsa gerek. İnsan olmanın yegâne temel taşlarından olan bu iki mutlak değer şimdilerde yerini kibir ve duyarsızlığa, nezaketsizlik ve empati eksikliğine bırakmış durumda maalesef...

Günlük hayatımızda gözlemlediğimiz ilişkilerde ve rastladığımız karelerde bu yoksunluğu derin bir üzüntüyle hisseder olduk. Bilhassa işe gidiş ve dönüşlerdeki otobüs seyahatlerinde, trafikte, sıra kuyruklarında, sosyal medya platformunda ve daha pek çok iletişim ortamlarında bu ahlâki erozyon kendisini göstermeye başladı. “Adam sen-decilik” ve “Bana dokunmayan yılan bin yaşasın” zihniyeti toplumumuzun birleştirici bloklarını dinamit misali tehdit eder hale geldi.

Geçmişimize baktığımızda atalarımız, tarihe dünyada emsali görülmemiş erdem nüveleri sunarken bugün geldiğimiz nokta her insanın kendisini sorgulaması gerektiği gerçeğini gözler önüne sermektedir. “Kusur görenindir” diyen Yunus Emre, “Tevazuda toprak, hoşgörüde deniz gibi ol” diyen Mevlana, 1478’de Bosna’yı fethettikten sonra Hoşgörü Fermanı çıkartan ve üç dinin mensuplarına da aynı hoşgörü nazarıyla bakan Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri bu güzellikleri yaşayıp yaşatırken, bize ne oldu da bu hale geldik veya getirildik. Daha da geriye gidersek “Hoşgörü lü davran ki sana da hoşgörü lü davranılsın” diyen bir peygamberin ümmetiyiz biz.

Peki nedir bizi bu erdemlerden uzaklaştıran ve birbirimize yabancılaştıran, ötekileştiren ve gruplaştıran. Tuttuğumuz takım, oy verdiğimiz parti, aldığımız eğitim, kazandığımız para, giydığımız elbise ve yediğimiz yemekler mi? Yani kısacası birbirimizi sahip olduğu sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıklar nedeniyle insafsızca yargılayacak mıyız? Yoksa bir millette olması gereken aidiyet duygusuyla, insani erdemlerle, sabır ve tahammül, saygı ve empatiyle birbirimize sarılmanın yollarını arayacak mıyız? Atalarımızın bize miras bıraktığı ve dinimizin bize vazettiği bu temel değerleri içselleştirip diri tutmadıkça, nefes gibi içimize çekip hücrelerimize kadar hissetmedikçe bu menzilde bir arpa boyu yol almamız hayalcilikten öteye gidemez. Bu hususta başta siyasetçilerden devletin en üst kademelerine, sivil toplum kuruluşlarından mahalle muhtarlarına varana kadar, hatta dahası fert fert hepimize büyük görevler düşmektedir.

“Sana yapılmasını istemediğin şeyi sen de başkasına yapma” sırrınca içinde bulunduğumuz bu dehşetli zamanda vatandaş bazında son derece duyarlı ve örnek teşkil edecek davranışları sergilemeliyiz. Sabır ve tahammül gücümüzü artırarak hoşgörü ve tevazu kanallarımızı sonuna kadar açmalı, kanatlarımızı bu yönde toplumun üzerine germeli, tabiri caiz ise bu hastalığı bütün topluma yaymalıyız. Toplumsal kurallara uymalı, uymayanları hoşgörü ve tevazu iksiriyle uyarmalıyız. Otobüste ilerlemeyen vatandaşları, sıra kuyruğuna riayet etmeyen uyanıkları, trafikte gerginlik çıkaranları, sosyal medyadaki kendini bilmezleri vs. sabır, tahammül ve ikna ile sükunete davet etmeliyiz.

Unutmayalım ki, “Dün elimizden çıktı, yarına çıkmaya ise elimizde senet yok, o halde yaşadığımız anı hakiki ömrümüz bilelim.” Sonu olan bir dünyada ve vadesi belli bir hayatta geriye sadece bu erdemlerimiz miras kalacak. Çocuklarımız, sevdiklerimiz veya hasbelkader kimlerle haşır neşir olduysak onlar tarafından bu karakter duruşuyla hatırlanacağız.

Son olarak Yunus Emre'nin bir şiiriyle bitirmek istiyorum :
*Hakan cihana doludur, kimseler Hakkı bilmez
Onu sen senden iste, o senden ayrı olmaz
Dünyaya gelen geçer, bir bir şerbetin içer,
Bu bir köprüdür geçer, cahiller onu bilmez,
Gelin tanış olalım, işin kolayın turalım
SEVELİM SEVİLELİM, DÜNYA KİMSEYE KALMAZ*

ADALET SİSTEMİNDE KOLLUK BİRİMİ VE ÇOCUK İLİŞKİSİ

FILİZ OSAN

Ankara Batı Adliyesi,
Sosyal Hizmet Uzmanı

Çocuk, çalışma yaşamımızın bütün sistemlerinde yer almaktadır. Çocukla çalışırken daha hassas ve profesyonel olma çabası gösterilmelidir. Bu noktada, aile ve çocuk mahkemeleri adli sistemde çocukların örselenmesinin önüne geçmek ve çocuk ile aileye yönelik hizmetlerin çeşitlenmesi bağlamında faaliyet yürütmektedir. Çocuk ve aileye yönelik hizmetlerin çeşitlenmesinde bu mahkemelerin kadrosunda farklı ihtisas alanlarında uzmanlar yani sosyal çalışma görevlileri istihdam edilmiştir. Bahsi geçen bu uzmanların birincil hedefi adli sistem içinde çocukların örselenmesinin önüne geçmek, savunma ve korunma haklarını derinleştirmektir. Çocukların duruşmaya hazırlanması, haklarının savunulması ve gerekli koruma tedbirlerinin uygulanması temel mesleki faaliyettir. Adli sistemin zaman zaman sorun oluşturan olguları ile bu yönde yapılan mesleki gözlemler bu sistemin daha güçlü olmasına imkan sağlayacaktır. Makalemizde konu edilecek olgu, çocukların adli sistem içerisinde kolluk birimleri ile olan temaslarında örselenebileceği alanlara ilişkin farkındalık oluşturmaktır.

Çocukların adli sistem içinde yanlış uygulamalardan kaynaklı olarak örselendikleri alanlardan biri, tutuklu veya hükümlü çocu-

ğun sosyal çalışma görevlisiyle yaptığı görüşme sırasında çocukla birlikte görüşme odasına kolluk birimlerinin de girmesidir. Oysa ki o görüşme çocuğa özgü olma, kendini rahat ifade edebilme ve gizlilik teması içermelidir. Çocuk kendisine bakan kaç tane gözden sıyrılarak kendisini rahatlıkla ifade edebilir ki... Çoğu zaman kendisini samimi bir şekilde ifade etme çabasına bile girmek istemeyebilir. Her ne kadar kolluk birimlerinin çocukla birlikte görüşme odasına girmelerindeki dayanakları güvenlik koşullarını sağlamak olsa da çocuğun güvenliğinin sağlanması ile kendisini rahat ifade edebilme alanı iç içe girdiğinde iki meslek grubunun profesyonel hizmet alanı da çocuğun aleyhine bir duruma dönüşebilmektedir.

Mesleki çalışmalarım sırasında gözlemlediğim, yasal düzenlemelere karşın uygulamada yanlışlıklar içeren bir diğer hususta tutuklu veya hükümlü çocukların Ceza İnfaz Kurumundan nakilleri ile adliye içindeki işlemleri sırasında çocuğa kelepçe takılmasıdır. Yasal düzenlemelere bakıldığında; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 18. maddesinde, "Çocuklara zincir, kelepçe ve benzeri aletler takılamaz. Ancak; zorunlu hallerde çocuğun kaçmasını, kendisinin veya başkalarının

hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için kolluk tarafından gerekli önlem alınabilir.” şeklinde hüküm yer almaktadır. Ancak, kolluk birimleri tarafından alınacak önlem kelepçe olmamalıdır. Ayrıca Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Yönetmeliğinin 7. maddesi ile çocuklarla ilgili özel hükümlere ilişkin olan 19. maddesinin 10. fıkrasında 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun 18. maddesi ile paralel düzenlemelere yer verilmiştir. Benzer hükümler yetişkinlere ilişkin Ceza Muhakemesi Kanununun 93.maddesinde de yer alsa da çocuklar; özel bir tutum ve davranış geliştirilmesi ve korunması gereken kişiler olarak yetişkinlerden farklı hükümlere tabi tutulmuşlardır. Bu nedenle çocuklara ilişkin özel bir düzenleme yapılmıştır.

Uygulamalarda, yasal düzenlemelere uygun davranan kolluk birimleri bulunmakla birlikte, kelepçe uygulamasının daha güvenli olabileceğini düşünerek hareket edenler de yer almaktadır. Oysa ki günümüzde güvenliği sağlama, koruma vb. amaçlar doğrultusunda artık yetişkin için bile çoğu zaman uygun olmayan bu uygulamanın hangi koşulda olursa olsun çocukla ilişkilendirilmesi oldukça yanlıştır. Çocuk belki ilk defa bu sürecin içine

dahil olmuştur, belki de birden çok kez sistemin yanlışlarının içinden geçerek bu süreci tamamlamıştır. Varsayımlar ne olursa olsun sistem çocukların ikincil örselenmesine imkan vermemelidir. Bundan dolayıdır ki adli sistem içindeki tutuklu veya hükümlü çocukların adli süreci sağlıklı bir birey olarak tamamlamalarında kolluk birimlerinin çocuğa özgü, mahremiyet içeren, tutarlı ve profesyonel yaklaşımı önemlidir. Bu bağlamda suça sürüklenen çocuklarla yakın temas halinde olan kolluk birimlerinin özel olarak eğitilmesi, çocuğa ilişkin hizmet modelinin tanımlanmış yasalarda belirtilen şekilde uygulanması gerekmektedir.

Çocuk için önemli hakları ortaya koyan Çocuk Hakları Sözleşmesi çocuğun sistemler içinde ele alınmasını öngörmektedir. Çocukla ilgili sistemler ne kadar sağlıklı ve sağduyulu işlerse sonuç da o kadar olumlu olur. Çocuk özelliği gereği çabuk incinebilir, örselenebilir, içine kapanabilir, çocuk olmaktan vazgeçebilir veya yetişkin gibi davranıp hissetmenin onu daha güçlü kıldığına inanabilir. Ama özünde o, çocuk gibi hissederse ve yaşarsa çocuktur, yetişkin gibi hissederek ve yaşarsa kayıp bir çocuktur.

ANKARA BATI ADLİYESİ HAKİM VE CUMHURİYET SAVCISI ADAYLARI EĞİTİM PROGRAMI

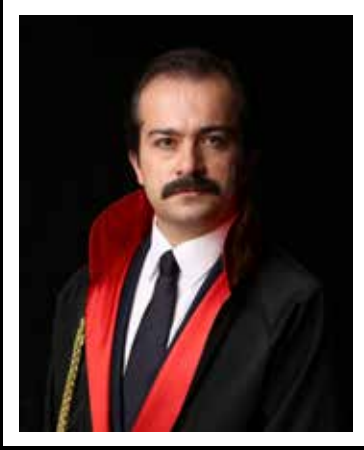

Adliyemizde staj eğitimlerine devam eden hakim ve Cumhuriyet savcısı adaylarının mesleki gelişim ve tecrübelerine katkı sağlamak amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığımız tarafından eğitim programı düzenlenmiştir. Cumhuriyet Başsavcımız Sayın Ahmet AKÇA ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilimiz Sayın Üzeyir KARAKÜLAH tarafından oluşturulan, adliyemizde görev yapan olan hakim ve Cumhuriyet savcılarımızın uzmanlık alanlarından oluşan seminer programı düzenli olarak belirlenen tarihlerde gerçekleştirilmiştir.

Bu programlarda adliyemizde staj eğitimine devam eden hakim ve Cumhuriyet savcısı adaylarının mesleki uygulamalar açı-

sından tecrübe edinmesi amaçlanmıştır. Kendi uzmanlık alanlarında bilgiler veren hakim ve Cumhuriyet savcılarımız, adaylarımızın meslek hayatında karşılaşılabilecekleri olaylar üzerinden örnekler vererek katkıda bulunmuşlardır. Hakim ve Cumhuriyet savcı adaylarımız yapılan programlardan memnuniyetlerini dile getirerek teorik bilgilerini bu seminerler sayesinde uygulamalar ile pekiştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Düzenlenen seminerlerde görev alan hakim ve Cumhuriyet savcılarımız kendi alanlarında önce mevzuata ilişkin anlatımlarda bulunarak bu hükümlerin somut olaylara nasıl uygulanacağı yönünde bilgiler vermişlerdir.

TUGAY ÖZKAHRAMAN

Karaman Cumhuriyet Savcısı

GERÇEĞİN TÂ KENDİSİ

Ekmel bir sızı benimkisi
Her demiyle vurucu,
Erdemiyle asil.

Yârsız bir yara benimkisi
Kalbe hatem,
Gönlün gecesine değen, sessiz bir matem.

Haleti ihtizar bir diriliş benimkisi
Aşk kalesine giden,
Esaretiyle büyüyen.

Hilm ü haya dolu bir bakış benimkisi
Rüya dehlizinde,
Gerçeğin tâ kendisi...

ADLİYEMİZDEN HABERLER

25 YILLIK PERSONEL PLAKET TÖRENİ (17.06.2019)

Mesleki hayatlarında 25 yıllık hizmeti bulunan ve Adalet Bakanlığı ailesine yeni katılan personelimize Adalet Bakanımız Sayın Abdülhamit GÜL adına tebrik ve başarı belgeleri takdim edildi.

BAYRAMLAŞMA (19.08.2019)

Kurban Bayramı tatilinin ardından Başsavcılığımız tarafından bayramlaşma töreni düzenlendi. Törene hakimler, Cumhuriyet savcıları ve tüm adliye personeli katıldı.

ANKARA GARNİZON KOMUTANI KORG. ALİ SİVRİ'NİN ZİYARETİ (26.08.2019)

4. Kolordu Komutanı ve Ankara Garnizon Komutanı iken Ege Ordusu Komutanlığı'na atanan Korg. Ali SİVRİ, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA'ya veda ziyaretinde bulundu. Yapılan ziyaret için teşekkürlerini sunan Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA, Korg. Ali SİVRİ'ye yeni görevinde başarılar diledi.

ADALET BAKAN YARDIMCISI ŞABAN YILMAZ VE HSK 1. DAİRE ÜYESİ HÜSEYİN ŞAHİN'İN ZİYARETİ (09.09.2019)

Adliyemizde Muharrem ayı dolayısıyla vatandaş ve personele aşure ikram edildi. Düzenlenen etkinliğe Adalet Bakan Yardımcısı Şaban YILMAZ, HSK 1. Daire Üyesi Hüseyin ŞAHİN, HSK Genel Sekreteri Fuzuli AYDOĞDU, Adalet Bakanlığı Destek Hizmetleri Daire Başkanı Erdal DEMİR, Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Komisyonu Başkanı ve Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri katıldı.

Adliyemizin vatandaş girişinde düzenlenen etkinlikte Adalet Bakan Yardımcısı Şaban YILMAZ, Destek Hizmetleri Daire Başkanı Erdal DEMİR ve Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA tarafından vatandaş ve personele aşure ikram edildi.

Aşure ikramı sonrasında adliye teras kafeteryasında hakim ve Cumhuriyet savcıları ile bir araya gelen Adalet Bakan Yardımcısı Şaban YILMAZ ve HSK 1. Daire Üyesi Hüseyin ŞAHİN bereket, bolluk, paylaşma ayı olan Muharrem ayının herkese birlik, beraberlik ve hayırlar getirmesini diledikten sonra tüm hakim ve savcılarının yeni adli yılını tebrik ettiler.

ADALET BAKANLIĞI TEFTİŞ KURULU BAŞKANI CİHAN YILDIZ VE BAŞKAN YARDIMCISI RAMAZAN OLPAK'IN ZİYARETİ (02.10.2019)

Adalet Bakanlığı Teftiş Kurul Başkanı Cihan YILDIZ ve Başkan Yardımcısı Ramazan OLPAK adliyemizi ziyaret etti.

ADLİ TEBLİGAT SİSTEMİNİN İYİLEŞTİRİLMESİ PROJESİ (07.11.2019)

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı kapsamında Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün yararlanıcısı olduğu ve Birleşik Krallık ile birlikte yürütme görevini üstlendiği Adli Tebligat Sisteminin İyileştirilmesi Projesi kapsamında çalışma toplantısı düzenlendi. Proje kapsamında hazırlanan iş kartları, süreç haritası ve kalite kontrol sisteminin tanıtılması amacıyla pilot adliyelerden olan adliyemizde eğitim programı düzenlendi.

BUGÜN FİDAN, YARIN NEFES KAMPANYASI (11.11.2019)

Tarım ve Orman Bakanlığı koordinasyonunda gerçekleştirilen “11 Milyon Ağaç; Bugün Fidan, Yarın Nefes” kampanyası 11/11/2019 günü saat 11:11’de 81 ilde aynı anda Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN’ın açılış konuşmaları ile başladı. Ankara Yenimahalle ilçesi Batıkent Çakırlar mevkiinde gerçekleştirilen etkinliğe Adalet Bakanı Sayın Abdulhamit GÜL ile Bakan Yardımcıları Uğurhan KUŞ ve Zekeriya BİRKAN, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Yılmaz ÇİFTÇİ, Genel Müdür Yardımcıları Namık Kemal VAROL, Hasan AKCEVİZ ve Mehmet YILMAZ, Denetimli Serbestlik Daire Başkanı Burak CEYHAN, Ankara Cumhuriyet Başsavcısı Yüksel KOCAMAN, Ankara Adli Yargı Adalet Komisyonu Başkanı Yunus ALKAÇ, Cumhuriyet Başsavcı Vekili Vural BALCI, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA ile çok sayıda personel katıldı.

Kampanya kapsamında ayrıca Ankara Batı Denetimli Serbestlik Müdürlüğü tarafından adliye önünde açılan standta vatandaş ve personele fidan dağıtımı yapıldı. Dağıtım etkinliğine Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA ile Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcı Vekili Durdu ÖZER katıldı. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA “daha yeşil bir Türkiye için atılan bu adım ile gelecek nesillere daha yaşanabilir bir ortam bırakabilmenin mutluluğunu yaşıyoruz” dedi.

VEFA TANIŞMA VE KAYNAŞMA YEMEĞİ (20.11.2019)

Ankara Batı Adliyesinde daha önce görev yapan Cumhuriyet savcılar ve Hakimlere “Vefa”, yeni gelen Cumhuriyet savcılar ve hakimler için “Tanışma ve Kaynaşma” yemeği düzenlendi.

Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet Başsavcı Vekilleri, Ticaret Mahkemesi Başkanının da katıldığı programda adliyemizden başka adliyelere tayin olan Cumhuriyet Savcısı Ersel ASLAN, Cumhuriyet Savcısı İsmail YALÇIN, Cumhuriyet Savcısı Süleyman ŞAHİN, Hakim Mehmet KARATAŞ, Hakim Mithat DOKUR, Hakim Nihal TOZLU ile emekliye ayrılan Cumhuriyet Savcısı Doğan UYSAL ve Hakim Feridun ÇAKIR’a hediye ve plaketleri takdim edildi.

“KARANLIĞI AYDINLANANLAR ÖYKÜ YARIŞMASI” ÖDÜL TÖRENİ (25.11.2019)

Adalet Bakanlığı ve MEB işbirliği ile denetimli serbestlik yükümlüleri ve eski hükümlülere yönelik öykü yarışması düzenlendi. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı Denetimli Serbestlik Müdürlüğünde infazı devam eden yükümlülerden yarışmaya katılan Emre YARDIMCI, “Karanlığın En Koyu Tarafı” başlıklı öyküsü ile Türkiye birincisi olurken, Mahmut Emre TÜRKOĞLU “Üniversiteli Mahkum” başlıklı öyküsü ile İç Anadolu bölge birincisi oldu.

Türkiye birincisi ve İç Anadolu Bölge birincilerine ödül ve plaketleri Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA, Etimesgut Kaymakamı İzzettin SEVGİLİ, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcı Vekili Durdu ÖZER ve Ankara Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Seyit ARDIÇ tarafından takdim edildi.

YANGIN EĞİTİMİ VE TATBİKATI (25.11.2019)

Adliyemiz eğitim salonunda yangınla mücadele konusunda teorik, görsel, deneysel ve uygulamalı eğitim verildi. Adliye bahçesinde benzin yardımıyla yakılan ateş önce konusunda uzman eğitmenler tarafından, ardından da eğitim alan adliye personelleri tarafından söndürülerek tatbikat gerçekleştirildi.

SERİ MUHAKEME VE BASİT YARGILAMA USULLERİ EĞİTİM SEMİNERİ (11.12.2019)

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Adalet Akademisi işbirliği ile 11 Aralık 2019 tarihinde Park Inn By Radisson'da gerçekleştirilen asliye ceza mahkemesi hâkimleri ve Cumhuriyet savcılarına yönelik "Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri Eğitim Semineri" gerçekleştirildi.

Seri muhakeme ve basit yargılama usullerinin Türk ceza adalet sistemine hızlı bir şekilde yerleşmesi, etkin, verimli bir şekilde uygulanması amacıyla gerçekleştirilen programa Ceza İşleri Genel Müdürü Yakup MOĞUL, Ceza İşleri Genel Müdür Yardımcısı Özgür AKDOĞAN, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet AKÇA, Ankara Batı Adalet Komisyon Başkanı Şenel ALTINAY ile Cumhuriyet savcıları ve hakimler katıldı.

Eğitim Destek Sigortası ile çocuklarınız emin adımlarla ilerlesin!

Halk Emeklilik Hayat Sigortası Ürünleri ile geleceğinizi güvence altına alın,
sevdiklerinize mutlu yarınlar bırakın.

Detaylı bilgi halkemeklilik.com.tr'de

 HALKEMEKLİLİK

halkemeklilik.com.tr | 0850 800 44 00

 HALKBANK

Vibi

Dinleyen, anlayan, yapan zeka.

Ben Vibi, tüm bankacılık işlemlerinizdeki yeni sesli asistanınızım.
Tanışmak için sizi VakıfBank Mobil'de bekliyorum.

VakıfBank, Yanındaki Güç.

 VakıfBank Mobil uygulamasını indirin,
Vibi ile hemen tanışın.

 Google Play
'DEN ALIN

 App Store'dan
İndirin

444 0 724 | vakifbank.com.tr

 /vakifbank

 VakıfBank
Burası Sizin Yeriniz